

KÜLÖNSZÁM

HONVÉDORVOS

A MAGYAR HONVÉDSÉG EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLATA, A NATO KATONA-EGÉSZSÉGÜGYI KIVÁLÓSÁGI KÖZPONT
ÉS A MAGYAR KATONAI- KATASTRÓFAORVOSTANI TÁRSASÁG LAPJA

HONVÉDORVOS

A MAGYAR HONVÉDSÉG EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLATA,
A NATO KATONA-EGÉSZSÉGÜGYI KIVÁLÓSÁGI KÖZPONT
ÉS A MAGYAR KATONAI- KATASZTRÓFAORVOSTANI
TÁRSASÁG LAPJA

KÜLÖNSZÁM

Megjelent
a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság
megalakulásának 30. évfordulója alkalmából

(1991–2021)

Pro scientia humanitate patria

ZRINYI KIADÓ

Szerkesztőbizottság

Elnök: **Dr. Kopcsó István**

Elnökhelyettes: **Dr. Svéd László**

Dr. Zsiros Lajos

Főszerkesztő: **Dr. Grósz Andor**

Tagok: **Dr. Faludi Gábor**

Dr. Fazekas László

Dr. Gál János

Dr. Helfferich Frigyes

Dr. Kovács László

Dr. Mátyus Mária

Dr. Meglécz Katalin

Dr. Németh András

Dr. Rókusz László

Dr. Sótér Andrea

Dr. Szabó Sándor András

Dr. Szakács Zoltán

Dr. Tamás Róbert

Dr. Tóth Judit

Dr. Vekerdi Zoltán

A számot szerkesztette: **Pogányiné Dr. Rózsa Gabriella, PhD**

Szakmai lektor: **Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD**

A kiadvány a Honvédelmi Minisztérium Civil Szervezetek Támogatási Programja keretében került kiadásra.

A tanulmányokban közölt képek tulajdonosai:

Arcanum Digitális Tudománytár,

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum,

HM Zrínyi Nonprofit Kft. archívuma,

Honvedelem.hu,

Honvédkórházért Közhasznú Alapítvány (Pácserné Bozi Judit),

Honvédkórház archívuma,

Josephinum.at,

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen,

Köztérkép.hu,

Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság,

Dr. Sótér Andrea,

Dr. Svéd László PhD.

Tartalom

Dr. Kopcsó István orvos vezérőrnagy, PhD Beköszöntő	5
Pogányné Dr. Rózsa Gabriella, PhD A katoniorvosi tudományos infrastruktúra a jubileumok tükrében	6
Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság megalapításának előzménye, körülményei A Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsa (MN OTT)	30
Dr. Sótér Andrea alezredes, Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD, Pogányné Dr. Rózsa Gabriella, PhD Visszatekintés a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság tevékenységére, megalakulásának 30. évfordulója alkalmából	51
Dr. Kopcsó István orvos vezérőrnagy, PhD A katoniorvosi hivatás és a mai Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság szerepvállalása A múlt és jelen találkozása a jövő építése érdekében	87

Content

Maj. Gen. I. Kopcsó, MD, PhD Preface	5
G. Pogány Rózsa, PhD Anniversaries in the Hungarian military medical scientific infrastructure	6
Lt. Gen. (retired) L. Svéd, MD, PhD Formation of the Hungarian Society of Military and Disaster Medicine, it's background and circumstances The Medical Scientific Council of the Hungarian People's Army.	30
Lt. Col. A. Sótér, PhD, Lt. Gen. (retired) L. Svéd, MD, PhD, G. Pogány Rózsa, PhD Review of the activities of the Society of Hungarian Military and Disaster Medicine on the occasion of it's 30 th anniversary	51
Maj. Gen. I. Kopcsó, MD, PhD The profession of military doctors and the recent activity of the Hungarian Society of Military and Disaster Medicine Symbiosis of past and present for future	87

Beköszöntő

30 éve, 1991-ben alakult meg a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság (továbbiakban MKKOT), melynek célja mindig az volt, hogy elősegítse a katonai- és katasztrófaorvoslás fejlődését, lehetőséget biztosítson a szakmai párbeszédre, megossza a tapasztalatokat és megoldásokat találjon az aktuális szakmai kihívásokra.

Az MKKOT állami, politikai szervektől független, közhasznú, civil társadalmi szervezet, mely egyesületként összefogja a katonai- és katasztrófaorvostani szerteágazó, multidiszciplináris területén dolgozó szakembereket. Nagy valószínűséggel a katonai- és katasztrófaorvostan mai művelői nem ismerik Társaságunk részletes történetét, márpedig múlt nélkül nincsen jövő, ezért fontosnak tartjuk a jubileum keretében összegezni az elmúlt időszak kiemelkedő eseményeit és eredményeit. Harminc évnyi működésünk elválaszthatatlan magának a katonai- és katasztrófaorvoslás bázisintézményeinek működésétől egészségügyi szolgáltatnák a tevékenységéről, mely szintén folyamatos változáson, átalakuláson ment keresztül. Ez idő alatt lettünk tagjai a NATO-nak és az Európai Uniónak. Az integráció és a biztonsági környezet változása hatással volt a magyar haderőre, a Honvédelmi Minisztériumra és a Magyar Honvédségre egyaránt.

A jubileum alkalmából közreadott visszatekintéssel egységes keretben szeretnénk bemutatni Társaságunk múltját, jelenét és jövőjét.

A Társaság valójában 2021-ben ünnepelte fennállásának 30. évfordulóját, melynek megünneplését a koronavírus okozta világjárvány miatt el kellett halasztanunk. A pandémia elleni küzdelemben jelentős erővel vett részt a katonai-egészségügy; ezen szakmai tapasztalatok szintén történelmi jelentőségűek, és bőséges elemzési-értékelési lehetőséget adnak a szakmájuk iránt elkötelezettek kutatóknak.

Reméljük, hogy az elhalasztott jubileum nem gyengíti, hanem megerősíti a katonai-egészségügy iránti elhivatottságunkat, és ezzel együtt kiindulópontja lesz Társaságunk jövőbeli sikeres tudományos működésének, amely a múlt értékeiből gyökerezve és a legfrissebb kutatási eredményeket felhasználva fogalmazza meg válaszait az elkövetkező kihívásokra, mutatja meg a követendő utat az újabb és újabb gyakorlati feladatok elvégzésére.

Budapest, 2022. február 7.

*Dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD,
MKKOT-elnök*

MH Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtár

A katonai orvosi tudományos infrastruktúra a jubileumok tükrében

Pogányné Dr. Rózsa Gabriella, PhD

*Kulcsszavak: tudományos infrastruktúra története, katonai orvosi képzés,
Honvéderő, Der Militärarzt, katonai orvosi szakmai szervezet*

2021-ben a magyar katonai egészségügyi intézményrendszer és tudományos infrastruktúra 240 éves fennállását ünnepelhette a katonai orvosi közösség, de emellett a jelenlegi szakmai szervezet, a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság alapításának 30. évfordulóját is. A két jubileum azonban nem választható el egymástól, hiszen már a modern értelemben vett katonai egészségügyi intézményrendszer megteremtésekor az alapító, II. József is gondolt e terület tudományos életének megszervezésére. Maga az MKKOT azonban elődjeire és a hagyományokra építve a magyarországi rendszerváltoztatás után, 1991-ben jött létre.

A katonai orvosi kar számára a 2021. esztendő több jubileumot is hozott; volt ünnep, amelyiket – még a COVID-járvány ellenére is – meg lehetett ülni, de akadt olyan is, amellyel adós maradt a szakmai közösség. 2021. szeptember 21-én emlékezhettünk meg a hazai katonai egészségügyi intézményrendszer 240 éves fennállásáról tudományos ülés keretében, és ezen rendezvényen csak egy-egy említés állított emléket 1991. május 17-ének, a Katonai Orvosi Társaság, a mai Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság megalapításának.

A két jeles és kerek évforduló azonban nem választható el élesen egymástól, hiszen II. József 1781-es rendszerszervező koncepciója a katonai egészségügyi intézményrendszer kiépítésére szolgált, ennek pedig magától értetődően a katonai orvosi szakmai közösség megteremtése és megszervezése, a tudományos munka támogatása, és idővel a tudományos diskurzus terének biztosítása úgyszintén része volt.

1. ábra. Meghívó a „240 éves a magyar katona-egészségügy” ünnepi konferenciára

Így tehát nem haszontalan a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság ünnepének háttérül a másik jeles évfordulóra is visszatekinteni. II. József 1765-től Mária Terézia mellett társuralkodóként regnált, és a felvilágosodás eszmei áramlatát magáévá téve az állam vezetésében kiemelt prioritásként kezelte a lakosság „személyi, vagyoni és becsületbeli biztonság”-ának védelmét, és ezen belül, a már az orvosképzésben a XVIII. század derekától folyamatban lévő (köz-) egészségügyi reformhoz igazodva, az egészségügy fejlesztését. Rendkívül érzékeny volt a szociális problémákra, „érdeklődést mutatott az egészségügyi intézkedések iránt – ez is összefüggésbe hozható az állam népességéről alkotott nézeteivel: ha ugyanis egészséges a nép, akkor nő a termelőerő és a fogyasztás, gazdagodik az állam” [1]. I. Ferenc császár halála után társuralkodóként felelősségi körébe a hadügyi igazgatás került, ő volt a hadsereg főparancsnoka és az összes, a Birodalomban működő lovagrend nagymestere, így hivatalból különös figyelmet szentelt a haderőnek, ezen belül természetesen a katona-egészségügynek [2]. Feltételezhető tehát, hogy a hadsereget, valamint a katona-egészségügyet érintőleg 1765 és 1780 között hozott egyedi intézkedések még Mária Terézia „nevében”, de a társuralkodó elképzelései szerint születtek. Rövid idővel trónra lépése után azonban személyi orvosának, Leibmedicusának és ifjúkori utazásain mentorának, Giovanni Alessandro Brambillának segítségével, illetve szakmai iránymutatásával látott neki e terület átfogó modernizálásának. Brambilla 1779-től a Birodalom katona-egészségügyi főnöke volt, így tehát nem csupán szaktanácsadóként, hanem szabályozatal-kotóként is az uralkodó mellett állt. Kalapos királyunk katona-egészségügye átfogó

2. ábra. A pesti volt jezsuita kollégium épülete a Hatvani és az Újvilág utca sarkán XIX. századi ábrázoláson

rendszerterven alapult, újdonsága nem önmagában az ellátás gondolatában ke-
reshető, erre számos és jóval korábbi, akár ókori példa található, hanem tervezete
komplexitásában, amely a korszak számos háborús konfliktusa közepette azt a stra-
tégiai célt szolgálta, hogy a hadsereg mellett állandó egészségügyi biztosítás mű-
ködjék háborúban és békében egyaránt, vagyis még békeidőben kell megteremteni
annak lehetőségét, hogy mozgósításkor minél hatékonyabb támasz álljon rendelkezésre a sebesültek és betegek gyógyításában, a harcképesség fenntartásában, az egyének bevethetőségének visszaállításában.

Mindennek megteremtése érdekében II. József 1781-ben három területre kiterjedő
összehangolt katona-egészségügyi haderőfejlesztésbe kezdett, melynek első, legfonto-
sabb eleme a stabil, békében is fenntartott és állandó működésű intézményrendszer,
katonai kórházi hálózat kiépítése [3]. Akadtak a Habsburg Birodalomban olyan hely-
őrségi városok, amelyek ekkor teljesen új kórházépületeket kaptak, példa erre Bécs,
Milánó, Mantua, Theresienstadt, Königgrätz, Lemberg és Nagyszében, voltak azonban
olyan alakulatok – Prága, Brünn, Olmütz, illetve utóbb Arad, Nagyvárad és Fiume [4] –,
amelyek az ekkoriban feloszlott szerzetesrendek (1773-ban a jezsuiták, 1780-as évek-
ben pedig az ágostonosok és a trinitáriusok) ingatlanjait kapták meg erre a célra [5].
Ebbe a csoportba tartozott Pest is, és ezen a ponton egy újabb jeles évforduló kerül

látókörünkbe: a pesti Militärspitalt, katonai kórházat, a mai MH EK Honvédkórház jogelődjét – a helytartóság és a magisztrátus levelezéséből ismeretes – még 1781 telének beállta előtt, ősszel kívánták megnyitni a Gyulay ezred betegeinek gyógyítását szolgálandó, akik korábban városszerte polgári házaknál voltak elszállásolva [6].

Tehát az MH EK a magyarországi katona-egészségügyi intézményrendszer teljes 240 éves történetének tanúja és a XVIII. század végétől kezdődően kiemelt intézményi, tudományos – és mozgósítás idején – rendszerszervező szerepű, aktív ágense is volt. De visszatérve a korabeli, II. József uralkodása előtti katona-egészségügyi ellátási modellhez: úgy háborúban, mint béke idején is a sebesült vagy beteg katonák gyógyítását leginkább civil, nem katonai, hanem polgári személyekre bízta, ahol a segítségre szoruló hadfiak nem feltétlenül kaptak professzionális terápiát. A betegápolásban járatos szerzetesi közösségek már több szakismerettel tudtak a gyógyításban szerepet vállalni, de feladatuk nem elsődlegesen a hadsereg ilyen irányú támogatása volt. A sereg az invalidusok számára mindenkor igyekezett megfelelő elhelyezést, leginkább szociális jellegű intézményeket fenntartani, számos esetben pedig éppen az erre tesztileg alkalmas kiszolgált katonákat hívták segítségül az aktív állomány egészségügyi biztosításában [7].

Az újonnan kialakított állandó intézményrendszer személyi állományának feltétele érdekében a speciális katonaorvosi ismereteket közvetítő képzőhely megalapítása és ennek következményeként a megfelelő létszámú hivatásos katonaorvosi kar megteremtése a másik pillére ennek a mindmáig kiható stratégiai fejlesztési tervnek. Vagyis az, hogy az egészségügyi biztosításban a hadjáratok idejére szerződöttest civil borbélyok, felcserek, sebészorvosok, illetve „önkéntes” ápolók helyett professzionális, táborigények közötti szolgálatra felkészített, a sereg integráns részét képező közösség, egészségügyi személyzet álljon rendelkezésre.

II. József katonaorvosi iskolája a ma már Bécshez tartozó Gumpendorf kasszárnyájában nyitotta meg kapuit, amely ingatlan még Mária Terézia időszakában adott otthont az akkori katonai műszaki akadémiának, utóbb pedig Jakob Reinlein féléves katonaorvosi kurzusának [8], mely a hadsereg már gyakorló, rutinnal rendelkező sebészeit, illetve a civil seborvosait avatta be az orvostudomány legfontosabb kérdéseibe [9]. A magasabb tudományos és praktikus elvárásoknak való megfelelés érdekében fogott hozzá Brambilla a képzőhely több területre, a képzési tematikára, az oktatói személyzetre és az infrastrukturális háttérre is kiterjedő modernizáláshoz, valamint a táborigények (orvosok) munkájának szabályozásához. 1779-ben jelent meg nyomtatásban az *Instruction für die bey den kaiserl königl. Armeen, und in den Feldspitälern angestellten Feldchirurgen* című szolgálati utasítás, hogy „a katonaorvosok tisztában legyenek kötelezettségeikkel, illetve azok elhanyagolása esetén felelősségre lehessen vonni őket” [10]. A gumpendorfi alma mater kibővített tananyagában az anatómia, a medicina és a chirurgia egyaránt képviseltette magát, és ez azért is kiemelten jelentős előrelépés, mert a megelőző időszakban a sebészet és a orvoslás többi területe nem kapcsolódott össze sem a képzés, sem a gyógyító praxis, sem pedig a megnevezések szintjén, Brambilla imént említett 1779-es instrukcióiban is külön szól a „Feld-Medicus”-okhoz és „Staabs-Chirurgus”-okhoz.

3. ábra. *Anatómiai Vénusz, Felice Fontana műve*

A modernizáció során maga a kórház külön oktatási épülettel bővült, melyben Brambilla rendelkezésére előadótermet és szakmai, tudományos információs bázisként a szemléltető anyagok számára szertárat, illetve könyvtárhelyiséget alakítottak ki; az uralkodó pedig ugyanekkor, tehát még 1781-ben a legújabb angol és francia sebészeti eszközök gyűjteményét, kötszereket, anatómiai, orvosi és sebészeti szakkönyvkollekciót adományozott az intézménynek [11]. A katonarvos-képzést támogató gazdag információs és demonstrációs arzenál speciális eleme – a ma már leginkább esztétikai és művészettörténeti értéke miatt jegyzett – anatómiai viaszmodell-kollekció, amely mostanában használatos és rendkívül kedvelt háromdimenziós anatómiai atlaszok korai elődjének tekinthető. II. József még 1780-ban, tehát a gumpendorfi iskola megszervezésének időszakában, így még mindenképpen az ottani felhasználás szándékával rendelte meg a viaszszobrokat a firenzei Felice Fontana műhelyében, aki a császár és király részére 30 000 forint értékben 1192 műalkotást készített el 1784 és 1788 között. Ezek azonban már az 1785-től a ma is ismert, reprezentatív Josephinum Palotában működő jogutód intézménybe érkeztek meg 1786-tól kezdődően [12].

A mai értelemben vett és a mostani történelmi paradigmában működő katonaegészségügyet szintén alapjaiban meghatározó koncepció harmadik elemeként az elvi-eszmei szintű rendszerszervezés köszönhető II. Józsefnek és Brambillának, vagyis az egységes működést biztosító szabályzatok megfogalmazása, illetve a katonarvosi tudományos infrastruktúra kiépítése. Utóbbi azonban – igazodva a tudományos élet egyéb területein megfigyelhető művelődéstörténeti folyamatokhoz, az egyes ko-

rokra jellemző tudományszervezési metódusokhoz – csak jóval később, a XIX. század utolsó évtizedeire teljesedett ki.

Jelen tanulmány bevezető sorai csak a 240 éves jubileum tényére, e hosszú történetnek csupán a kezdetére tekintenek vissza jelzésértékűen, és nem vállalhatják fel e szektor teljes törtériájának ismertetését, amely a közép-európai nemzetsors eklatáns példajaként számos történelmi paradigmában, ideológiai és szövetségesi rendszerben, birodalmi és nemzeti hadseregben szolgálta békében, háborúban, más és más elnevezésű hazája érdekeit, tudományos fejlődését, védelmét, biztonságát, megmaradását [13].

Képzés – szakfolyóirat – szakmai szervezet

Szociológiai értelemben egyazon szakterület, professzió művelői akkor tekinthetők önálló hivatásúnak, koherens szakmai közösségnek, ha önálló, speciális szakképzéssel, saját szakfolyóirattal, valamint a tudományos diskurzus színteréül szolgáló szakmai szervezettel rendelkeznek.

A speciális katoniorvosi szakképzés 1781-es megteremtésétől kezdődően a gumpendorfi iskolát a Josephinum, teljes nevén a Josephinische Medicinisch-Chirurgische Militärakademie követte, amely 1785 és 1874 között számos reform, bezárás és újjászervezés keretében megújulva töltötte be hivatását, és amelynek feladatát és örökségét 1901-től a bécsi, illetve a Magyar Királyi Honvédség keretében működő budapesti Katonaorvosi Alkalmazóiskola vette át. Utóbb, részben már a trianoni határokon belülre szorult Magyarországon a katoniorvos-képzésben fontos szerepe volt több emberöltőn keresztül az orvoskaroknak és orvosi egyetemeknek, az ezeken működő tanszékeknek, valamint a katonai kórházi gyakorlati kiképzésnek, a mai katonai és katasztrófaorvostani, illetve repülőorvostani intézeteknek, az MH EK kötelékébe tartozó Egészségügyi Felkészítő és Továbbképző Intézetében jelenleg működő 23 féle katonai-egészségügyi, valamint harctéri életmentő kiképzésének, amely a Magyar Honvédség hazai és a NATO-hoz kötődő feladatainak ellátására készíti fel az egészségügyi vagy a harcoló katonákat. Mindezeket a képzési formákat az éppen aktuális katoniorvosi vezetés szervezte meg, indította útjára, alakította az aktuális történelmi pillanatokban megfelelő tematikájú, célú, a mindenkori jelen hadi- és orvostechikájához igazodó tartalmú kurzusokká.

Más a helyzet a tudományos infrastruktúra másik két elemével, a szakfolyóirattal és a szakmai szervezetekkel, hiszen ezek – saját történelmi koruk, pillanatuk gyermekeiként is – nem „hatalmi szóra” jöttek létre, még akkor sem, ha adott esetben a hadügyi igazgatás vagy akár a hatalom támogatását szintén maguk mellett tudhatták.

A katoniorvosi tudós közösség első magyarországi szakfolyóirata az 1888-ban megindult és olvasóit mind a mai napig szolgáló Honvédorvos, amely a Magyar Királyi Honvédségben tevékenykedő doktorok orgánuma volt, de számos magyar vonatkozása miatt meg kell említeni még a Bécsben megjelenő Der Militärarztot is, amely az Osztrák–Magyar Monarchia közös hadserege orvosainak lapjaként fungált 1867 és 1918 között.

A(z osztrák–)magyar katonaorvos-társadalom szakfolyóiratainak megalapításával beleilleszkedett a korszak szellemi áramlataiba, a XIX. század második felére, utolsó évtizedeire jellemző a speciális szakterülethez kötődő szaklapok útjára indítása, de nem szabad megfeledkeznünk a tudományos folyóiratok korábbi generációjáról sem, amelynek képviselői között szintúgy találhatunk hadi gyógyászati vonatkozású periodikumokat. A XVIII. század végén a Josephinumhoz kötődő tudományos műhely közreadásában jelent meg a hazai katona-egészségügy szempontjából releváns első két szakmai időszaki kiadvány. A Bibliothek der neuesten medicinisch-chirurgischen Literatur für die k. k. Feldchirurgen füzetei 1791 és 1793 között láttak napvilágot, az Abhandlungen der Römisch. Kaiserl. Königl. Josephinischen Medicinisch. Chirurgischen Academie zu Wiennek pedig összesen csak két tomusa került az érdeklődők kezébe 1787-ben, illetve 1801-ben. A kiadvány latin változatából azonban csak az első kötet készült el, az Acta Academiae caes. reg. Josephinae Medico-chirurgicae Vindobonensis 1788-ban hagyta el a sajtót. Mindegyikről el kell ismerni, hogy korabeli olvasói számára jelentős segítséget nyújtottak a szakirodalmi tájékozódásban, illetve, hogy az utókor számára fontos művelődéstörténeti jelentőséggel bírnak, de szorosabb értelemben egyikük sem tekinthető igazi szakfolyóiratnak. A Bibliothekban nem a periodikum számára megírt és szerkesztőségének benyújtott önálló közlemények jelentek meg, hanem – leginkább a Josephinum könyvtárára, annak nívumaira támaszkodva – a munkatársak, az akadémia professzorai áttekintést, szemléket, tömörítvényeket adtak a katonaorvostan és „részterületei” (anatómia és fiziológia, botanika, kémia, sebészet, szülészet, belgyógyászat, vagyis a tágabb értelemben vett medicina, gyógyszerészet, illetve egyes tartalmú iratok fejezetekben) legfrissebb hazai és külföldi, leginkább angol, francia és latin irodalmáról német nyelven. A füzetek végén néhány tudományos folyóirat tartalmát, közleményeit is ismertette a lap, illetve személyi híreket is közölt. Az Abhandlungen pedig leginkább a Josephinum meglehetősen rövidéletű tudományos évkönyvének tekinthető, amelyben a tanulmányok és a hivatalos közlendők mellett az intézményhez nem kötődő szerzők nem is kaptak publikációs teret. Tehát előzményként mindenképpen említésre méltók ezek a monumentumok, valódi szakfolyóiratként azonban csak a Honvédorvosra és a Der Militärarzttra tekinthet az utókor.

A két „testvérkiadvány” közül az indulás idejének szempontjából a primátus mindenképpen a bécsi lapot, a Der Militärarztot illeti meg. A Militärarzt az Osztrák–Magyar Monarchia elsőként alapított katonaorvosi szakfolyóirata, amely nem önálló kiadványként, hanem a Wiener Medizinische Wochenschrift mellékleteként indult meg 1867-ben, és kéthetes megjelenéssel, kezdetben Internationales Organ für das gesammte Sanitätswesen der Armeen, utóbb Zeitschrift für das gesammte Sanitätswesen der Armeen alcímen szolgálta szakmai közösségét [14]. A lap szervezetileg nem, de hivatásában, tartalmában mindenképpen a közös hadsereghez kötődő periodikum volt, és már nem sokkal a folyóirat útjára indítása után felvetődött annak igénye, hogy a Monarchia katonaorvosai számára saját, „igazi”, önálló katonaorvosi profilú szaklapra lenne szükség, amely nem kötődne hivatásuk civil gyakorlóinak orgánumához [15]. A terv azonban csak annyiban valósult meg, hogy 1872-től a Militärarzt főlapjától függetlenül is forgalmazhatóvá vált [16]. A folyóirat hasábjain a soknemze-

tiségű Monarchia mindegyik népe képviseltette magát, a szerzői nevek között a németajkúak mellett szláv nyelvű és magyar is jócskán előfordult. Ők a közös hadsereg és a Magyar Királyi Honvédség kötelékében is szolgáltak, akadt közöttük magyar ezred orvosa, vagy megalapítása után a Gyáli úti, 1. számú Magyar Királyi Helyőrségi Kórház gyógyítója, de sok esetben az akkori közös hadsereg 16. Garnisonspítalja, a mai Honvédkórház gyakorlati és tudományos eredményei váltak közkinccsé a kiadványnak köszönhetően. A hazaiak mellett külföldi katonadoktorok írásai, illetve a hazai és külföldi katonaorvosi közösség tudományos, szervezeti és személyi hírei szintén helyet kaptak a *Militärarzt* hasábjain.

A periodikum a Nagy Háború végével, tulajdonképpen a Monarchiával együtt szűnt meg, főlapja 1918-as kötetében a *Militärarzt* mint melléklet mindösszesen tíz, valóban kinyomtatott számának csatolására vonatkozó közlés olvasható, az utolsó az 1918. november 23-ai füzetben, tehát a korábbi kéthetes megjelenés már a Nagy Háború alatt sem volt tartható. A *Wiener Medizinische Wochenschrift* 1918. december 21-ei, évzáró számában az esztendőt értékelő írásban a *Militärarzt* kiadását akadályozó „kínos és szigorú cenzúra rendelkezésekre” hivatkozott a szerkesztőség, amely a kiadvány megjelentetését teljesen ellehetetlenítette. 1919-ben pedig Salomon Kirchner nyugállományú vezértörzsorvos *Das Ende des österreichisch-ungarischen Militärsanitätswesens* című írásában [17] a Monarchia felbomlása utáni helyzetet értékelve kimondta: „az osztrák–magyar katona-egészségügy már a múlt része”. Igaz volt ez magára a folyóiratra is.

Korai időszakát tekintve több aspektusból is hasonlított a Magyar Királyi Honvédséghez kötődő Honvédorvos a *Militärarzt*hoz. Az önálló magyar nemzeti haderő a kiegyezés után kialakított jogi háttérnek köszönhetően 1868-ban szerveződött meg. Magától értetődően a Honvédségnek katonaorvosi karra is szüksége volt, hiszen – utalni kell II. József katona-egészségügyet szervező koncepciója alaptételeire – a katonaorvosokat nem csupán háborús körülmények között igényli a hadsereg, hanem például mindenkor feladatuk a sorozásokon való részvétel, az egészségmegőrzés és az egészség helyreállítása békeidőben is; a laktanyák, helyőrségek, táborok higiénés körülményeinek vizsgálata és megfelelő minőségű fenntartása, a hadgyakorlatok (akkori kifejezéssel élve „hadijátékok”) egészségügyi biztosítása, illetve végül, de nem utolsósorban a vonatkozó tudományos kutatói tevékenység folytatása. Rövidesen ezen feladatok ellátásának, kötelezettségek betöltésének módjáról, valamint a két haderő katona-egészségügyének egymáshoz való viszonyáról rendelkező szabályzatok is megjelentek, amelyek nagyrészt a közös hadsereg vonatkozó instrukcióinak fordításai voltak. A két katonaorvosi kar tehát mindenképpen egymással együttműködésben fungált, és igaz ez még akkor is, ha a magyar nemzeti haderő megalapítása pillanatától önálló, nemzeti, a magyar identitás jegyeit hordozó, az 1848/1849-es hagyományokra és tagjai között a szabadságharcot megjárt katonákra úgyszintén építő közösség volt.

A Honvédorvos az első – és mindmáig egyetlen – hazai, magyar nyelvű, tisztán katonaorvosi (katona- és katasztrófaorvosi) szaklap; történetjére természetesen hatottak a magyar és egyetemes köztörténelmi események, a katona-egészségügyi szervezeti változások, az orvostudomány fejlődése, valamint mindazok a szellemi és tárgyi

aspektusok, amelyek egy-egy korszak paradigmájának összetevői. Ezeket, valamint a kiadvány megjelenésének időszakos kihagyásait figyelembe véve a Honvédorvos hosszú életének alábbi szakaszait lehet elkülöníteni. Az 1888 és 1914 közötti periódus a kiadvány korai élete; a Nagy Háború és a trianoni békediktátum krízisei utáni hosszú és fájdalmas újjászerveződés gyümölcseként élte meg a lap második korszakát 1929 és 1944 között; eleinte többféle címen megjelenve szolgálta a szocialista katonaegészségügyet az 1949–1989-es időszakban; a rendszerváltoztatástól, 1990-től pedig mindmáig számítódik a számos intézményi változással és a modern tudományos világba, a NATO kötelékébe való integrálódással jellemezhető negyedik, sok szempontból érett életszakasza.

A Honvédorvos első száma 1888. január 15-én látott napvilágot a Gyógyászat egyik mellékleteként, tehát a Militärorzthoz hasonlóan ezen kezdeti időszakában külön szerkesztőséggel sem rendelkezve, még formális kötődés nélküli „külső”, eszmei támogatója volt a katonaeorvoslás ügyének. Ezen az a tény sem változtatott, hogy első szerkesztője dr. Szénásy Sándor ezredorvos volt. A kiadvány alcíme szerint „a hazai katonaeorvosi intézmény tudományos és társadalmi közlönye”, ennek megfelelően pedig a beköszöntőjében olvasható, meglehetősen veretességgel megfogalmazott célkitűzése: „Ezen, hatáskörében terjeszkedő, tekintélyében növekvő orvosi kar számára óhajtottunk már régen orgánumot létesíteni, mely egyrészt azon, ma már szintén önálló szaktudománynak, melyet hadegészségügynek nevezünk, szolgáljon, másrészt azon jogos érdekek szószólója legyen melyek a honvédorvosi intézmény jelenét fejleszteni, jövőjét biztosítani vannak hivatva.” [18].

A folyóiratot indulásakor laptulajdonosként dr. Kovács József orvoskari tanár jegyezte, aki még középiskolás korában vett részt az 1848/1849-es szabadságharcban, 1866-ban pedig már végzett sebészorvosként a porosz–osztrák háború sebesültjeit gyógyította a pesti Ludoviceum, vagyis az akkor az épületben működő 16. helyőrségi kórház, a mai Honvédkórház kertjében felépített barakk-kórházban. Pályája végül egyetemi katedrát hozott számára, de ebben a „civil” minőségében is egyike volt azoknak, „akik a honvédorvosi intézmény bölcsőjénél állottak, kik azt szeretettel és gonddal nevelték”, jelentős szerepe volt a magyar királyi honvédorvosi kar megteremtésében és képzésében. Így méltó, hogy „a mint ő vonzódását mindvégig megtartotta a katonaeegészségügyi intézmény számára, a minthogy utolsó ténykedése is a honvédorvosok oktatása volt, és a mint úgyszólván a honvédorvosok képviselőitől búcsúzott el élete alkonyán, úgy e katonás külsejű és hajlamú, de azért a békében is nagy sebész emléke mindig becsben fog maradni, míg a honvédorvosi intézmény fennáll” [19]. Kovács József halála után Schächter Miksa lett a laptulajdonos, aki azonban maga nem publikált a kiadványban.

A Honvédorvosban a legtöbb cikk szerzője azonban a Magyar Királyi Honvédség katonaeorvosaként tevékenykedett, de úgyszintén publikációs teret kaptak a folyóiratban a védelem-egészségügyi vonatkozású kutatási témával rendelkező civil doktorok, például a (katonai) pszichológia és pszichiátria olyan hírneves képviselői, mint Ferenczi Sándor, aki az 1902. évi 3. számtól főmunkatársa is volt a periodikumnak, vagy babarczi Schwartz Ferenc. A folyóirat hivatása szerint azok számára biztosított teret, „akik magyar nyelven akarták publikálni speciális katonae-

4. ábra. Dr. Kovács József

gyógyászati dolgozataikat vagy olvasni az őket érdeklő közleményeket”. Az előbb említett két jeles lélekgyógyász számára nem jelentett volna gondot, hogy idegen nyelven publikáljon, nem is a katonaeorvosi kar nyelvtudása volt itt az alapvető kérdés, hanem éppen a közös hadseregtől való elkülönülés hangsúlyozása. A Honvédség doktorai szívesebben nyilvánultak meg a Militärarzt helyett a nemzeti haderő szakfolyóiratában. (És – érdemes megjegyezni – ugyanez a szempont jelent meg a katonaeorvosi szakképzés körüli vitában is: az Orvosi Hetilap egyik vonatkozó közleménye kiemelte, hogy a kiképzés ne Bécsben, hanem a honvédorvosok számára hazai intézményben, „magyar városban, magyar egyetemen, szóval a magyar cultura folytonos befolyása alatt” történjék [20].)

A szakfolyóirat első időszaka még 1914 nyarán ért véget; a lap megszűnését pedig esetében nem a hadicenzúra túlzott szigora okozta, de nem is a katonaeorvosok vagy a mozgósítás következtében katonaeorvossá avanszált civil doktorok érdektelensége, hiszen számukra éppen rutinosabb orvostiszt társaik tapasztalatai jelentették/jelenthetnének volna az iránymutatást eddig ismeretlen feladataik ellátásában. Egyszerűen a papírhány kényszerítette a Gyógyászatot arra, hogy mellékletei közrebocsátását feladja, tehát „A békebeli Honvédorvos ... a nagy világégés áldozata lett. Csak romok maradtak vissza.” [21].

A romokból való építkezés azonban meglehetősen hosszú időt vett igénybe, hiszen számos gátló tényező hatott az elmélyült katonaeorvosi tudományos munkára, de részben magára a hivatásgyakorlásra is: a háborús sérültek és sebesültek, a fogságból visszatértek ellátásának felelőssége, a spanyolnáthajárvány, gazdasági és politikai bizonytalanság, a haderőcsökkentési kötelezettség, a trianoni szerződés jelentette sokk, a román, szerb és csehszlovák megszállás, és még hosszan sorolhatnánk az eseményeket. Mindemellett az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után az utódállamoknak rendezniük kellett a közös vagyonból való részesedésük kérdését, többek között a katonai ingóságok és ingatlanok, ezen belül a kórházak tulajdonviszonyait is, ez pedig az intézményi viszonyok átrendeződésével, a működés átstrukturálásával járt.

5. ábra. Tábori segélyhely a Nagy Háború alatt

A lap 1929-ben azonban fönixmadárként kelt ki a romokból, megerősödve, önálló kiadványként és a Magyar Királyi Honvédséghez formális módon kötődve. A Honvédorvos újabb folyama „a Honvédorvosok Tudományos Egyesületének havi folyóirata”-ként látott napvilágot, szerkesztősége és kiadóhivatala pedig a budapesti Gyáli út 17. alatt lévő, eredendően is a Honvédség kötelékében 1898-ban megnyitott 1. számú helyőrségi kórházban működött. Testületi szerkesztője a Magyar Királyi Honvéd és Közrendészeti Egészségügyi Tanács volt, szerkesztőként 1936-ig dr. Brana János főtörzsorvos, utóbb dr. Héjja Pál ezredorvos, majd dr. Demkő Antal orvos vezérőrnagy jegyezte, felelős szerkesztője pedig a teljes második korszakban dr. Franz Géza volt a korszak kezdetén törzsorvosi rangban, az 1944-ben megjelent utolsó szám közlése szerint orvos vezérőrnagyként. A periodikum Franz Géza Beköszöntője szerint „a honvéd és közrendészeti szervek orvosainak orvosi, tudományos szaklapja”, amely „hazai és külföldi közleményeket hoz, előbbieket részben eredetiben, részben kivonatosan, utóbbiakat referátumok alakjában”, de célul tűzte ki a szerkesztőség, hogy a nemrégiben megalapított szakmai egyesület, a Honvédorvosok Tudományos Egyesülete gyűléseinek anyagait, egyéb konferenciák, rendezvények előadásait, illetve az újonnan megjelenő releváns szakkönyveket szintén ismertessék [22].

A Honvédorvos 1929 és 1944 közötti lendületes szakmai és tudományos szerepvállalása azonban semmiképpen sem választható el a Nagy Háború utáni revíziós törekvésektől, a bűjtatott, majd egyre nyíltabban felvállalt militarizációtól. Plasztikus példa erre dr. Ajkai Ajkai Zoltán vezértörzsorvosnak az Egyesület 1930. február 4-ei közgyűlésén elhangzott megnyitója: „Dolgozzunk tudományos téren egymást támogatva és segítve, képezzük magunkat, de ne csak itt ezen egyesület kebelében tartott

aránylag ritka összejöveleken, hanem mindenütt, ahol arra mód és alkalom adódik. Ma minden tisztességes, becsületes magyar embernek teljes erejéből kell dolgozni, s mindenkinek arra kell törekedni, hogy büszke öntudattal érezze azt a boldogító érzést, hogy hasznos polgára e megcsonkított hazának. Mert csak így együtt érezve és munkálkodva mondhatjuk el büszkén, felemelt fővel, hogy a honvédorvosi tisztikar is teljes erejével és tudásával vesz részt annak a nagy célnak az elérésében, amely nagy és szent cél kell, hogy minden munkánknak és gondolatunknak irányítója legyen: a független, a szabad, a boldog Magyarország feltámadása.” [23]. A kiadványban közölt írásokban mindvégig érződik a Honvédség részéről érkező hivatalosan felvállalt támogatás a „nagy cél” érdekében. Ez eleinte az eljövendő kibontakozás, Nagymagyarország területi integritása helyreállításában való reményt sugározta, a II. világháború elején a katonaeorvosi sikereket hangsúlyozta, utóbb pedig a hadi helyzet mind rosszabbra fordulásával egyre nagyobb szükség lett a honvédorvosi kar mindinkább nélkülözhetetlen kitartásának, kreativitásának erősítésére: „A mai válságos időkben minden tettünkben izzó hazaszeretet kell, hogy vezéreljen bennünket. E mellett minden egyéb magán- vagy kari érdek is jelenleg másodrendű” – olvasható a biztatás, de a HOTE akkori elnöke, Millián Béla orvos vezérőrnagy már a várva várt békére is gondol: „Meggyőződésem, hogy a magyar honvédorvosi kar igenis ki fogja venni részét az országépítő munkából és hozzá fog járulni Magyarország feltámadásához.” [24]. A Honvédorvos az 1944. évi május–júniusi számával megszűnt, a katonae-gészségügy újjáépítésében csak 1949-es újraindulásától kezdve vállalhatott újra szerepet.

A II. világháború utáni megváltozott körülmények közötti tevékenység útkeresését, a korábbi történelmi gyökerek és a tiszteletreméltó hagyományok átörökítését, illetve a korabeli átpolitizált elvárások között feszülő ellentétet, de mindenkor a legmagasabb színvonalú szakmai-tudományos munka prioritását is mutatja az első évek változatos címadása. 1949 és 1957 között a szakfolyóirat több címet is viselt: 1949–1950-ben Honvédorvosi Közlemények, 1950–1952-ben Honvédorvos, 1953–1956-ban pedig Katonaeorvosi Szemle elnevezéssel jelent meg, csak 1957-ben kapta vissza régi-új titulusát. Az 1949 és 1989 közötti évtizedek során a korábitól teljes egészben eltérő, újabb történelmi paradigmában szolgálta tudós közösségét, és nem csupán az orvostudomány, a katonaeorvostan és az orvostechológia fejlődése, valamint a köz-történelmi események okozta változások figyelhetők meg a kiadványban, hanem szervezeti, intézményi kötődése szintén átalakult ebben a korszakában.

A Honvédorvos újjászületése és háttérintézményének megváltozása – vagyis az, hogy 1949-ben a Róbert Károly körútra került a szerkesztőség – mindenképpen különösen érdekessé teszi a kiadvány történetének e momentumát. Budapestnek a XIX. század végétől három katonai kórháza volt, megszervezésük sorrendjében említve őket: az akkori közös hadsereg 16. helyőrségi kórháza, ez a mai Honvédkórház, ennek testvérintézménye volt Budán a 17. Garnisonspital, melyet utóbb Tiszti Kórházként is ismerhettünk, és a legfiatalabb a Magyar Királyi Honvédség 1898-ban megnyitott 1. számú és a Nagy Háború végéig egyetlen helyőrségi kórháza. 1945 után azonban évekig csak a Róbert Károly körúti működött, hiszen a másik kettő részben még ennél is romosabb, egészében pedig megszállás alatt, szovjet katonai használatban volt [25]. Így szükségserűvé vált, hogy a teljes katonae-gészségügyi szakmai infrastruktúra

(a katonatorvosi és -egészségügyi szakképzés, a szakmai szervezet és a szakfolyóirat szerkesztősége) az akkori Honvéd Központi Kórházban centralizálódjék. A szakmai szervezet és a képzés gyorsan újraindult a romokból lassan felépülő kórház kebelében, a szerkesztőség és a szakfolyóirat, a tudományos szakirodalmi háttér újjászervezéséhez azonban több időre volt szükség. A Honvédorvosi Közlemények szervezetileg nem, de logikailag, illetve tevékenységében mindenképpen kötődött a kórház orvosi tudományos könyvtárához, melynek újjászervezése a háborús károk után 1948–1949-re nagyvonalakban befejeződött, így a bibliotéka külföldi szakfolyóirat-állománya biztosította a Lapszemle című rovat információs bázisát, a referátumok készítői pedig a kórház szakorvosai voltak [26]. A szerkesztőség így 1949-től kezdődően mind a mai napig a Róbert Károly körúton működik szervezetileg katonatorvosi-egészségügyi kutatásokhoz és jelenleg a Tudományos Könyvtárhoz kötődően.

A szaklap 1–3. összevont száma – az 1948-as indulás tervével ellentétben – 1949-ben került az érdeklődők kezébe mint az Orvosegészségügyi Szakszervezet Honvédorvosi Szakcsoportjának közlönye, szerkesztősége pedig a Honvéd Központi Kórház laboratóriuma volt. A kiadványt főszerkesztőként dr. Merényi Gusztáv orvos vezérőrnagy, felelős szerkesztőként pedig dr. Kiss István orvos őrnagy jegyezte. Dr. Merényi Gusztáv előszava vázolta a kiadvány célközönségét: a Honvédorvosi Közlemények a katonatorvosok és katonagyógyszerészek szaklapja, amely eredeti tudományos cikkeket közöl, valamint a csapatorvosi gyakorlat, a tábortorvosi egészségügy és a katonai egészségügyi szakdolgozók munkájának kérdéseit dolgozza fel. Kiegészítő rovatként az Orvosegészségügyi Szakszervezet Honvédorvosi Szakcsoportjának üléseiről, az újonnan megjelent hazai és külföldi szakkönyvekről, folyóiratcikkekről tudósít, illetve a fontos releváns konferenciákon, rendezvényeken elhangzottakról ad összefoglalót [27].

Idővel a folyóirat más közreadó és/vagy (katonatorvosi szakmai) szervezet égisze alatt szerkesztődött. Kezdetben az Orvosegészségügyi Szakszervezet Honvédorvosi szakcsoportjának közlönye megjelöléssel jelent meg, utóbb a Honvéd Egészségügyi Szolgálat tudományos folyóirata névvel hagyta el a sajtót, majd közreadója a Magyar Néphadsereg lett. A Magyar Néphadsereg katonatorvostudományi folyóirataként jegyezte szakmai közössége a Honvédorvost 1953-tól 1987-ig, 1988-tól, a rendszer-változtatás körüli években pedig alcím nélkül kerültek a füzetek a katonadoktorok kezébe. És éppígy váltották egymást a főszerkesztők: dr. Merényi Gusztáv (1949), dr. Felkay Dénes (1949–1953), dr. Uray Gyula (1954–1956), dr. Farády László (1957–1967), dr. Vámos László (1968–1974 felelős szerkesztő, 1975–1981) és prof. dr. Hídeg János, aki 1983-tól 2012-ig, majd 2018-ban bekövetkezett haláláig tiszteletbeli főszerkesztőként szerepelt a kiadványon, mellette a tulajdonképpeni szakmai munkát mindvégig prof. dr. Grósz Andor tábornok végzete felelős szerkesztői minőségben. További, jelentős szerepet játszó editora volt a lapnak dr. Radó György (1950–1953) és dr. Giacinto Miklós (1981–1983) orvos ezredes, a szerkesztőbizottságban pedig természetesen benne voltak a Kórház mindenkori parancsnokai és jeles tudós katonatorvosai, akik közül számosan szerkesztői, publikációs és ilyen értelemben tudományos szervezői tevékenységük mellett a katonatorvos-képzésnek és a katonatorvosi tudományos életnek, grémiumoknak is aktív és jelzetős életművet maguk után hagyó alakjai voltak.

Az 1975-ös évfolyamtól a katonaegészségügy aktuális kérdései és az orvostudomány új fejleményei mellett – leginkább a Róbert Károly körúti telephelyre költözés (1899) 75., illetve a hadsereg 1945 utáni újjászervezése 30. évfordulójának apropóján – számos történeti jellegű közlemény látott napvilágot a Honvédorvos hasábjain. Az elkövetkező években pedig a kórház növekedésével, szervezetésnek differenciálódásával létrejött részlegek tartottak évfordulós ünnepi tudományos üléseket, ezek előadásait a lap nagyrészt közölte. A katonaeorvoslás történetének jeles momentumai (1848/1849-es forradalom és szabadságharc, az I. világháborús katonaeorvosi tapasztalatok, a Honvédorvos története, a Néphadsereg egészségügyi vonatkozású szakszolgálatainak története stb.) mellett egyre több nem szocialista országban tartott rendezvényről vagy tanulmányútról szóló beszámoló látott napvilágot, és a felívelőben lévő orvostechikai, orvosi informatikai vagy az irányítás és vezetéstudományi közlemények száma szintén növekedést mutatott. Utóbbiak már a Központi Katonai Kórház rekonstrukciójához, a majdani (számunkra: a mai) új épületek funkcionális modelljének kidolgozásához kötődtek [28].

A rendszerváltoztatással kezdődik a Honvédorvos negyedik, mindmáig tartó, ismételten színes, változatos mikro- és makrokörnyezetbe ágyazott korszaka. Az 1990-es politikai-gazdasági fordulat – minden tagadhatatlanul örömteli hozadékkal együtt – a korábban megszokott, és jól-rosszul működő struktúrák átalakulását, illetve több esetben ezzel összefüggésben finánciális nehézségeket hozott az élet minden területén, így a szakfolyóiratok kiadásában is. Az 1990-es évek első felében a Honvédorvos súlyos anyagi nehézségekkel találta szemben magát, pedig a hazai katonaeorvoslás a katonai szövetségi rendszer lecserelésével ismét más, új viszonyrendszerbe, másik szövetségi körbe került, új kapcsolatok keletkeztek, más elvárásoknak, szabványoknak kellett megfelelni, más feladatokat kellett megoldani, ehhez azonban éppen nagyobb anyagi forrásbázisra, valamint a felhalmozott, széles spektrumú katonaeorvosi kollektív szaktudás hatékony fejlesztésére, felhasználására, az éppen aktuális elvárásokhoz adaptált szétsugárzására lett volna szükség. Így a szakfolyóirat megjelenítése csak jelentős késéssel volt lehetséges, az Egészségügyi Szolgálatfőnökség 1992. évi beszámolója szerint „a tudományos munkavégzés hiányossága a tudományos közlemények megjelenítése szaklapunkban, a Honvédorvosban, mely területen évek óta nem sikerült előrelépni” [29]. Mindezzel együtt azonban a Honvédorvos a számozási adatok tükrében megtartotta folyamatosságát, bár a megjelenésben való lemaradás kétségtelen.

A késéssel megjelenő 1993-as évfolyamtól jegyzi a Magyar Honvédség Egészségügyi Szolgálata mellett a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság is a Honvédorvost közreadóként, ez pedig a szakmai profil megváltozását, bővülését, illetve a Honvédség békeidőben vállalt feladatkörének, társadalmi szerepvállalásának kiszélesedését tükrözi. A 2000. esztendőktől kezdődően rendszeresen közzétette a kiadvány a Magyar Honvédség Orvosi Tudományos Tanács és a Magyar Katonai Katasztrófaorvostani Társaság tudományos konferenciáin elhangzott előadások rezüméit, az önálló cikkek között pedig nagy számban jelentek meg az éppen zajló missziók tapasztalatait összegző dolgozatok, illetve a NATO-csatlakozással összefüggő szervezeti változásokkal, a bevezetendő új szabályzatokkal, módszerekkel kapcsolatos

beszámoló. A lapban publikált közlemények a katonaorvosi és a katona-egészségügyi praxis legfrissebb eredményeit közvetítik, érzékenyen reagálnak a környező világ kihívásaira, vagy kalauzolnak el szakma- és hivatástörténeti monumentumok rejtelei között. A Honvédség és a katona-egészségügy szövetségi kötődését, elkötelezettségét jól mutatja, hogy 2010-től pedig a NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központja szintén bekapcsolódott a szakfolyóirat szerkesztésébe, közzétételébe.

A folyóirat ma elsősorban, de nem kizárólagosan a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ munkatársainak publikációs tere, profilja az intézményben jelenleg folyó katona-egészségügyi kutatások és a gyakorlati munka bemutatása, de katonaorvosi tudomány- és szakmatörténeti közlemények, illetve a terület hazai és nemzetközi hírei, a fontos külhoni cikkek referátumai is olvashatók benne. Rendszeresen tudósít a vonatkozó szakmai szervezet, a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság éves tudományos konferenciáiról és a védelem-egészségügy hazai és nemzetközi eseményeiről, fejleményeiről, a HM–BM orvosi konferenciákról. A Honvédorvos az MTA Hadtudományi Bizottsága által jegyzett lektorált tudományos szakfolyóirat, szakterületének egyedüli tiszta profilú, magyar nyelvű periodikuma, amely azonban angol címfordításai, absztraktjai és kulcsszavai segítségével, open access hozzáférésű kiadványként, a 2016-os évfolyamtól kezdődően a CrossRef rendszerben regisztrált és DOI-val (Digital Object Identifier) ellátott cikkeivel kilépett a nemzetközi tudományos élet porondjára, vizibilitásának köszönhetően nem csak a magyar szakmai közönség érdeklődésére tarthat számot.

Mindezekért sokat köszönhetünk a kiadvány jelenlegi gondozóinak, a tartalmi gazdagságért és a több mint 130 éves Honvédorvos modernizálásáért, a XIX. századi gyökerű folyóirat átvezetéséért a XXI. századba.

6. ábra. *Prof. dr. Grósz Andor nyugállományú orvos dandártábornok, a Honvédorvos főszerkesztője előadást tart a 130 éves Honvédorvosról az MKKOT 2019. április 17-ei tudományos ülésén*

A szerkesztőbizottság elnöke dr. Kopcsó István orvos vezérőrnagy, PhD, helyettesei: dr. Zsirus Lajos nyugállományú orvos dandártábornok, PhD és dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD, a főszerkesztői teendőket 2012-től prof. dr. Grósz Andor nyugállományú orvos dandártábornok, PhD végzi a „szerkesztőségi ügyvivő”, dr. Breznayné Filló Ilona állandó és hathatós támogatásával; a szerkesztőbizottság tagjai: dr. Faludi Gábor nyugállományú orvos ezredes, PhD, dr. Fazekas László, orvos ezredes, prof. dr. Gál János egyetemi tanár, PhD, a Semmelweis Egyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinikájának klinikaigazgatója, dr. Helfferich Frigyes orvos ezredes, PhD, dr. Kovács László nyugállományú orvos ezredes, PhD, dr. Mátyus Mária orvos ezredes, PhD, dr. Meglécz Katalin orvos ezredes, dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok, prof. dr. Rókusz László nyugállományú orvos ezredes, dr. Sótér Andrea alezredes, dr. habil. Szabó Sándor András orvos ezredes, egyetemi docens, dr. Szakács Zoltán orvos ezredes, PhD, dr. Tamás Róbert orvos dandártábornok, dr. Tóth Judit az EMMI Egészségügyért Felelős Államtitkárság képviselőjében, és végül, de nem utolsósorban dr. Vekerdi Zoltán orvos ezredes, PhD.

A Honvédorvos több mint 130 éves története során tehát láthatóan sokat változott, ahogyan a katonai- (és katasztrófa)orvostan és maga a világ, a tudomány is. A szakfolyóirat magán viseli ennek a hosszú időszaknak minden katonai, politikai és a tudományos paradigmát meghatározó jellegzetességét, de egy tekintetben folyamatos megújulásai mellett állandó maradt: az aktuális lehetőségek függvényében hűségesen és magas szakmai színvonalon szolgálta szakterületének gyakorló és kutató munkatársait.

A tudományos közélet harmadik tartópillérét a szakmai szervezetek képezik, és a Militárisorvos példáján, illetve a Honvédorvos hosszú történetének vázlatos áttekintéséből is látszik, hogy a saját vagy legalább saját tematikájú szakfolyóirat megléte nem feltétlenül kötődik önálló szakmai egyesülethez. Másrészt azonban a szakmai egyesületek megalakulása sem biztos, hogy feltétlenül együtt jár tudományos szakfolyóirat indításával. Mindazonáltal – amikor a művelődés- és tudománytörténetben, a tudományos diskurzus és a tudományos téglarakás történetében – elérkezett az önálló szakmai szervezetek megalapításának ideje, akkor a katonai-orvosi-társadalom szintén megszervezte saját grémiumát, a kapcsolattartásra, az ismeretek – és mai szóval élve a jó gyakorlatok – átadására, a napi rutin vagy a történelem viharai által feltett kérdések fölötti közös gondolkodásra, a problémamegoldásra, a mindenkori jelen kihívásaira adekvát válaszok megfogalmazására. Igaz ez úgy a XIX. század utolsó évtizedeire, mint a XXI. század elejére.

A hadseregekhez kötődő tudományos egyesületek sok tekintetben építettek a korábbi katonai kaszinók – lassan-lassan gazdagodó szerepű – hálózatához, hiszen ezek eleinte csupán „bajtársi és gazdálkodási célok előmozdítása végett” [30] alakultak meg, és csak idővel váltak a társasági élet, az eszmecsere és a tudományos kommunikáció színtereivé. Az első „igazi” tisztikaszinók Magyarországon az 1850-es években jöhettek létre, a dekád legvégéről származó adat szerint Arad 1859-ben már rendelkezett ilyen intézménnyel [31], Pesten pedig 1861-től a Károly-kaszárnyában, az Invalidusok házában működött Casino-Verein [32] a birodalmi, a császári-királyi hadsereg kötelékében; azonban leginkább az 1868/1869 és 1875 közötti időszak volt az általános

Ötödik évfolyam. 2. szám. Pest, január 12. 1871.

A HONVÉD

ELSŐ MAGYAR KATONAI HETILAP.

Előfizetési ár:

Egy évre 6 frt. Félévre 3 frt. Negyedévre 1 frt.50.

Előfizethető a „Honvéd” kiadóhivatalában
Pesten (megyeháztér 9-ik sz.)
hova a felsőlakások is intézendők.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

EGY HONVÉD-TISZTI TÁRSULAT.

A lap szellemi részét illető közlemények
a szerkesztőséghez
Pest, Angol királyné
című szállodába
intézendők.

Köszönet a m. k. honvédsereg altszitei- és honvédeknek.

A honvédsereg altszitei és honvédek oly nagy számmal rendelték meg lapunkat, hogy (egyetlen egy zászlóalj kivéve) alig van honvédszázad, melynél lapunk ne volna található. Ez áldozatkészség csak nemzeti hadseregnél lehetséges, melyben mindenki igyekszik magát kiképezni, hogy a hazát megvéddesse. Nálunk a hazaszeretete vezérli tetteinket nem pedig a gépies erőszak. Azért egy honvédsereget legyőzni nem lehet. Szerk.

Első magyar katonai tudományos egylet.

A magyar hadtudomány megalapítását egyedül a honvédtisztektől várhatjuk.

A kezdeményezésnek a honvédtisztektől kell származni, mert csak így fejlődhetik ki a hadtudomány körül azon élet, mely szerint kicsiny és nagy, képzett és nem képzett (a hadtudomány iránt érdeket mutató) igyekezzék a téren erejét megpróbálni. — A közös hadseregnél a hadtudomány egyeseknél magas polcon áll, másoknál egészen hiányzik. Ez onnét van, mert egyes táboroknál tisztek az egész katonai irodalmat dominálják és a szerény tiszt nem mer fellépni, mert amazok által intimidálva van.

Okulva e példán főczélunk a katonai ismereteket népszerűsíteni és azokat inkább egyelőre csak általánossá tenni. Ezen cél előmozdítására a „Honvéd” szerkesztősége egy katonai tudományos egyletet alakít.

A „Honvéd” szerkesztősége minden negyedévben egy katonai és a mellett általános érdekű kérdést tűz ki, melyre pályázatot hirdet.

A mely munka pályanyertes, az a rendes díjazáson kívül még 6 arany pályadíjt nyer. A többi pályázatra elfogadott művek mindnyájan díjaztatnak.

A pályanyertes mű külön füzetben adatik ki. A többi pályázatra elfogadott művek a „Honvéd” lap hasábjain átvonatanban fognak ismertetni.

— — — — —

Az egylet tagja lehet minden honvéd évenként 2 frt beiratási díj mellett. Az egylet minden tagja a pályaműveket ingyen megkapja.

A művek elfogadása és az elfogadott művek közt a legjelesebb meghatározása egy katonai bizottságnál történik.

A tisztelt zászlóalj- és század-parancsnokokat felkérjük, méltóztassanak a honvédség érdekében ezen cél elérését lehetőségessé tenni, a mennyiben oda működnek, miszerént minden zászlóalj tisztikara 2 részvényt per 2 forint elvállaljon. Így egy zászlóalj tetteles állományu tiszteire évenként 2 frt esik; nem különben a szabadságot állományu tisztekre is 2 forint.

Csak a honvédség kezdeményezése fogja e magas cél előmozdítani, csak egyesült erővel lehet elérni, hogy a szellem szabadon repüljön, míg ha a kezdeményezés felülről jő, úgy járunk, mint hajdan Ausztriában történt, hol minden sasnak, ki igen magasra repülhetett volna, megnyirbálták szárnyait.

A „Honvéd” szerk.

A fennebbi célra a zászlóalj- és századoknak postai utalványt küldöttünk szét és kérjük a t. zászlóalj-parancsnokságokat azokat nekünk szívesen visszaküldeni következő czim alatt:

**A „HONVÉD” SZERKESZTŐSÉGÉNEK
KATONAI TUDOMÁNYOS EGYLET BEIRATÁSI DIJJA.**

PEST,
Angol királyné szálloda.

7. ábra. Az Első Magyar Katonai Tudományos Egylet felhívása A Honvédban

hadtudományi katonai kaszinóegyletek alapításának kora [33]. A bécsi anyaszervezet 1866-os életre hívása után társszervezetként már 1868-tól a közös hadsereghez kötődő pesti Militär-wissenschaftlicher und Casino-Verein (Katonai Tudományos és Kaszinóegylet) szolgált a magyarországi hadtudományi és egyéb tematikájú tudományos tevékenység igazi, formálisan kialakított és működtetett színterül [34].

A Magyar Királyi Honvédség megalapítása azonban új lendületet adott e területnek, az első magyar katonai hetilap, az 1867. augusztus 5-ével megindult A Honvéd beköszöntő cikkében a következőképpen fogalmazta meg feladatvállalását: „...mi honvédek 18 év [a szabadságharc leverése] óta más pályákat követtünk, és kevésnek közölünk volt ideje és alkalmunk a hadi tudomány fejlődését és előmenetelét figyelemmel kísérni” [35], vagyis a Honvédségnek saját tudós közösséget kell szerveznie. Így nem véletlen, hogy hamar felvetődik az önálló, magyar identitású, honvédségi tudományos egylet megszervezésének ötlete is, és 1871 januárjában már címdalra szerepel a szervezetileg a folyóirathoz kötődő Első Magyar Katonai Tudományos Egylet felhívása, azzal az indoklással, hogy „a magyar hadtudomány megalapítását egyedül a honvédtisztoktól várhatjuk... ezen cél előmozdítására a 'Honvéd' szerkesztősége egy katonai tudományos egyletet alakít” [36]. (Vagyis A Honvéd általában a magyar hadtudományi iskola megteremtésén munkálkodott, a Honvédorvos pedig – szó volt már róla – ekkor még a közös hadsereghez kötődő katonai orvosi szaklap, a Militärorzt magyar megfelelője lett.)

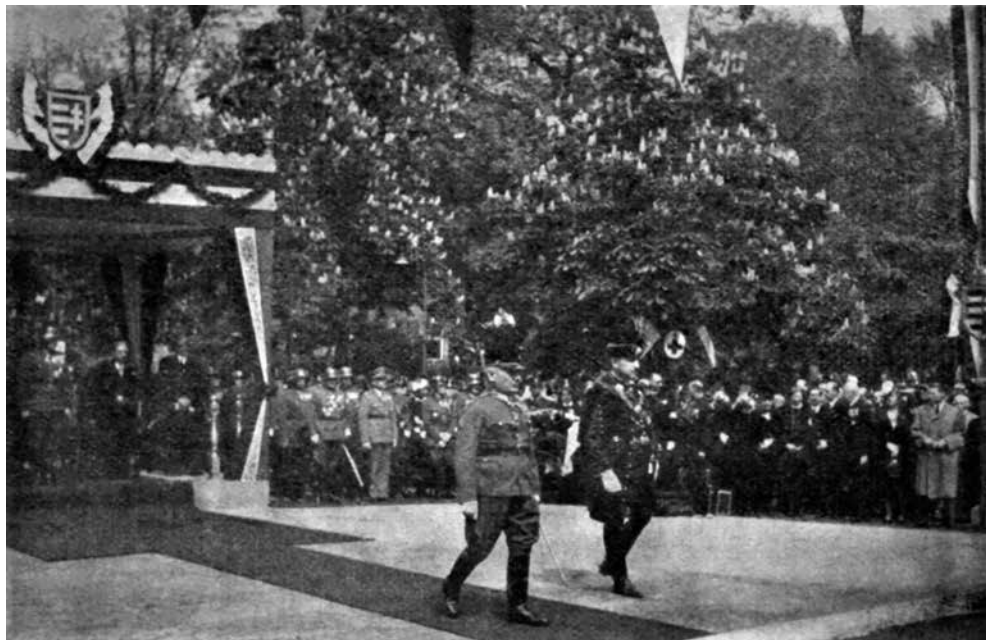
Az általános hadtudományi egyletek mintáját követve azonban rövidesen megszerveződtek a katonai orvosokat tömörítő tudományos egyesületek is. Elsőként 1874-ben az Osztrák–Magyar Monarchia legnagyobb helyőrségi városában, Bécsben a Wissenschaftlicher Verein der Militärärzte der Wiener Garnison [37] alakult meg, a Militärorzt pedig 1876-tól rendszeresen tudósított a szervezet szakmai programjairól [38], utóbb pedig a többi társszervezet (Kassa, Krakkó, Lemberg, Pozsony, Prága, Przemysl, Temesvár, Theresienstadt-Leitmeritz, Szarajevo, Zágráb, Nagyszében és Mostar katonadoktorainak) szakmai és egyleti hivatalos életéről. A magyar fővárosban 1869-től „bajtársi alapon” tartottak tudományos rendezvényeket a helyőrség közös hadseregbeli katonai orvosai, 1875-től azonban már a bécsi székhelyű testvérszervezet mintájára hivatalos egyesületi keretben működtek együtt, és 1890-ben a honvédorvosi kar tagjai szintén csatlakoztak az egyletnek [39]. Bizonyára a tagság bővülésének, ezáltal az egyesületi élet pezsgőbbé válásának is szerepe lehetett abban, hogy a Militärorzt 1891-től, a helyőrség katonai és igazgatási jelentőségének megfelelően Bécs után Budapestről másodikként adott hírt rendszeresen a Budapesti Katonai Orvosok Tudományos Egyesületének (Wissenschaftlicher Verein der Militärärzte in Budapest) üléseiről, éves beszámolóiról [40]. Figyelemreméltó azonban, hogy a budapesti kiadású Honvédorvos még ekkor, illetve ezután sem tartotta fontosnak, hogy a helyőrségi katonai orvosi tudományos életéről cikkezzen, pedig ebben a szakmai szervezetben a közös hadsereg és a Honvédség doktorai közösen voltak tagok, tartottak előadásokat és vállaltak tisztségeket. Ez a hadseregek közötti együttműködés pedig 1906-tól magában a szervezet megnevezésében szintén láthatóvá vált, az 1905. december 14-én tartott közgyűlésén az Egylet tagsága megszavazta, hogy neve a továbbiakban „Wissenschaftlicher Verein der k. und k. Militär- und Landwehrärzte der

Garnison Budapest” lett, vagyis a Magyar Királyi Honvédség katonáorvosai a szervezet elnevezésében szintén reprezentált, hivatalos képviseletet nyertek [41].

A Nagy Háború, a Monarchia felbomlása és a trianoni szerződés következtében magának a Magyar Királyságnak széttöredezése, a Csonkamagyarországot mint vesztés hatalmat sújtó intézkedések után nem csupán a Honvédorvosnak volt sok időre szüksége ahhoz, hogy újra megjelenhessen a szakfolyóiratok palettáján, éppígy a katonáorvosi szakmai szervezet is csak néhány év elteltével szerveződhetett újjá. A Honvédorvosok Tudományos Egyesülete (HOTE) 1924. október 7-én alakult meg, az előkészítő munkálatok azonban már jóval korábban, 1922 óta folyamatban voltak, ám ekkor még az éppen befejeződött háború és a kegyetlen békediktátum keltette közhangulat és hivatalos vélekedés nem kedvezett a hadsereghez kötődő társaság életre hívásának. A HOTE nem csupán azáltal bír nagy jelentőséggel a magyar kulturális örökség kincsestárában, hogy saját nemzeti kezdeményezésre jött létre a korábbi közös hadsereghez kötődő katonáorvosi tudományos egyesülettel ellentétben, hanem azáltal is, hogy nem regionális, sőt inkább lokális egyesületben folyt a szakmai munka a helyőrségi szervezeti kötődés következtében, hanem országos kiterjedésű, teljes nemzeti tagságú, egységes identitású szellemi közösséget szervezett.

Az egyesület formális megalakulása után még jó pár évig, 1929-ig nem rendelkezett saját orgánnummal, így az egyesületi hírekről az orvosi lapokban, leginkább az Orvosi Hetilapban, de néhány esetben a Budapesti Orvosi Újság vagy a Gyógyászat, illetve gyakrabban a Gyógyszerészi Közlöny, valamint a Gyógyszerészi Szemle hasábjain tudósította a szakmát, számos esetben pedig, főként már az 1930-as években a Magyar Katonai Szemle hozott „sportorvosi” témájú dolgozatokat a HOTE tagjainak tollából. Az 1920/1930-as évtizedekben jellemző volt a honvédorvosi karnak a civil orvostársadalomba való elrejtése, a nyilvánosság felé az önálló hivatás voltának kényszerű tagadása – Ajkay Zoltán vezértörzsorvos 1932-ben elhangzott szavait idézve –: „A polgári orvosok közé és az egész polgári társadalomba való bekapcsolódás iránti törekvésünk ... mindjobban sikerül, úgy hogy az az elkülönítettség, amelyre első beszédemben mint sajnálatos, a múltból ránk visszamaradt örökségre rámutattam, jóformán már teljesen megszűnőben van.” [42], és Ajkay doktor a HOTE elnökeként büszke volt arra, hogy ennek támogatására már egy korábbi beszédében „a sportok művelésére s a sportokkal orvosi szempontból való foglalkozásra: a speciális sportorvossá való kiképzésünkre hívtam fel ... a figyelmet.” Nem véletlen, hogy a II. világháborút megelőző nyílt haderőfejlesztéshez, fegyverkezéshez, militarizációhoz való hozzájárulásként az egyesület szervezője és rendezője volt az 1938. április 28. és 30. között Budapesten megtartott Első Magyar Sportorvosi Kongresszusnak és Kiállításnak, mely rendezvény konferenciakötetét 1940-ben tette közzé a társaság Frank Richárd vezértörzsorvos előszavával [43].

A II. világháború éveiben, főként az egyre inkább nyilvánvalóan vesztesre álló hadsereg kötelékében az egyesületi életben, illetve az szervezet tagságához kötődő publikációkban magától értetődően a harctéri, hadi orvoslás kapott mindjobban növekvő szerepet, a feladat újra a mozgósítás idejére katonáorvosi egyenruhát kapott civil doktorok szaktudással való intellektuális felkészítése, feladatuk ellátására való buzdítása, valamint hazaszeretetük, bajtársiasságuk, lelki erejük, állóképességük

8. ábra. Dr. Frank Richárd és dr. Mutschenbacher Tivadar a koszorúzáson.
Archív felvétel

felvértezése a mindennek ellenére küzdeni tudás támogatására. Különleges jelentősége volt ebben a történelmi pillanatban a HOTE és a Magyar Országos Orvos Szövetség (MOOSZ) gyűjtéséből emelt, a hősi halált halt magyar orvosoknak emléket állító emlékmű, Horvay János szobrászművész alkotása felavatásának, amely eseményre 1942. május 17-én került sor az Üllői út és a Ludoviceum utca elágazásánál lévő parkban, Horthy kormányzó jelenlétében. Az avatóbeszédet dr. Frank Richárd orvos vezérőrnagy és dr. Mutschenbacher Tivadar egyetemi rendkívüli tanár, a MOOSZ elnöke tartotta, a Fővárost hivatalból Szendy Károly polgármester képviselte [44].

Az újabb vesztes háború, a materiális és szellemi, eszmei romokból való újjáépítés feladata és kötelezettsége a szovjet megszállás, a politikai fordulat azonban újra véget vetett a katonai orvosi kar tudományos és társadalmi közösségépítésének, a Honvédorvosok Tudományos Egyesületét végül – mint egy korábbi társadalmi berendezkedéshez kötődő és immáron nemkívánatos szerveződést – 1947. február 17-ével miniszteri határozat szüntette meg [45]. Hivatalosan funkciójának betöltésére még 1945. július 5-én jött létre az Orvos Egészségügyi Szakszervezet Honvédorvosi Szakcsoportja dr. Király László elnök, dr. Merényi Gusztáv alelnök, dr. Kiss Nándor titkár, Oláh András jegyző és dr. Nagy Zoltán pénztáros vezetése alatt [46]. Mindazzal együtt azonban, hogy a szakcsoport vezetősége valamint tagsága számos jeles gyakorló és tudós orvost tudhatott soraiban, a szakszervezeti kötődés sokkal inkább politikai, mint szaktudományos szerepvállalást jelentett. Mellette valódi tudományos grémiumként, bár felsőbb rendelkezésre, a Honvédelmi Minisztérium 1947-ben szervezte újjá a két világháború között

9. ábra. A hősi halált halt magyar orvosok emlékműve (1942). Archív felvétel

is meglévő Honvéd Közrendészeti és Egészségügyi Tanácsot Honvéd Egészségügyi Tanács [47] néven, amely később a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsaként egy hosszú korszakon átívelő tudományos műhely és „a legfelsőbb fórum” [48] szerepét töltötte be. A rendszerváltoztatás után a stafétát a 30. születésnapját ünneplő Katonaorvosi Társaság, a mai Magyar Katonai Katasztrófaorvostani Társaság vette át tőle [49]. Ezen szervezetek munkájáról azonban részletesen az MKKOT harmincéves fennállása tiszteletére összeállított tematikus szám másik tanulmányai szólnak.

A katonai (és társszakterületi) tudományos infrastruktúra, az elméleti, kutató munka és a gyakorlati tevékenység, annak tapasztalataiból leszűrhető kollektív szaktudás felhalmozását, átörökítését, átadva-megosztva gyarapítását szolgáló háttérintézmények, vagyis a szakképzés, a speciális szakfolyóirat, valamint a szakmai szervezetek, időről időre változó jellegű, eltérő módszereket alkalmazó, különféle tematikájú, a mindenkor történelmi helyzetekhez és a tudományos fejlődéshez igazodó hordozói a katonai hivatásbeli identitásnak, mindenkor kifejezői és alakítói annak a szerepnek, amelyet egy-egy hadsereg katona-egészségügye országa, társadalma, saját katonái és a civil lakosság biztonsága érdekében felvállal. A magyarországi katona-egészségügy 240 éves történetére, ezen belül a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság három évtizedes fennállásának históriájára visszamenőlegesen és előremutatón is igaz a Honvédorvosban megfogalmazott katonaorvosi hitvallás: „Azon komoly és komor foglalkozás közepett, mely 'a hazáért meghalni' tanít, mi orvosok képezzük a vigasztaló elemet, mert mi meg a 'hazáért megélni' segítjük polgártársainkat.” [50]. Ez a cél, ez a kötelesség, ez a becsület.

Irodalom

- [1] Kulcsár K.: II. József utazásai Magyarországon, Erdélyben, Szlavóniában és a temesi Bánságban. 1768-1773. Budapest, 2004, Gondolat – Magyar Országos Levéltár. 289.
- [2] Vö. Romshorn, C.: Kaiser Joseph II. und seine Zeit. Leipzig, 1845, Reclam. 51., 298.
- [3] Kirchenberger, S.: Chronologische Tabelle zur Geschichte des k. und k. österr.-ungar. Militär-Sanitätswesens. Wien, 1896, Šafář. 7., 15.; Kirchenberger, S.: Geschichte des k. und k. österreichisch-ungarischen Militär-Sanitätswesens. Wien, 1895, Šafář. 10., 60–61.
- [4] HM HIM Hadtörténelmi Levéltár [a továbbiakban: HL]. Fond I. 1. General Commando. 1785. 183. doboz. 34 számos helyen; 1786. 213. doboz. 34/ 14., 40., 59., 111.; 1788. 252. doboz. 34/ 78., 245., 294.
- [5] Brambilla, G. A.: Rede auf den Tod des Kaisers Joseph II. ... Wien, [1790?], Gräffer und Alberti. 16.
- [6] HL. Fond I. 1. General Commando. 1781. 119. doboz. 34/36. Pest, 1781. május hónapja.
- [7] Beiträge zur Geschichte des österreichischen Heerwesens. Heft 1. Wien, 1872. Seidel und Sohn. 69., 110-113.; Brambilla, G. A.: Rede auf den Tod des Kaisers Joseph II. ... Wien, [1790?], Gräffer und Alberti. 26-27.; Handbook of the medical services of foreign armies. Part. 3., Austria-Hungary. London, 1910, Mackie and Co. 11.
- [8] Ishida, S.: Reception of a Viennese physician in Japan. A bibliographical study on the works of Joseph Jakob Edler von Plenck (1730-1809). Orvostörténeti Közlemények. 166-169. Budapest, 1999, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár – MOTESZ Magyar Orvostörténelmi Társaság. 28.
- [9] Hof- und Staats-Schematismus ... Haupt- und Residenzstadt Wien ... auf das Jahr 1781. Wien, 1781, Gerold. 279., 298.
- [10] Brambilla, G. A.: Instruction für die bey den kaiserl. königl. Armeen, und in den Feldspitälern angestellten Feldchirurgen. Wien, 1799, Trattner.
- [11] Beytrag zum Reichs-Postreuter. Vom 11ten Junii, 1781. 1.
- [12] K. M.: A Theatrum Anatomicum... Élet és Tudomány. 2001. 16. 504.; Schultheisz E.: Fejezetek az orvosi művelődés történetéből. Sajtó alá rend. Gazda I. Piliscsaba, 2006, Magyar Tudománytörténeti Intézet. 69.; Horányi I.: Az anatómiai viaszpreparáció kialakulásának és virágkorának történeti összefoglalója. Orvostörténeti Közlemények. 133–140. Budapest, 1991–1992, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár, Levéltár – Magyar Orvostörténelmi Társaság. 133.
- [13] A teljes történeti áttekintést ld. Pogányiné Rózsa G.: Fordulópontok a 240 éves magyarországi katona-egészségügyi intézményrendszer történetében. Honvédorvos. 2021. 3/4.
- [14] Vö. Der Militärarzt 1867 és 1917 közötti kötetei az Österreichische Nationalbibliothek honlapján: Anno. Historische Österreichische Zeitungen und Zeitschriften. URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=dma>.
- [15] Ein Votum über die beabsichtigte Gründung einer „medizinischen Zeitung der österreichischen Militärärzte“. Militärarzt. 1878. col. 85–86.
- [16] Chronik des „Militärarzt“. (1866–1916). 1. Militärarzt. 1916. col. 28.
- [17] Wiener Medizinische Wochenschrift. 1919. col. 708–710.
- [18] Tisztelt Olvasóinkhoz! Honvédorvos. 1888. 1. 1.
- [19] Kovács József tanár. In: Honvédorvos. 1897. 49.
- [20] A katonaorvosok kiképzetése. Orvosi Hetilap. 1883. col. 1305.
- [21] Beköszöntő. Honvédorvos. 1929. 1. 1.
- [22] Franz G.: Beköszöntő. Honvédorvos. 1929. 2.
- [23] Ajkay Z., ajkai: Megnyitó beszéd. Honvédorvos. 1930. 221.

- [24] Millián B.: A honvéd egészségügy időszerű kérdései. *Honvédorvos*. 1944. 8.
- [25] HL. Fond X. 5. HKKK. 1945. 86/kt. 1945. Bp., 1945. júl. 14.
- [26] Az MH EK Tudományos Könyvtárának 1945 és 1950 közötti történetével kapcsolatban részletesebben vö. Pogányné Rózsa G.: *Historia domus 1945-1950. Források és adalékok a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtára és a Honvédorvos című szakfolyóirat történetéhez*. Könyvtári Figyelő. 2018. 391-401.
- [27] Merényi G.: Előszó. *Honvédorvosi Közlemények*. 1949. 3–4.
- [28] Pogányné Rózsa G.: A Honvédorvostól a Honvédorvosig. Jubileumi visszatekintés az egyetlen magyar katonatorvosi szakfolyóirat 130 évére. *Orvosi Könyvtárak*. 2018. 4. 27–28.
- [29] A Magyar Honvédség Egészségügyi Szolgálat 1992. évi munkájának értékelése. Kézirat. Budapest, 1993. 23. Ezúton is köszönöm szépen dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy úrnak, PhD, hogy rendelkezésemre bocsátotta ezt az iratot.
- [30] Danczer A.: A mi hadseregünk. *Az Osztrák–Magyar Monarchia népei fegyverben és zászlók alatt*. Budapest, 1889, Franklin-Társulat. 129.
- [31] Eöry G.: A kaszinók elterjedése Magyarországon. *Századok*. 2017. 4. 819. p. http://epa.oszk.hu/03300/03328/00025/pdf/EPA03328_szazadok_2017_04_809-842.pdf
- [32] Papp F.: A tiszti kaszinók története a két világháború között. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, 2014. 19.
- [33] Danczer A.: A mi hadseregünk. Budapest, 1889, Franklin-Társulat: 130., Papp F.: Az Osztrák–Magyar Monarchia tiszti kaszinói a XIX. században. *Hadtörténelmi Közlemények*. 2014. 505.
- [34] György A.: Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben. Budapest, 1886, Athenaeum. 344–345.
- [35] Bethlen O.: Az olvasóhoz. *A Honvéd*. 1867. augusztus 5. 1.
- [36] Első magyar katonai tudományos egylet. *A Honvéd*. 1871. január 12. 5.
- [37] Statuten für den wissenschaftlichen Verein der Militärärzte der Wiener Garnison. *Militärarzt*. 1874. col. 6-7.
- [38] Rammel, F.: Wissenschaftlicher Verein der k. k. Militärärzte in Wien : (Sitzung vom 20. November 1875.). *Militärarzt*. 1878. col. 12-13.
- [39] Egyesületi ügyek. *Honvédorvos*. 1929. 15.
- [40] Chronik des „Militärarzt“. (1866–1916). 2. *Militärarzt*. 1916. col. 51.
- [41] Wissenschaftlicher Verein der k. und k. Militär- und Landwehrärzte der Garnison Budapest. Sitzung vom 9. Jänner 1906. Originalbericht des „Militärarzt“. *Militärarzt*. 1906. col. 90.
- [42] Ajkay Z.: A honvédorvosi kar tudományos továbbképzése. *Magyar Katonai Szemle*. 1932. 186., 188.
- [43] Egyesületi Ügyek. *Honvédorvos*. 1938: 122.; *Az Első Magyar Sportorvosi Kongresszus és Kiállítás 1938. Rend. a Honvédorvosok Tudományos Egyesülete ; előszóval ellátta Frank R.* Budapest, 1940, HOTE.
- [44] A hősi halált halt magyar orvosok emlékműve. *Orvosi Hetilap*. 1942. 233.
- [45] Honvéd Orvosok Tudományos Egyesülete. Budapest Főváros Levéltára. Budapest egyesületei. In: *Hungaricana*. <http://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/53644/>
- [46] Honvédorvosi Szakcsoport jegyzőkönyvkivonatai. *Honvédorvos*. 1949. 162.
- [47] 25.334/el. orv.-1947. sz. körrendelet. *Honvédségi Közlöny*. 1947. 321.
- [48] Takáts L.: A magyar katonae-gészségügy szocialista építésének kezdeti időszaka. *Honvédorvos*. 1978. 205.
- [49] HM HIM. Központi Irattár. Fond 154/22/2. 431/2. 1991. évi május havi munkaterv. Bp., 1991. április 30.
- [50] Tisztelt Olvasóinkhoz!. *Honvédorvos*. 1888. 1.1.

A tanulmányban közölt képek tulajdonosai:

Arcanum Digitális Tudománytár, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, HM Zrínyi Nonprofit Kft. archívuma, Josephinum.at, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen.

Gabriella Pogány Rózsa, PhD

Anniversaries in the Hungarian military medical scientific infrastructure

The Hungarian military doctors celebrated 2021 the 240th anniversary of the Hungarian military health care system and the establishment of the scientific infrastructure, but also the 30th one of the founding of the current professional organization, the Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság (MKKOT, Hungarian Society of Military and Disaster Medicine). The two anniversaries cannot be separated from each other, in 1781 Joseph II. himself intended the organizing of scientific life in military medicine. However, building on its predecessors and traditions, the MKKOT was established after the change of regime (1990) in Hungary.

Key-words: History of scientific work in military medicine, military medical training, Honvédorvos (special journal in military medicine „Military Doctor”), Der Militärarzt, scientific organisation of military medicine.

*Semmelweis Egyetem
Honvéd- Katasztrófa- Rendvédelem Orvostani Tanszéki Csoport*

**A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság
megalakításának előzménye, körülményei
A Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományi Tanácsa
(MN OTT)**

Dr. Svéd László nyugállományú altábornagy, PhD

*Kulcsszavak: Magyar Néphadsereg, katonaegészségügy, katonaeorvostan,
kutatás és tudomány, tudományos intézet, orvostársaság, konferencia,
tudományos értekezés, tudományos ülés*

A katonaeorvostan csak a XX. század eleje óta önálló szakága az orvostudománynak, de a háborúk tapasztalatainak feldolgozása, a mindennapok orvoslásában való alkalmazása, már az ókori háborúk óta folyamatos és természetes. A Magyar Honvédség a megszületése pillanatától kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a tudományos élet részese legyen és hozzájáruljon a magyar egészségügy fejlődéséhez, elismertségéhez. A különböző elnevezésű szerveződések, tudományos fórumok, egyesületek és társaságok mindegyike ezt a célt szolgálta. A jelenlegi Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság példás, tiszteletreméltó és gazdag történelmi múlttal rendelkezik, amelyet működő tudományos társaság immáron 30. évfordulóján megtisztelő és kötelező feladat feleleveníteni.

A tudománytörténet és a tudománybölcselet szerint, ahogy az idők folyamán a biológiai fajok szaporodtak és egyre specifikusabbá váltak, éppúgy szaporodnak és válnak specifikusabbá a tudományok is. Az orvostudomány XIX–XX. századi fejlődését azonban a láncreakciószerű és gyors ütemű szakosodás mellett az egyes tudományágak elméletének és gyakorlatának mind erőteljesebb egymásra épülése és összefonódása is jellemezte. Ebből a szintézisből származtak az orvostudomány legjelentősebb eredményei is. Így például a XIX. század második felében a villamosság, az optika és a műszeripar fejlődése nyitott utat néhány emberi belső szerv közvetlen vizsgálatára. A kellő nagyítóképességű mikroszkóp előállításával lehetővé vált a fertőző betegségek kórokozójának felkutatását. A mikrobiológiában és az immunológiában elért eredmé-

nyek alapozták meg a különféle szérumok, oltóanyagok, vakcinák előállítását. Ezek révén nyílt lehetőség az emberiséget még a XIX. században is megtizedelő epidémiák megelőzésére, a korabeli hadviselésben az ellenség fegyvereinél gyakran nagyobb pusztítást végző járványos fertőző megbetegedések visszaszorítására.

A klinikai orvostudomány másik nagy ága, a sebészet is több tudományág fejlődésével vált képessé a fájdalom és a sebfertőzés leküzdésére. Ezek révén a hasüreg, ahová korábban behatolni jóformán lehetetlen volt, mindinkább a mindennapos műtétek területévé lett. Lehetővé vált a sebészet viharos ütemű fejlődése [1]. A sebészet szakosodása már korábbra datálható, a spanyol örökösödési háborúban (1718) válik önálló orvostudományi szakterületté [2].

A XIX. század végén, a XX. század elején a hadviselés jellemzői és a nagymértű egészségügyi veszteségek elkerülhetetlenné tették a szervezetszerű katonai ellátó rendszerek létrehozását. A korabeli orvostudomány ekkor már képes és alkalmas volt a feladatok ellátására hivatott új diszciplína, a *katonai orvostan* elmélet- és gyakorlatrendszerének kialakítására. Ehhez a folyamathoz hasonlóan jött létre a *katasztrófaorvostan*, a XX. századi medicina új hajtása. Kifejlődését a XX. század természeti és technikai katasztrófáinak súlyos következményei gyorsították. A felismerést követő cselekvés eredményeként jött létre a genfi székhelyű Nemzetközi Katasztrófaorvostani Társaság. Számos európai országban pedig a nemzeti egészségügyi ellátás obligát részévé vált a felkészülés a katasztrófák következményeinek egészségügyi felszámolására. Kidolgozták működésének taktikáját, szervezeti rendszerét, az ellátás módszertanát, vagyis kialakult a medicina új szakterülete, a *katasztrófaorvostan* [1].

Az előzőekben leírtakat fontosnak tartottam e két jelentős orvostudományi szakterület térben és időben történő elhelyezése miatt. Ma már egyértelmű tény, hogy a katonakorvoslás és az abból mélyen gyökerező katasztrófaorvoslás, azoknak a tudományhoz és bárminemű társadalmi kapcsolatrendszeréhez való viszonya, történelmileg sokkal régebbi múltra tekint vissza.

A katona-egészségügy történetét feldolgozó irodalom az ókori és középkori tábori orvosi ellátás létét bizonyítja, illetve igazolt a szerzetes- és lovagrendek szerepe a középkori háborúk sebesültjeinek gondozásában, vagy akár a polgárok adományából fenntartott gyógykezelés biztosítása. Térségünkben az 1493. esztendővel indítja e terület történetét, ekkortól igazolt, hogy a háborúk során I. Miksa császár hadseregében gyógyítókat alkalmaztak. A szervezett hadi katonai egészségügy az állandó hadseregek kialakulását követően, tehát a XVII. századtól, a Habsburg Birodalomban, és így Magyarországon is csak a XVIII. század elején jött létre, azonban ezek az intézmények egyrészt csak a hadjáratok idején működtek, és ekkor is, illetve a mozgósítás után teljes egészében civil, egyházi vagy polgári forrásokra, szervezetekre és infrastruktúrára építettek [3]. A történetiség hűségéért, no meg a magyar katona-egészségügy büszkeségéért meg kell említeni, hogy a török hódoltság idején az addigi összes kolostori kórház lerombolása után az ország első kórháza Buda ostroma alatt a Margitszigeten épült katonakórház volt 1686-ban és az utána következő években [4].

Visszatérve a katonakorvoslás és a vele kapcsolatos tudomány sorsának további alakulására megkerülhetetlen II. József magyar király és a Német-római Birodalom császára szerepe. A felvilágosodás-kor általános fejlődése, illetve a természettudományban

és az orvostudományban, valamint az orvosi praxisban jelentkező és a racionalizmusból gyökerező változások, felfedezések, új eszközök, szemléletmódok II. József uralkodói tevékenységében egyesültek.

Még társuralkodóként részt vett az 1778–1779-es bajor örökösödési háborúban, itt „személyesen győződött meg a tábori egészségügy állapotáról, a felfogadott orvosok és sebészek tapasztalatlanságáról”; felismerte, hogy a katona-egészségügy nem működtethető állandó hivatásos személyzet, illetve szakképzés nélkül. Másrészt pedig fontos, hogy – a korábbi gyakorlattal ellentétben – a hadsereg békeidőben is a megfelelő egészségügyi ellátó rendszerrel rendelkezzen. II. Józsefnek az 1781-gyel kezdődő kórházalapítási programja bizonyítéka annak, hogy a katona-egészségügy számos szegmensének fejlődésében ennek a területnek első érdemi lépése kötődik hozzá. Az uralkodó katona-egészségügyi hálózata kiépítésében orvosának, ifjúkori utazásain mentorának, Giovanni Alessandro Brambillának tanácsait követte, aki 1779-től a Birodalom katona-egészségügyi főnöke volt, és aki tehát nem csupán személyi orvosként, Leibmedicusként, hanem szaktanácsadóként, a koncepció szakmai kidolgozójaként, valamint szabályzatalkotóként állt az uralkodó mellett.

A fenti előzményekből látható azonban, hogy kalapos királyunk katona-egészségügyi rendszerterve semmiképpen sem előzmények nélkül való, elképzelésének újító, profizmusra építő és világjobbító alapja három terület együttes és kiemelt fejlesztése. Úgy, mint:

- Legfontosabb alap gondolatként, vezérelvként, az infrastruktúra oldaláról nézve a stabil, békében is fenntartott és állandó működésű katona-egészségügyi intézményrendszer, kórházi hálózat kiépítése.
- Ennek előfeltételeként emberi oldalról – ezt ma humán erőforrásnak nevezzük – a speciális katonaorvosi ismereteket közvetítő képzőhely megalapítása és ennek következményeként az állandó, békeidőben is rendelkezésre álló, hivatásos katonaorvosi kar megteremtése a hadjáratok idejére szerződött borbélyok, felcserek és sebészorvosok helyett.
- Eszmei szinten pedig a katona-egészségügy egységes kiépítése, fenntartása és működtetése érdekében szabályzatok kibocsátása, illetve a *katonaorvoslás tudományának fejlesztése*.

Ezek megvalósításának egyik legfontosabb eleme II. József császár és király szándéka szerint az 1781-ben útjára indított katonaorvosi iskolában folyó szakképzés volt. Célja nem csupán az elmélet és a szakszókincs szintjén mozgó ismeretek átadása, hanem az, hogy a résztvevők az orvostudomány minden területére kiterjedő alapos felkészítés után térjenek vissza alakulatukhoz. Az akadémiai rangra emelt, a sebészetben magiszteri és doktori címek odaítélésére feljogosított Josephinum 1785-ben nyitotta meg kapuit és volt több mint egy évszázadon keresztül a Habsburg Birodalom, majd 1874-es bezárásáig az Osztrák–Magyar Monarchia egyedüli katonaorvosi akadémiaja. Így az első magyar királyi honvédorvosok is itt kaphatták meg kiképzésüket. A József Akadémia, vagy más néven az Institutum Medico-Chirurgicum Josephinum 1901-től a közös hadsereg katonaorvosi alkalmazóiskolájaként működött egészen 1914-ig, végleges megszűnéséig [3].

Ebben az időszakban szerveződött a maihoz hasonló, a tudományos élet mai értelmében ismert, a mi Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaságunkra (MKKOT) emlékeztető kaszinóegylet. Meg merem kockáztatni, hogy feladatrendszere alapján a mostani társaságunk legrégebbi elődjét tisztelhetjük ebben az egyletben. Megalakulásában és létrehozásában nagy szerepet játszott egy, a „Der Militärarzt” 1873-as évfolyamában megjelent cikk. Az ebben leírtak talán napjainkban is érvényesek. Ezek szerint: *„a katonaeorvosi kar tudományos ambícióinak felkeltésére és fenntartására, valamint ennek következtében a katona-egészségügy fejlesztésének támogatására a legmegfelelőbb eszköz az orvostudomány legújabb eredményeinek, ezen belül hangsúlyosan a legutóbbi nagy háborúk háborús gyógyászati és hadegészségügyi tapasztalatainak szorgos tanulmányozása, hiszen ezek biztosítják a katonaeorvosi kar stratégiai jelentőségű cselekvőképességét békében és még inkább háborús időkben.”* (A kiemelés tőlem. S. L.)

A katonaeorvosi tudományos élet elengedhetetlen háttérintézményeként a könyvtárak és olvasóköri hálózatának megszervezését szorgalmazó közlemény néhány évvel a katonai hadtudományi kaszinó megalakulása után íródott. A császári-királyi hadsereg első ilyen szervezete az 1866-ban Bécsben életre hívott Wiener Militär-wissenschaftlicher Verein, melynek 1870-ben közzétett alapszabályai szerint a bécsi Militär-Casinón belüli szorosabb együttműködés keretében alakult meg hadtudományi kutatások folytatása és az ismeretterjesztés, a tudományos közélet színterének biztosítása céljából (1. §). Az egylet három fő irányban fejtette ki az alapszabályban foglalt tevékenységét: a tudományos feladatok mellett a hasonló bel- és külföldi szervezetekkel való kapcsolattartást, az újabb egyletek megszervezésében való segítségnyújtást, a bécsi tiszti kaszinó könyvtárának és egyéb gyűjteményeinek, olvasókabinetjének kezelését vállalta magára (2. §). A hadtudomány elméleti, valamint gyakorlati előmozdítására előadásokat rendezett saját és a császárváros tiszti kaszinójának tagsága számára, hadgyakorlatokat szervezett és szakfolyóiratot szerkesztett, illetve bocsátott közre Organ des Wiener Militär-wissenschaftlichen Vereines, később Organ der militärwissenschaftlichen Vereine címmel (5. §).

Magyarországon az 1868/1869 és 1875 közötti időszak volt a katonai kaszinóegyletek alapításának kora; a bécsi anyaszervezet 1866-os életre hívása után társszervezetként már 1868-tól a közös hadsereghez kötődő pesti Militärwissenschaftlicher und Casino-Verein (Katonai Tudományos és Kaszinóegylet) szolgált a magyarországi hadtudományi és egyéb tematikájú tudományos tevékenység igazi, formálisan kialakított és működtetett színteréül; és kezdetektől könyvtár úgyszintén szolgált a tudományos érdeklődésű tiszteket [3].

A kiegyezés után szerveződött meg a magyar nemzeti haderő, a Magyar Királyi Honvédség, melynek saját sajtóorgánuma, az 1867. augusztus 5-étől hetente megjelenő „A Honvéd” című kiadvány. A lapban korán felvetődik az önálló magyar és immáron a nemzeti hadsereghez kötődő, önnön nemzeti hovatartozását hangsúlyozó, identitását hordozó tudományos egyesület megszervezésének ötlete, hiszen „a magyar hadtudomány megalapítását egyedül a honvédtisztektől várhatjuk”, így 1871 januárjában már „A Honvéd” címlapján szerepel a szervezetileg a folyóirathoz kapcsolódó *Első Magyar Katonai Tudományos Egylet* (MKTE) tagtoborzó felhívása.

A Budapesti Katonaorvosok Tudományos Egyesületének (Wissenschaftlicher Verein der Militärärzte in Budapest) üléséről első ízben 1892-ben közölt beszámolót a Militärarzt, ekkor 1891. december 18-ai budapesti rendezvény eseményeiről értesülhettek az érdeklődők [5].

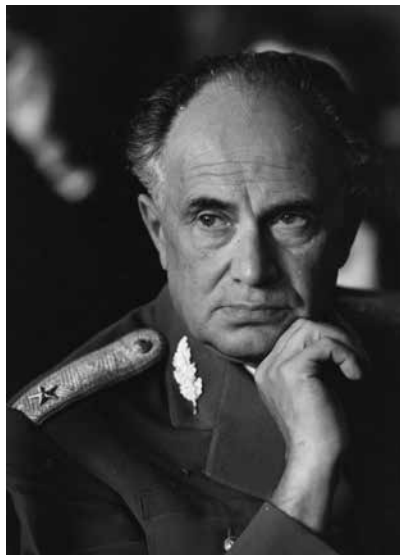
A pesti, illetve budapesti Katonai Tudományos és Kaszinóegylet 1911-es új alapszabálya szerint a szervezet vezetősége három bizottságban (tudományos, gazdasági, társasági életért felelős munkacsoportban) dolgozott, és a statútum azt is szabályozta, hogy melyik magyar királyi, illetve melyik magyar királyi honvédségi alakulat mely bizottságba delegálhat tagokat. A budapesti közös hadseregbeli 16. és 17. helyőrségi kórházak együttesen egy rendes és egy póttagot választhattak. Ez azért is fontos, hogy a mostani Honvédkórház elődje, a 16. helyőrségi kórház már akkor is megbecsült szereplője volt a tudományos életnek. A kórház az I. világháború során öt tudományos értekezletet, illetve ülést tartott, elsősorban a háború hadisebészeti tapasztalatairól [5].

A két világháború közötti időszakról elég kevés emlékünk van. A levéltárak az 1939–1944-es évekből elsősorban gyógyító, mintsem tudományos, a társasági élettel kapcsolatos tevékenységéről őriznek anyagokat. Dr. Frank Richárd orvos altábornagy, a kor legkiemelkedőbb katonaorvosának tollából azonban sok érdekes és értékes írás őrzi az emlékeket. Arról azonban tudunk, hogy mai Honvédkórház napiparancsaiban számos felhívás olvasható a *Honvédorvosok Tudományos Egyesülete*, vagy más szervezet által megtartott tudományos üléseken való részvételle, például az orvoskaron megrendezett konferenciákról, a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, illetve annak orvosnői csoportja üléseiről mindig tudtak a kórház orvosai. Az egyesület 1933. január 10-ei nagygyűlését pedig a mai Róbert Károly kórházban tartották [6].

A katonaorvosi kar tudományos működése, illetve annak a hadvezetés felé való dokumentálása (a kórház orvosai tudományos dolgozatainak, előadásainak jegyzékbe foglalása) a világháború éveiben is elvárás maradt, éppígy az újonnan katonai szolgálatba lépők megfelelő tudományos és gyakorlati felkészítése a háborús orvosi tevékenységre. Ennek érdekében rendelte el Bánhegyesi Kulin Viktor parancsnok a mintegy 1 hét időtartamú tartalékos honvéd orvosi képzés indítását, amely az orvosi és katonai ismereteknek kifejezetten a csapatszolgálatban hadműveleti területen alkalmazandó szegmensét tekintette át [6].

A II. világháború tapasztalatainak magyar vonatkozásait 1945-től már nem a Magyar Honvédség igazi és tényleges szerepvállalása alapján dolgozták fel. Erről egyébként az akkori ideológiai kötelezettségtől leginkább mentes közleményt dr. Farádi László orvos vezérőrnagy, egészségügyi csoportfőnök a Honvédorvosban közölte. Többek között egy vitathatatlanul lényeges és igaz megállapítása az összegzésnek, hogy „[a] második világháborúban tudományos színvonalra emelkedett a katonaegészségügyi szervezés és harcászat” [7].

1945, hangsúlyosabban a fordulat éve, 1948 után a hadseregszervezés, a katonaorvos-tudomány és az egészségügyi szolgálat kialakításának példája a Szovjetunió volt. Ennek alapját az ország politikai hovatartozása és formális intézményes kapcsolatai, valamint a korabeli katona-egészségügy számos jelentős, akár vezető személye

1. ábra. Dr. János György orvos
vezérőrnagy

biztosította. Ők a II. világháború idején kerültek kapcsolatba a Vörös Hadsereggel, illetve jó személyes nexusban voltak a szovjet katona-egészségügy szervezeteivel. Példaként dr. Soós Pál, dr. Felkai Dénes, dr. Diner Ottó, dr. János György, dr. Szántó György, dr. Zoltán János, dr. Farádi László említhetők, akik a későbbiekben meghatározó személyei és prominensei lettek nemcsak a katona-egészségügyi, hanem a magyar tudományos életnek is.

A Honvédelmi Minisztérium 1947-ben szervezte újjá a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsa elődjét, a két világháború között is meglévő Honvéd Közrendészeti és Egészségügyi Tanácsot *Honvéd Egészségügyi Tanács* (HET) néven. A grémium, tulajdonképpen 1948-tól működött és a katonaorvosi szakmai kérdésekben „a legfelsőbb fórum”-ként funkcionált, feladata az orvosi osztály által kezelt

2. ábra. Prof. dr. Zoltán János nyugállományú
orvos ezredes

„egészségügyi kérdésekben véleményt nyilvánítani és a honvédség egészségügyének fejlesztésére irányuló önálló, szükség esetén saját kezdeményezési javaslatait felterjeszteni. Működésében elsősorban tagjainak szakorvosi ismereteire és tapasztalataira támaszkodják. Kísérje továbbá figyelemmel a hazai és külföldi polgári és katona egészségügyi viszonyokat, újításokat, szakirodalmat és a katona egészségügyi kongresszusok határozatait”.

A HET székhelye a Központi Honvéd Kórház lett, első, három év időtartamára ki-nevezett tagjai szintén a Kórház orvosai közül kerültek ki. Elnöke dr. Németh László orvos ezredes, egyetemi magántanár, főtitkára dr. Laping Miklós orvos alezredes voltak. A Magyar Tudományos Tanács mintájára, 1950-ben a megalakult a katonaorvoslás tudományos kérdéseiben és a kutatások és erőforrások koordinálásában meghatározó grémium, a *Honvédorvosi Tanács*. Ez a szervezet már jogutódja az 1945. november 24-én életre hívott és hasonló funkciójú testületnek, a Honvédorvosok Tudományos Szakcsoportjának, amely a II. világháború után a szaktudományi újjáépítést tűzte célul maga elé. A HOT „jelentős állomás honvéd-egészségügyünk, de általában az egész magyar egészségvédelem és a magyar orvostudomány fejlődésében”, hiszen az orvostudomány ez által „ledobja a régi burzsoá idealista köntöst és marxista-leninista szellemben a szovjet tudomány tapasztalatai és példája nyomán halad új szocialista magaslatok felé”. Az idézet plasztikusan érzékelteti a korabeli politika mindent átható voltát, mindazonáltal semmiképpen sem mondható ki az, hogy a HOT munkatársai ne lettek volna felkészült és tudós művelői a katonaorvoslásnak, János György későbbi összefoglalása a II. világháború utáni katonaorvosi kar tudományos tevékenységének mindhárom területét számba veszi, a konferenciákon való részvételt, a publikációs munkásságot és a szakmai közéletben, szervezetekben betöltött szerepet [6].

Annak reményében, hogy valaha az utókor hálás lesz érte, János Györgynek a fentiekben említett összefoglalásából felidézem Honvédorvosi Tudományos Értekezleteket, azok idejét és témáit:

Az I. Honvédorvosi Tudományos Értekezletet 1952. március 3-án és 4-én tartották. Bevezető beszédében Felkai Dénes orvos ezredes, egészségügyi csoportfőnök meghatározta a nemrég megalakult Honvédorvosi Tanács előtt álló feladatokat. A tudományos értekezletnek három fő témája volt. 1. a mellkas háborús sebészete, 2. a dysenteria és 3. a tetanus elleni védőoltások.

A II. Katonaorvosi Tudományos Értekezletet 1954. március 3–4–5-én rendezték. Témája és elméleti alapja a pavlovi tanok kifejtése volt. A konferenciához kiállítás társult az 1848–49-es szabadságharc katonaorvosi emlékeiből.

A III. Honvédorvosi Tudományos Értekezletre (mint a Központi Katonai Kórház tudományos konferenciájára), 1957. december 19-én és 20-án került sor. A konferencia fő témája: „Tapasztalatok lőtt sérülések ellátása terén” és az „1956. október, novemberi ellenforradalmi események” klinikai észlelési anyagának feldolgozása volt.

IV. Honvédorvosi Tudományos Értekezletként tartják számon a Központi Kórház által rendezett Tudományos Konferenciát, amelyre 1960. január 11–12–13-án gyűltek össze a katonaorvosok. A napirend központjában kerekasztal-konferencia állott, amelyet Sóos József professzor vezetett „A sugárbetegség korai kezelése. Sugárvédelem” címmel.

Az V. *Honvédorvosi Tudományos Értekezlet* 1961. október 26–27–28-án zajlott. Ez volt az első alkalom, hogy lehetőség nyílt a szocialista országok egészségügyi szolgálatainak delegációit meghívni. A küldöttségek, aktívan részt vettek a konferencián. A plenáris ülés napirendje az egészségügyi biztosítás megszervezése volt.

A VI. *Honvédorvosi Tudományos Értekezletet* 1967. október 18–19–20-án tartottuk, ugyancsak a szocialista országok katona-egészségügyi delegációi és polgári szakemberek részvételével. A VI. Honvédorvosi Tudományos Értekezlet a tábori egészségügyi ellátás klinikai problémáinak volt szentelve [8].

Dr. János György vezérőrnagy (1970-ig ezredes), a kor egyik meghatározó és kiemelkedő katonaorvosa volt. Mint sebész és szervező orvos 1952. január 18-ától 1952. október 2-áig a koreai Mangjongde-ben működő „Rákosi Mátyás Kórházban” volt az akkor már harmadik váltás parancsnokaként [9], hazajövele után Magyar Néphadsereg Központ Katonai Kórházának parancsnok tudományos helyetteseként, majd 1957. június 6-ától 1977. július 1-jéig mint a kórház parancsnoka teljesített szolgálatot [6]. Szerepe és érdemei a katona-egészségügy tudományos és szervezeti életének formálásában elévülhetetlenek.

Mindenesetre meglepő számomra – és gondolom az utókornak is –, hogy az előzőekben felsorolt, majd a későbbi tudományos rendezvények egyikén sem hangzott el egyetlen tudományos előadás, írás, cikk vagy visszaemlékezés, ahol az Észak-Koreában hét évig működött kórház tapasztalatairól, élményeiről vagy munkásságáról emlékeztek volna meg. Főleg azért is furcsa ez, mivel az ott szolgálók kintlétük alatt folyamatosan tartottak tudományos rendezvényeket, és ezeket gyakran megosztották a helyi vagy hozzájuk beosztott koreai kollégákkal is [9]. Én az első ezzel foglalkozó könyvet „Add vissza az arcomat” címmel a szerzőtől származó dedikációval dr. Zoltán János ezredestől 1996-ban kaptam. Itt és most is ki kell emelnem, hogy az ott szolgáló orvosok meghatározó szerepet játszottak a kiküldetés utáni időszakban – évtizedeken átívelve – a has- és mellkassebészet, a traumatológia, a rekonstrukciós, valamint az égéssebészet hazai, esetenként európai szintű kiemelkedő művelésében, egyszóval az iskolateremtésében. Többek között: dr. Diner Ottó, dr. Remete Tibor, dr. Sörös Bálint, dr. Brüll Ottó, dr. Dénes János, dr. Wittmann István, dr. Zoltán János, dr. János György, dr. Bálint György, dr. Herman István, dr. Karádi György, dr. Lajtavári László, dr. Kulka Frigyes, dr. Mónus Zoltán, dr. Hirschler Imre azok, akik sokat tettek azért, hogy a magyar katona-egészségügy múltjára, és abból fakadóan jelenére is bármilyen tudományos rendezvényen, büszkén és meghatódva emlékezzünk.

A katonaorvosi tudományos munka ösztönzésére a HM Egészségügyi Csoportfőnöksége – mely a hadsereg új hadrendjeként 1949. március 16-án alakult [10] – 1952-ben és 1953-ban is pályázatot hirdetett számos vonatkozó témában a Csoportfőnökség Honvédorvosi Tudományos Tanácsának együttműködésével.

A meghirdetett kutatások összehangolása és támogatása volt a feladata a *Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsának* (MN OTT), amely a katona-egészségügy fő szakterületei gondozására hivatott szakosztályokban, szekciókban folytatta tevékenységét. A tudományos ülések előkészítése és szervezése, egyéb tudományos ügyekben a Kórház képviselője 1953-tól dr. János György ezredes feladata volt [6]. A MN OTT a csoportfőnökség legfelsőbb szintű tudományos szervezetévé vált.

3. ábra. Dr. Giacinto Miklós orvos ezredes

Nem véletlenül tartotta kiemelten fontos területnek dr. János György parancsnok a Kórház vezetésében a tudományos munkát. Röviddel beiktatása után újjáalakította a Központi Katonai Kórház tudományos tanácsát, a grémium tagjaiul a mindenkori tudományos helyettesét, a fősebészt és a főbelgyógyászt, illetve dr. Pastinszky István és dr. Szenes Tibor orvos ezredeseket jelölte meg. Az új Tudományos Tanács a későbbiekben havi rendszerességgel tartott konferenciákat, ahol az intézmény munkatársai saját szakterületükön elért legújabb eredményeikről adhattak számot. A Tudományos Tanács időről időre történő újjászervezéséről a napiparancsok is tudósítottak, a szervezet szoros kooperációban dolgozott a hadsereg összes katonaoorvosi kutatásait koordináló társszervezettel, a MN OTT-vel.

Az MN OTT sebészeti, repülőorvosi, belgyógyászati és ABV-szakosztályokban folytatta munkáját, ezek külön tudományos üléseket szerveztek. 1958. december 13-án tartotta a Sebész Szakcsoporton belül megalakult Plasztikai Sebészeti Szekció első

4. ábra. Dr. Novák János orvos ezredes, az MTA doktora

tudományos ülését, ahol Zoltán János számolt be a fiatal, önálló osztály tapasztalatairól. Később Egészségügyi Szervezési és Harcászati, valamint Egészségügyi Anyagi Szakosztály is létesült. A magyar katonaeorvosok tudományos munkája tehát az MN OTT szervezeti keretei között folyt egy sikeres és eredményes korszakot építve. Ezt bizonyítandó álljon itt az az összegzés, amelyet dr. János György vezérőrnagy állított össze 1976-ban.

„A tudományos tevékenység együtt jár a társadalmi, közéleti tevékenységgel is. Katonaorvosaink közül sokan részt vesznek a tanácsok, pártszervezetek és más helyi társadalmi szervek munkájában. Az orvosi tudománnyal és egészségügyi szervezéssel szoros kapcsolatban álló közéleti aktivitásukról az alábbiakban szólok: Az egészségügy állami és társadalmi vezető szerveiben több katonaeorvosunk tagja az Egészségügyi Tudományos Tanács szakbizottságainak: Bíró, Fiam, János, Kurucz, Pastinszky, Szántó, Vámos, ill. az Egészségügyi Minisztérium, vagy országos intézetek kollégiumainak: Dávid, Giacinto, Novák, Trencsényi, Zoltán. Bodó az Űrkutatási

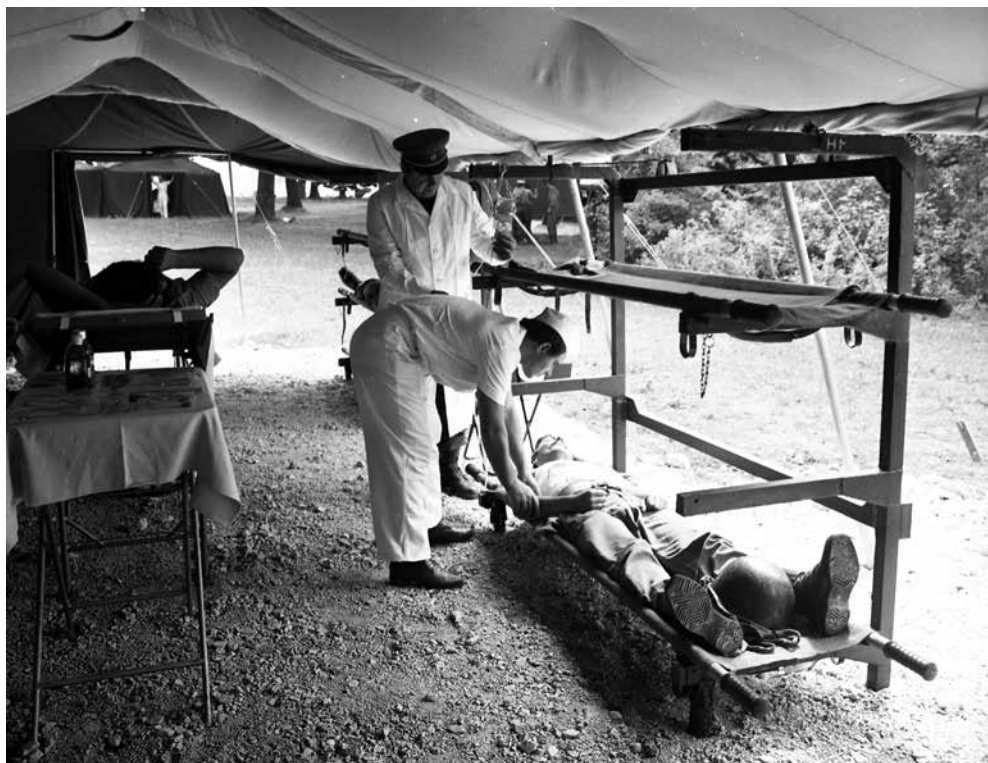
5. ábra. Dr. Wittek László
orvos ezredes

Kormánybizottság tudományos munkatársa. Katonaorvosaink részt vesznek az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete és a Vöröskereszt elnökségében: Vámos László, Szántó Ferenc, Losoncz Mihály.

Országos Intézeti igazgató, Szántó György, igazgatóhelyettesek: Manninger, Nagy György. Az Orvostudományi Egyetemeken és az Orvostovábbképző Intézetben a katonaeorvosok közül tanszékvezető egyetemi tanárok lettek: Berényi Béla, Borhegyi László, Farádi László, Gyarmati László, Juhász Pál, néhai Pandula Egon, Révész György, Szenes Tibor, Szántó György. Egyetemi tanári címet nyertek: Bernát Iván, Manninger Jenő, Pastinszky István, Trencsényi Tibor, Zoltán János. A tudományos-szervezői munka részeként a katonaeorvosok tisztségviselői a Magyar Orvosok Tudományos Egyesületei Szövetsége (MOTESZ) tagtársaságainak. Őt társaságnak, ill. szekciónak az elnöke katonaeorvos. A Magyar Traumatológiai Társaságnak: Szántó György, a Plasztikai Sebészeti Szekciónak: Zoltán János, az Égési Szekciónak: Novák János, a Magyar Dermatológiai és a Magyar Allergológiai Társaság elnöke: Pastinszky

István, a Magyar Hematológiai Társaság főtitkára: Bernát Iván, az ONO Szekció titkára: Bodó György. Vámos László a Nemzetközi Katonaorvos Szövetség elnökségi tagja, Szántó György a Szovjet Sebész Társaság tiszteleti tagja, Bernát Iván a Nemzetközi Hematológiai Társaság vezetésében hazánk képviselője, egyúttal a társaság folyóiratának, a »Haematológiának« szerkesztője. Zoltán János az Acta Chirurgiae Plasticae-nak szerkesztőbizottsági tagja. Ott találjuk a magyar katonaorvosok neveit a MOTESZ egyesületek vezetésében: Csorba, Fiam, Giacintó, Keleti, Kenedi, Magyar, Novák, Takács László, Túri, Walsa, Wittek. Legjelentősebb magyar folyóiratunknak, az Orvosi Hetilapnak felelős szerkesztője Trencsényi Tibor. A Magyar Traumatológia főszerkesztője Szántó György. Folyóirataink szerkesztőbizottsági tagjai között vannak: Alpár, Csorba, Giacinto, Gyarmati, Pastinszky, Tóth, Walsa, Wittek, Zoltán. Orvosaink évek óta rendszeresen részt vesznek mind a hazai országos jellegű, mind a nemzetközi tudományos társaságok kongresszusainak, symposiumainak szervezésében és rendezésében: Aszalós, Dallos, Giacinto, Novák, Szántó, Túri, Walsa, Zoltán és mások. A szocialista országok egészségügyi szolgálata tudományos tanácskozásainak fő szervezője a magyar részről Vámos László [8].”

Lehet, hogy ezzel az idézéssel megsértettem a publikációs szabályokat, de a kor szellemisége és értékei így lesznek hitelesek. Ha az idézetben szereplő nevek mellé odatennénk, hogy ki mit tett a magyar katona-egészségügyért, akkor egy több köte-

6. ábra. Ezredsegyéyhely az ORION '79 egészségügyi rendszergyakorlaton

7. ábra. Prof. dr. Vámos László
orvos vezérőrnagy

tes, csodálatos könyvet kapnánk kézhez. A leglényegesebb üzenet és fontos kiemelendő tény, hogy már ekkor felvetődött – és az Egészségügyi Szolgálat vezetése folyamatosan foglalkozott azzal a gondolattal –, hogy „nem lenne-e ismét időszerű a *Magyar Katonaorvosok Társaságának megalakítása a MOTESZ keretein belül*”?

Az egészségügyi szolgálat a 70-es éveket az Orion '79 egészségügyi rendszergyakorlattal koronázza meg, ahol az állami és a legmagasabb szakmai vezetésnek mutatták be az MN Egészségügyi Szolgálatát a prevenciótól – beleértve a tudományos munkát is – a hátszági kórházakig, a legújabbban rendszeresített és kifejlesztett technikai eszközökkel együtt [11]. Ezt a koronát szó szerint kell érteni, ami az akkori MN OTT értéktéremtő munkáját jelenti. Ekkor a meghatározó személyek nemcsak elméletileg kezeltek megoldandó kérdéseket, hanem gyakorlatban is kutatóműhelyeket vezettek. Az új kötözőgépkocsi, a műtőkonténer, a labor- és fogászati gépkocsi, az oltópisztoly, a segélyhelyek sürgősségi és diagnosztikai táskákkal való felszerelése mind ennek a korszaknak köszönhető. Komoly szereplőktől komoly alkotómunka gyümölcsét lehetett betakarítani. A szolgálatot ekkor a tudományra és az ebből levezethető racionalitásra törekvő kiváló, tapasztalt katonaorvosok vezették. Dr. Farádi László vezérőrnagy képességei, a katona-egészségügyben később a magyar egészségügyben történelmileg is nyomot hagyó meghatározó szerepe vitathatatlan.

A Társaságunk megalakításának a gondolata, javaslata és működése körülményeinek, feladatainak megszületése, majd magvalósításának úgymond kikénszerítése dr. Vámos László vezérőrnagy nevéhez köthető. *Prof. dr. Farádi László orvos vezérőrnagyot 1967-ben váltó Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy (1974-ig ezredes) egyetemi tanár* volt, aki az 1981. év végéig töltötte be e beosztást. A Budapesti Orvostudományi Egyetemen szerezte diplomáját 1949-ben, honvéd kollégiumi pályázat keretében főhadnagyként kerül a légierőhöz csapat-, illetve beosztott orvosként Kiskunlacházára, majd Kunmadarasra. Innen vezényelték a légierő parancsnokság állományába, ahonnan 1954-ben nyelvi előkészítőre, majd a Kirov

8. ábra. *Csapat orvosok és kórházi orvosok találkozója, 1976
(dr. Svéd László orvos főhadnagy)*

9. ábra. *Csapat orvosok találkozója, 1976*
*Jobbról balra: dr. Novák János orvos ezredes, dr. Sepsey Szabolcs orvos ezredes,
 dr. Pálik Gyula orvos ezredes, dr. Sugár Béla orvos ezredes, dr. János György orvos
 vezérőrnagy, dr. Villányi Ferenc orvos alezredes és ismeretlen*

Katonaorvosi Akadémiára Leningrádba kerül. 1956-ban tér vissza és belgyógyászként a gyáli úti Repülő Kórház [sic] repülőorvosi vizsgáló állomására helyezték, melynek része volt a Repülő Orvosi Bizottság (ROB). 1960-ban került be a HM Egészségügyi Csoportfőnökségre főorvosi, megbízott csoportfőnöki, csoportfőnök-helyettesi, majd 1967-ben egészségügyi szolgálatfőnöki beosztásba. 1981-ben vonult az MN-ből nyugállományba, de ekkor rögtön átkerült az Orvostovábbképző Egyetemre mint egyetemi tanár és vezette az egyetem Egészségügyi Főiskolai Karát, valamint a Honvédelmi Egészségügyi Intézetet, később a Katonai és Katasztrófaorvostani Intézetet 1992-ig.

1967-ben kandidátusi fokozatot szerzett az „Atomcsapások egészségügyi következményei felszámolása” című tudományos értekezésével, majd 1976-ban „a tudományok doktora” címet pályázta „A korabeli honvéd egészségügy korszerűsítése” című munkájával. Egészségügyi szervezéstan, repülőorvostan és honvéd-katasztrófaorvostani szakképesítéssel rendelkezett. Szolgálatfőnöksége idején volt olyan időszak, amikor a magyar katona-egészségügyi szolgálat 12 fő egyetemi tanárral rendelkezett [11].

Az egészségügyi szakembergárda a központi tagozatban egészen páratlan és kiváló volt. Szakterületükön nemcsak az MN-ben, hanem országosan, egyesek európai, illetve nemzetközi mércével mérve is kiemelkedő személyiségek voltak. Ezt szépen példázza az MN EÜSZF 4/1980-as számú intézkedése (1980. január 16.), melyben a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanács (MN OTT) kiegészítéséről rendelkezik az 1979 évben bekövetkezett személyi változások miatt. A történelmi hűség miatt, érdemes a teljesség igényével felsorolni e Tanácsot, hisz ezek a katonaorvosok a korszak és a múlt meghatározó, sokak számára ismert nevei.

- Elnök:* Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
- Helyettesek:* Dr. Hideg János orvos ezredes
Dr. Horváth István orvos ezredes, a hadtudományok
kandidátusa
- Titkár:* Dr. Giacinto Miklós orvos alezredes
- Titkárhelyettes:* Dr. Birkás János orvos alezredes

10. ábra. Dr. Birkás János orvos ezredes, utóbb vezérőrnagy

- Tagok:*
- Prof. dr. Bernát Iván nyugállományú orvos ezredes, egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
  - Prof. dr. Bíró György orvos ezredes, egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
  - Prof. dr. Fiam Béla nyugállományú orvos ezredes, címzetes
egyetemi tanár, az orvostudományok kandidátusa
  - Prof. dr. Gyarmati László gyógyszerész alezredes, egyetemi tanár,
a kémiai tudományok kandidátusa
  - Dr. Kurucz Tibor gyógyszerész alezredes, a hadtudományok
kandidátusa
  - Prof. dr. Magyar István orvos ezredes, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok kandidátusa
  - Prof. dr. Manninger Jenő orvos vezérőrnagy, egyetemi tanár,
az orvostudományok kandidátusa
  - Nagy Dénes gyógyszerész alezredes
  - Dr. Sugár Béla orvos ezredes
  - Dr. Varga István orvos alezredes
  - Dr. Wittek László orvos ezredes
  - Prof. dr. Zoltán János, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora

Összesítve: négy fő címzetes és négy rendes egyetemi tanár, ketten a hadtudományok, három személy az orvostudományok, egy a kémiai tudományok kandidátusa volt, négyen pedig az orvostudományok doktorai [12].

A tudományos minősítés és a szakemberek országos, illetve külföldi elismertsége alapján nem lehetett panasz a tanács összetételére. Bátran állíthatjuk, hogy az orvosi tudományos munka, a kutatási területek vezetése megnyugtató kezekben volt.

Az 1981-ben a tragikus körülmények között elhunyt dr. Németh István orvos vezérőrnagy után a szolgálatfőnöki beosztással megbízott dr. Horváth István orvos ezredes helyett, 1983. augusztus 1-jei hatállyal, dr. Hideg János orvos ezredest (1984-től vezérőrnagy), az MN repülőfőszakorvosát nevezik ki az MN Egészségügyi Szolgálat főnökévé. Ennek, valamint a kórházparancsnoki, főszakorvosi és egyéb beosztásokban bekövetkezett változások egyenes következménye volt a tudományos munka – az erre vonatkozó parancs szerint a „*szakmai irányok meghatározását és a kutatásokat koordináló és szervező legfőbb tudományos tanács, a MN OTT*” – 1984. július 1-jével történő átalakítása, és mint újdonság, a különböző szakterületek működésére elgondolt ún. *szakosztályok* létrehozása, melyek a következők voltak:

- Egészségügyi Szervezés és Harcászat,
- Belgyógyászat,
- Sebészet,
- Toxikológia,
- Ideg-elmegyógyászat,
- Sugárbiológia,
- Repülőorvostan.

A megváltozott szervezeti struktúrában az MN OTT vezetősége és tagjai az alábbi személyek lettek:

- Elnök:* Dr. Hideg János orvos ezredes, MN EÜSZF
- Helyettesek:* Dr. Horváth István orvos ezredes, a hadtudományok kandidátusa, MN EÜSZF H
Dr. Farkas József orvos ezredes, MN KKK parancsnok tudományos helyettese
Dr. Novák János orvos ezredes, MN égés-plasztikai főszerelő
- Titkár:* Dr. Rékai Miklós orvos őrnagy
- Titkárhelyettes:* Dr. Bokor Tamás orvos hadnagy, MNOTT szervező főorvos
- Tagok:* Prof. dr. Manninger Jenő orvos vezérőrnagy, MN fősebész
Dr. Medveczki Pál orvos ezredes, MN 2. sz. KK parancsnok, majd MN EÜSZF H
Dr. Hajdu Béla orvos százados, MN főbelgyógyász
Dr. Magyar István orvos százados, MN fő ideg-elmegyógyász
Dr. Bagi János állatorvos százados, MN főállatorvos
Dr. Birkás János orvos ezredes, MN KKK parancsnok
Dr. Kádár Pál orvos ezredes, MN megbízott főepidemiológus
Dr. Varga István orvos ezredes, MN EÜSZF Gyógyító Osztály, osztályvezető
Dr. Gelencsér Ferenc orvos alezredes, MN labor főszerelő
Dr. Villányi Ferenc orvos alezredes, MN EÜSZF Szervezési Osztály, osztályvezető
Nagy Dénes gyógyszerész alezredes, MN főgyógyszerész
Dr. Bognár László orvos alezredes, MN megbízott repülőfőszerelő
Dr. Remes Péter orvos alezredes, MN ROVKI-parancsnok
Benkő György gyógyszerész alezredes, tudományos főmunkatárs
Dr. László Imre orvos őrnagy, MN EÜSZF kiképző főorvos

11. ábra. Prof. dr. Manninger Jenő 80. születésnapjának ünnepe

12. ábra. Prof. dr. Farkas József
orvos vezérőrnagy

A tagok felsorolásából kiderül, hogy egy-két kivételtől eltekintve 1980-hoz képest a Tanács teljesen kicserélődött. Ezzel együtt a tudományos minősítéssel rendelkezők száma is jelentősen csökkent. Az új tagokból csak hatan (dr. Hideg János, dr. Horváth István, dr. Novák János, dr. Manninger Jenő, dr. Magyar István, dr. Birkás János) rendelkeztek tudományos fokozattal, professzori címmel ebben az időszakban. Kiemelendő az a tény, ami a tanács szerepének és munkájának fontosságára utal, hogy két állandó, az egészségügyi szolgálat állománytáblájában szereplő – mai megnevezéssel fő állású-beosztású orvos tiszt – dr. Rékai Miklós orvos őrnagy mint titkár, és dr. Bokor Tamás orvos főhadnagy mint MN OTT szervező főorvos, az állandóság és a folyamatosság biztosítása érdekében a tanács tagjai között találhatók.

Az egészségügyi szolgálatot ugyanettől az időponttól számítottan, az MN OTT-t is érintően, a háborús feladatokhoz hasonló eljárási és ellátási elvek alapján a katasztrófák egészségügyi következményei felszámolásába is bevonták [12]. Ennek nyilvánvaló oka az akkor (1983. augusztus 1.) átadott Paks-1 atomerőmű blokk meghibásodása, sérülése esetén a Magyar Néphadseregre háruló feladatokban az egészségügyi szolgálat érintettsége és a biztosításban való részvétele volt.

A kinevezett új elnök egészen a 2018-ban bekövetkezett haláláig látta el tisztségét. Ő az utolsó – és tudomásom szerint mind a mai napig beosztásából le nem váltott – vezetője az MN OTT-nek, illetve később, 1990. március 15-e óta – a Minisztertanács, a „Magyar Néphadsereg” megnevezésének megváltoztatást is előíró az 1989. november 30-án kelt 344/1989. sz. határozata alapján – pedig a *Magyar Honvédség Orvosi Tudományos Tanácsának (MH OTT)*. Munkásságát a tudományos szervezési hozzáértés, a szigorúság, a követelménytámasztás, a tudomány tisztelete és szeretete jellemezte. Még szolgálatfőnöksége alatt sem hagyta abba a kutatómunkáját. A rendszerváltást nehezen élte át, és a szolgálat érdekében történt ütközései, nézeteltérései miatt beosztásából 1991-ben felmentették, és kérésére a Katonaorvosi Kutató Intézetben mint parancsnok folytatta pályafutását, illetve mind az elnöki, mind a kutatási feladatait. Azt hiszem, hogy ha a Társaság alapításában meghatározó szerepet vállaló Vámos László katonaorvosi életútját felelevenítettem, akkor a Tanács utolsó elnökének pályáját is meg kell őrizni az utókornak. Az ismertetésnek különlegessége, hogy azt a 2003. május 19-én a Hadtörténeti Intézetben „A katonai egészségügy, ka-

tonai orvoslás” címmel készített, „MN történeti interjúk” sorozatban az általa elmondottak alapján állítottam össze, néhány saját megjegyzést is hozzátéve.

Dr. Hideg János 1933. január 25-én született Budapesten, a ciszterci rendi, majd a Bencés Gimnáziumban folytatott tanulmányai után 1951-ben tett érettségét. Ugyanekkor pályázott a Pécsi Orvostudományi Egyetemre, ahová felvételt nyert, de miután katonának is jelentkezett, így akarata ellenére azonnal beiskolázták az Egészségügyi Tiszti Iskolába az Orvostudományi Egyetem helyett. 1951. október 24-én lett katona. Az egészségügyi tiszti iskolát 1 év alatt elvégezte, és a Nyíregyházi Huszár Hadosztályhoz alhadnagyi rendfokozatban anyagi tisztnek nevezték ki. Érdekes módon az akkori hadosztály vezetőorvos, dr. Németh István orvos főhadnagy, a későbbiekben tragikusan elhunyt egészségügyi szolgálatfőnök volt. 1953-ban három embernek engedélyezték az orvostudományi egyetemre való visszatérést, akik közé ő is tartozott. Az orvostudományi egyetemet 1959-ben végezte el. Egyetemi éve alatt folyamatosan a kórélettani intézet tudományos diákköri tagja, 1957-ben honvédségi ösztöndíjas volt. Az egyetem elvégzése után Egerbe került ezred vezetőorvosnak. Abban az időben 54 üres orvosi beosztás volt. 1960-ban a Gyáli úti Repülőalkalmassági Vizsgáló Állomásra egyik elődjének, dr. Vámos Lászlónak a helyére helyezték. Állatkísérleteket végzett, és részt vett a kecskeméti barokamra tervezésében, majd le is költözött Kecskemétre, 1970-ig ott maradt. 1970-ben az Országos Légierő Parancsnokság (OLP) vezetőorvosa lett. 1967–68 között orosz nyelvi előkészítőn, majd 1968–69 között a leningrádi Kirov Katonaorvosi Akadémián felső orvosvezetői képzésben vett részt. 1972-ben kettévált az OLP Honi Légvédelmi Parancsnokságra és Légvédelmi Repülő Főnökségre. A Repülőintézet átkerült az

13. ábra. Prof. dr. Hideg János nyugállományú orvos vezérőrnagy (középen)

MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség alárendeltségébe, és így lett az MN repülőfőszakorvosa 1983-ig, míg az MN egészségügyi szolgálatfőnöki beosztásba ki nem nevezték. 1978 és 1980 között részt vett az első magyar űrhajós kiválasztásában, a program vezetőjeként. Kandidátusi és nagydoktori értekezését az űrhajós-válogatás fiziológiai paramétereinek mérési és a vizsgálati rendszerek elméleti és gyakorlati tapasztalatiból írta.

De visszatérve az MN OTT története időrendi folytatásához, ismét csak a személyi változások miatti átalakulás a figyelemreméltó. Ugyanis 1986. május 1-jével újból megváltozott az MN OTT összetétele. Az új Tanácsban az elnöki pozíción kívül a fontosabb tisztségviselők személyében jelentős cserék történtek. A tagok szakmai elismertsége és munkássága megérdemel annyi figyelmességet, hogy név szerint is felsoroljam Őket.

<i>Elnök:</i>	Dr. Hideg János orvos vezérőrnagy
<i>Helyettesek:</i>	Dr. Farkas József orvos ezredes Dr. Novák János orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Horváth István orvos ezredes Dr. Medveczki Pál orvos ezredes Dr. Hajdú Béla orvos vezérőrnagy Dr. Magyar István orvos ezredes Dr. Birkás János orvos ezredes Dr. Gelencsér Ferenc orvos ezredes Dr. Bagi János állatorvos ezredes Dr. Kádár Pál orvos ezredes Dr. Fekete István orvos ezredes Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes Dr. Nagy Dénes gyógyszerész alezredes Dr. Remes Péter orvos alezredes Dr. László Imre orvos alezredes

A 16 főből már „csak” hét rendelkezett tudományos minősítéssel, illetve fokozattal (191/1986. MN EÜSZF sz. int.). Nem sokkal ezután azonban *új bizottságot hoznak létre az egészségügyi szolgálat történetének megírására* dr. Medveczki Pál orvos ezredes, az MN EÜSZF első helyettesének a vezetésével. A kidolgozási határidő 1987. december 15. volt, az anyagok értékelése 1988. I. félévére került meghatározásra (61/1986. M EÜSZF sz. int.) [12]. Azt már én teszem hozzá, hogy ez a munka nem készült el, illetve a Hadtörténeti Levéltárban nem volt fellelhető. Emiatt 2016 őszétől közel másfél évet töltöttem el a Levéltárban az 1980-as évek egészségügyi szolgálata történetének a rekonstruálásával.

Még dr. Hideg János szolgálatfőnöksége idején 1991-ben alakul meg a Magyar Katona- és Katasztrófa-orvostani Társaság (MKKOT). A szolgálatfőnöki teendők átadás-átvételekor 1991. december 17-én egy szó sem esett a Társaságról, illetve a szolgálat tudományos és társasági életéről, civil kapcsolódó pontjairól. A kezdődő délszláv háború, a parlamenti pártok összütésében álló Központi Honvédkórház rekonstrukciója, a Magyar Honvédség akkori „Olaj-botrányából” a szolgálatunkba fonódó szálak felgöngyö-

lítése és az instabil intézeti gazdálkodás kezdetének a kezelése álltak a középpontban. A főszakorvosok és intézetigazgatók személye alig változott, így a Tanács összetételének módosítása nem volt indokolt. Dr. Hideg János vezérőrnagy két feladatot vállalt magára a Tanács elnökeként. Az egyik a kiadási idő csúszása és közlendő íráskor alacsony száma és minősége miatt válságban lévő Honvédorvos című folyóirat talpra állítása, a másik pedig a tudományos élet láthatóvá tétele, a Katona-egészségügyi Tudományos ülések rendszerének felújítása. Mindkét feladat megoldását 1992-ben kezdte el. Ekkortól lesz a Honvédorvos főszerkesztője, aminek köszönhetően utoléri magát a folyóirat mind időben, mind színvonalban. Az MKKOT, megalakulását követően ugyan tartott két konferenciát, de a folyamatos, jelenleg is ismert tudományos fórumot 1999 óta rendezi. Ezt az úrt 1992-től az MH OTT élén prof. dr. Hideg János vezérőrnagy szervezésében töltötte ki. Ezeknek az általában tavasszal tartott tudományos rendezvényeknek az összefoglalói a Honvédorvos 1992 utáni füzeteiben lelhetők fel.

Összegzőként a történelmi események felidézése után sajnálattal állapítom meg, hogy ez a nagy hagyományú Tanács most már csak nevében él. A felsorolt és leírt elévülhetetlen érdemei alapján azonban bőven megszolgált az a dicsőséget, hogy az MKKOT elődjének, letéteményesének fogadjuk el. Elég rendhagyó módon egy javaslattal fejezem be az előzmények felidézését, nevezetesen azzal, hogy a Társaság alapszabályának *preambulumában* ezt a letéteményesi szerepet írásban is meg kellene erősíteni.

Irodalom

- [1] Vámos L.: Katasztrófa és katasztrófa-orvostan. Honvédorvos. 1993. 1. 5–17.
- [2] Svéd L.: Aktualitások és tények a katonaeorvoslás történetéből. Honvédorvos. 2007. 3–4. 143–151.
- [3] Pogányné Rózsa G.: II. József a katonaeorvosügy megújítója. Katonai Logisztika. 2022. 1–2. Megjelenés alatt.
- [4] Farádi L.: Az egészségügyi szolgálat fejlődése. II. rész. Honvédorvos. 1965. 4. 307–314.
- [5] Pogányné Rózsa G.: A 16. helyőrségi kórház orvosainak tevékenysége a Budapesti Helyőrség Katonaeorvosainak Tudományos Egyesületében. (A Der Militärarzt közleményei alapján). Honvédorvos. 2020. 3–4. 68–85.
- [6] Pogányné Rózsa G.: A Honvédkórház 120 éve. Budapest, 2019, Zrínyi Kiadó. 59, 61, 106, 107, 110, 168.
- [7] Farádi L.: Az egészségügyi szolgálat fejlődése IV. rész. Honvédorvos. 1966. 2. 157–165.
- [8] János Gy.: A katonaeorvosok szerepe a magyar orvostudomány fejlődésében a felszabadulás után. Honvédorvos. 1976. 91–106.
- [9] Csoma M.: Rákosi Mátyás kórház Észak-Korea. Magyar orvoscsoportok a Koreai-félszigeten 1950–1957. Budapest, 2021, Ludovika Egyetemi Kiadó. 84–91.
- [10] Tóth S. (szerk.): Magyarország hadtörténete. 2. kötet, A kiegyezéstől napjainkig. Budapest, 1985, Zrínyi Katonai Kiadó. 546.
- [11] Svéd L.: A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989. I. rész. Honvédorvos. 2016. 3–4. 51–71.
- [12] Svéd L.: A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989. II. rész. Honvédorvos. 2017. 1–2. sz. 31–90.

A tanulmányban közölt képek tulajdonosai:

HM Zrínyi Nonprofit Kft. archívuma, Honvédkórházért Közhasznú Alapítvány (Pá-cserné Bozi Judit), Honvédkórház archívuma, dr. Svéd László és dr. Sótér Andrea.

Lieutenant General (retired) László Svéd, MD, PhD

Formation of the Hungarian Society of Military and Disaster Medicine, its background and circumstances. The Medical Scientific Council of the Hungarian People's Army

Although military medicine became an independent branch of medicine only in the early 20th century, analysis of the experiences of wars and their routine implementation in treatment is a continuous and natural practice since ancient wars. From the moment of its birth, the Hungarian Defence Forces paid special attention to being part of the scientific life and to contribute to development and recognition of Hungarian healthcare. Organizations, scientific forums, associations and societies under different names all served this purpose. The Hungarian Society of Military and Disaster Medicine in its present form has an exemplary, respectable and rich history. Reviewing these events on the occasion of the 30th anniversary of the current scientific society is an honorable and obligatory task.

Key-words: Hungarian People`s Army, military medicine, military medical science, research and science, scientific institute, society of physicians, conference, scientific meeting, scientific session.

A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság

**Visszatekintés a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani
Társaság tevékenységére, megalakulásának 30. évfordulója
alkalmából**

**Dr. Sótér Andrea alezredes
Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD
Pogányné Dr. Rózsa Gabriella, PhD**

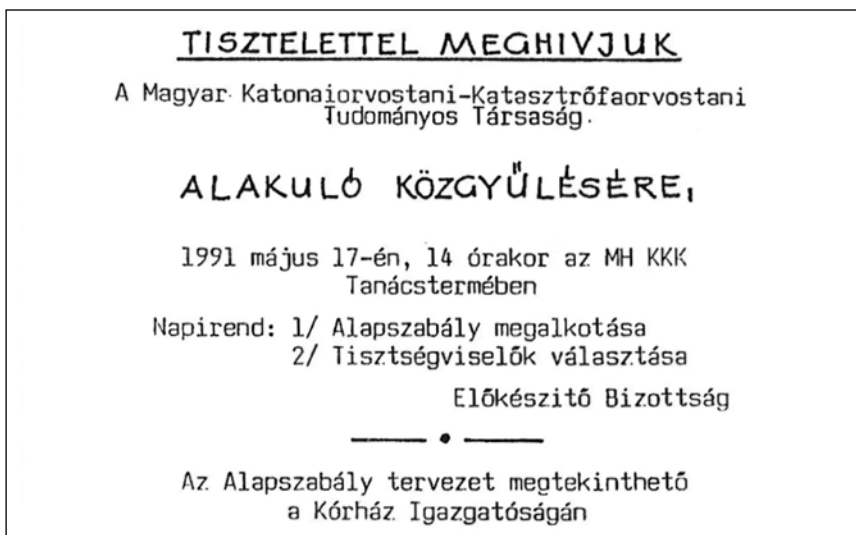
*Kulcsszavak: Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság,
katona- és katasztrófaorvostani tudományos ülés,
katona- és katasztrófaorvostani konferencia*

A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság (MKKOT) 1991. május 17-ei alakuló közgyűlésén a szakmai összetartozás kifejezésén túl a fiatal tudományterület fejlesztése volt a célunk. Jelen tanulmányban pedig a katona-egészségügy tudományos bázisát adó szervezet történetének áttekintésére, a nagy elődökhöz méltó szellemi örökségének összegzésére vállalkoztunk a jövő katona- és katasztrófaorvosai számára. Az áttekintés a Társaság irattárában található dokumentumokra alapoz, gerincét az összesen 23 konferencia, a több mint 10 tudományos ülés, az alapszabály 9 alkalommal történő módosítása adja, de jól nyomon követhető benne a taglétszám ingadozása, a katona-egészségügyet érintő átszervezésekre érzékenyen reagáló tagság diskurzusa, az egymást követő elnökségek építő munkája, vagyis a három évtizedes működés, az MKKOT teljes históriája.

Az első évtized (1991–2001)

A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság alapítása

1991 januárjában prof. dr. Vámos László javaslatára – aki a Magyar Néphadsereg egészségügyi szolgálatfőnöki beosztásából 1981. évi nyugdíjba vonulását követően az akkori Orvostovábbképző Intézet keretén belül működő Honvédelmi Egészségügyi Tanszék vezetője, később a Katonai és Katasztrófaorvostani Intézet igazgatója volt –

1. ábra. Az alakuló közgyűlés meghívója

a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsa (MN OTT) eddigi munkásságát szem előtt tartva, szükségesnek látta a katasztrófaorvostani tudományterület szakembereinek összefogása céljából egy új társaság alapítását a katonai egészségügy bázisán. Az alapítás előkészítésében – dr. Liptay László visszaemlékezése alapján – dr. Birkás János, dr. Farkas József, dr. Gerencsér Ferenc, dr. Hideg János, dr. Horváth István, dr. Liptay László, dr. Novák János és dr. Tabák Péter vett részt.

Az előkészítő munka után az alakuló közgyűlés megtartására 1991. május 17-én került sor az MH Központi Katonai Kórház tanácstermében, a mai „Barna” teremben. A fő napirendi pont az Alapszabály megalkotása és a tisztségviselők megválasztása volt. „A Társaság jogi személy, önkormányzattal rendelkező, állami szervektől és szervezetektől, politikai pártoktól, mozgalmaktól független társadalmi szervezet. A Társaság a katonai és katasztrófaorvostani tudományágakkal foglalkozó tagok önkéntes társulásán alapuló, e tudományágak területén a tudományos munkát koordináló és elősegítő, szakmai érdekvédelmet ellátó, a hazai és nemzetközi egészségügyi kapcsolatok fejlesztését elősegítő társaság. Létrejöttének célja a hazai szellemi tőke összpontosítása ebben a fiatal diszciplínában, folytatni a háború előtti katonai orvosi társaság hagyományait” – áll az Alapító okiratban. A 97 fős alakuló közgyűlés döntött továbbá a Társaság megnevezéséről, illetve arról, hogy a tudományos jelző kimarad abból, illetve az emblémából a címer is (mivel annak felhasználására minisztertanácsi engedélyre lett volna szükség). A közgyűlés elfogadta a Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetségébe (későbbiekben MOTESZ) történő tagsági jelentkezést is. Az elnökség létszámát hét főben határozzák meg, melyből három személy, az elnök, az alelnök és a főtitkár választott képviselő.

A Társaság fő célkitűzését kifejezendő a „Pro scientia humanitate patria” jelmondatot választotta, logóját dr. Katona István orvos őrnagy, Magyar Honvédség Köz-

ponti Honvéd Kórház (MH KHK) Kiképzési osztály főtitkárja, a későbbi MH főidegsebész és osztályvezető főorvos tervezte.

Az alakuló közgyűlés feladata a Társaság első elnökségének felállítása volt, amely 1995-ig regnálva az MKKOT-t útjára bocsátotta:

<i>Elnök:</i>	Prof. dr. Farkas József orvos vezérőrnagy, MH fősebész, MTA doktora
<i>Alelnök:</i>	Dr. Bencze Béla, az OMSZ nyugállományú főigazgatója
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes, az Egészségügyi Intézetek Főigazgatósága főigazgatója Lemondása után: Dr. Szedresi István orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Liptay László orvos ezredes Dr. Nagy Dénes gyógyszerész ezredes, MH főgyógyszerész Dr. Novák János nyugállományú orvos ezredes Dr. Ónodi István orvos ezredes

A Felügyelő Bizottság elnöki posztját dr. Törő István orvos ezredes, lemondása után dr. Rékai Miklós orvos ezredes töltötte be, a tagok pedig dr. Németh József főgátsz alezredes és dr. Laczik János orvos ezredes lettek.

A Fővárosi Bíróság 1991. október 16-án kelt 6. Pk.67147/1. sz. levelében 3940. szám alatti bejegyzéssel a társadalmi szervezetek nyilvántartásába vette a Társaságot, melynek telephelye Budapest, XIII. Gömb u. 35/a. Nem sokkal később, 1991. október 28-án a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetsége 8/1991. (X. 28.) határozatában tagjai sorába emelte a MKKOT-t. A tagdíj mértéke tagonként 60,- Ft volt.

A fair play szelleme már az alakuló közgyűlésen megjelent. Az Öböl-háborúban részt vevő dr. Svéd László orvos ezredes távolléte miatt belépési nyilatkozatát nem tudta aláírni, így nem volt jelölhető az elfogadott Alapszabály értelmében a tagok közé. Ekkor dr. Liptay László bejelentette, hogy elnökségi tagságáról lemond, ha az akkori MH Szárazföldi Csapatok Parancsnokság egészségügyi szolgálatfőnöke visszatér a háborúból. Így az elnökség az első ülésén 8 főre bővült, hiszen dr. Liptay László ismételt javaslatára felvette dr. Svéd Lászlót az elnökség körébe, tekintettel arra, hogy ekkor már megfelelt adminisztrációs követelményeknek, volt belépési és a tisztséget elfogadó nyilatkozata.

Az új Elnökség meghatározta a Társaság hosszú távú feladatait: a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsának (MN OTT) szekcióiban folyó tudományos kutatások revíziója és aktualizálása; az MH főszakorvosi és csapatorvosi összevonások partnerszervezetekkel való közös rendezése, illetve a saját társasági rendezvények megtartása. Az akkori Orvostovábbképző Egyetem Katonai és Katasztrófaorvostani Intézettel közösen a társasági programok bevétele a diplomások alap- és továbbképzésére, valamint a szakdolgozók továbbképzésére fordítható. A rövid távú feladatok között szerepelt a kapcsolatfelvétel a MOTESZ tagtársaságaival; a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, a Népjóléti Minisztérium tájékoztatása a Társaság megalapításáról, illetve a nyitás a polgári tudományos élet felé. Az Elnökség az első ülésén a működéshez szükséges ügyintézésről, ügyrendről úgyszintén határozatot

hozott: a bélyegzőkészítésről, a bankszámla nyitásáról, valamint a tagsági díjak befizetéséhez a pénzügyi csekkek nyomtatásáról. Tekintettel arra, hogy a Társaság nem rendelkezett még pénzeszközökkel, felkérték az MH Egészségügyi Intézetek Főigazgatóságát, hogy az induláshoz szükséges anyagai forrásokat biztosítsa az MKKOT részére. Az Elnökség szavazati jog nélkül, tanácskozási joggal meghívta üléseire dr. Vámos László professzort és dr. Horváth Istvánt, aki MN egészségügyi szolgálatfőnök-helyettesként vonult nyugállományba, akkor pedig a Népjóléti Minisztérium Szervezési (VII) főosztályát vezette.

A Társaság szimbóluma a Budapest VIII. kerületi akkori Ludovika, a mai Huggonai Vilma téren található Magyar Hősi Halott Orvosok emlékműve, Horvay János szobrászművész alkotása lett, melyet 1942. május 17-én avattak fel az I. világháborúban hősi halált halt magyar orvosok emlékére. A szobor és környéke az 1990-es évekre elhanyagolt állapotba került, dr. Vámos László kezdeményezésére a kerületi önkormányzat, a Budapesti Helyőrség Parancsnokságával együttműködésben végezte el a felújítási és a szobor környezetének rendbetételi munkálatait, mely után az a jelenleg is látható állapotba került. A Társaság első koszorúzási ünnepségére 1992. május 15-én került sor az MH egészségügyi szolgálatfőnök és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem képviselője közreműködésével. Az ezt követő években vagy a Honvédelem napján, vagy az Egészségügyi dolgozók napján helyezték el a koszorút a szolgálat. Ezt a hagyományt folytatni kellene.

Az 1991. december 19-ei nyilvántartás szerint a tagság 98 főt számlált az összesen hat regionális tagozatban: a budapesti tagozat (MH Egészségügyi Szolgálatfőnökség, MH Egészségügyi Intézetek Főigazgatósága (MH EIF), MH KHK, MH Közegészségügyi Járványügyi Állomás (MH KÖJÁL), MH Budapesti Katonai Kerületparancsnokság) mellett 5 vidéki, a veszprémi, a kecskeméti, a pécsi, a győri és székesfehérvári szervezetek működtek.

2. ábra. A hősi halott magyar orvosok emlékműve ma

A megalakulás évében sikeres volt a kapcsolatfelvétel a Hadtudományi Társasággal, a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Szakbizottságával, az Orvostovábbképző Egyetemmel, a Belügyminisztérium Tűzoltóság Országos Parancsnokságával. A Társaság megalapításáról, az elnökség tagjairól és terveiről az Új Honvédségi Szemle, a Hadtudomány, a Magyar Honvéd és az Akadémiai Fórum című folyóiratok adtak hírt. A Társaság első együttműködési megállapodásának aláírására a Magyar Mentésügyi Társasággal, dr. Bencze Béla címzetes egyetemi docens, oxyológiai tanszékvezető képviselőjében 1991. november 28-án került sor.

Az 1992. március 12-ei elnökségi ülésen született döntés a Társaság feladattervéről, amely az alábbi területekre fókuszál:

- A hazai katasztrófaorvostan elmélete és gyakorlata;
- A civilizációs és természeti katasztrófák egészségügyi következményeinek ellátása;
- Képzés, továbbképzés és kiképzés;
- A fegyveres konfliktusok (válságkezelés) egészségügyi szervezési és szakmai kérdései;
- A katasztrófa-helyzetek egészségügyi következményeinek felszámolását célzó, kidolgozás alatt álló törvénytervezetek véleményezése.

3. ábra. *Katasztrófa-kórház, egészségügyi bemutató, Bugyi, 1992*

Első sor balról jobbra: Lőrincz Kálmán vezérezredes, MH-parancsnok, Hollósi Nándor altábornagy, MH Anyagi-Technikai főcsoportfőnök, dr. Hideg János nyugállományú orvos vezérőrnagy, MH KOKI-parancsnok, dr. Orgován György ezredes, MH KHK Sebészeti osztály, osztályvezető főorvos, dr. Vámos László nyugállományú orvos vezérőrnagy, tanszékvezető, dr. Villányi Ferenc orvos ezredes, MH Egészségügyi Intézetek Főigazgatósága főigazgató.

Második sor balról jobbra: dr. Csengeri Attila orvos ezredes, MH ROB elnöke, dr. Fekete István orvos ezredes, az MH Alkalmassági Intézet igazgatója, az előtérben a bemutatót tartja dr. Sztanojev György orvos ezredes, az MH 2. sz. Honvédkórház (Kecskemét) Traumatológiai osztály osztályvezető főorvosa

Dr. Vámos László javaslatára a Társaság évente, az őszi hónapokban tudományos konferencia szervezését határozta el, az első témájául a „Katasztrófák és tömegbalesetek egészségügyi ellátásának kérdései”-t nevezte meg a professzor. A konferencia végül 1992. november 12-én zajlott le az MH Központi Honvédkórházban 150 fő részvételével. Az elnök, prof. dr. Farkas József megnyitója után prof. dr. Vámos László, prof. dr. Birkás János, dr. Györy Attila, dr. Tettinger Antal, dr. Polgár József és dr. Sztanojev György, majd dr. Horváth István és dr. Zeizer Ágnes előadásai hangzottak el a plenáris ülésen, melyet prof. dr. Farkas József vezetésével kerekasztal-beszélgetés követett. Dr. Vámos László azonban egyéb kezdeményezésekkel is hozzájárult a Társaság tevékenységéhez: indítványozta, hogy a szervezet vállaljon védnökséget és gondozza az I. világháború katonáorvosainak állított emlékművet, szorgalmazta a honvédorvos képesítő vizsga bevezetését és azt, hogy a Honvédorvos folyóirat az Egészségügyi Szolgálat mellett a Társaság lapja is legyen.

1992 áprilisa a külföldi szervezetekkel való kapcsolatok ápolásának fontos állomása volt, dr. Svéd László MH egészségügyi szolgálatfőnök vezette küldöttség vett részt a németországi Willingenben az Európában állomásozó Amerikai 7. Hadsereg Egészségügyi Szolgálatának konferenciáján. Ekkor került sor az együttműködés kidolgozására, mely alapján 1993. szeptemberében első alkalommal rendezte az MKKOT igen nagy sikerrel az Amerikai–Magyar Katonaorvosi Értekezletet Balatonkenesén.

Többéves előkészítő munka után, 1993. február 19-én a Népjóléti Minisztérium végül elfogadta az önálló katonai- katasztrófaorvostani szakképzés bevezetését a Semmelweis Orvostudományi Egyetem képzési rendszerébe, így egészségügyi szolgálatfőnöki felügyelettel megkezdődött a követelményrendszer kidolgozása, a szakképzés

4. ábra. Dr. Liptay László orvos ezredes, dr. Svéd László orvos ezredes és prof. dr. Hideg János orvos vezérőrnagy a willingeni konferencián

törzsanyagának összeállítása. A képzés megindulása után az első vizsgázók 1994-ben maguk a vizsgáztatók voltak; 1999-re pedig már 130 jelölt szerezte meg a szakvizsgát.

1993 júniusában hatfős magyar delegáció vett részt Stockholmban a 8. Sürgősségi és Katasztrófa Világkongresszuson. A Társaságot prof. dr. Farkas József és dr. Cziffer Endre képviselte; útibeszámolójukban kitértek az egységes terminológia kialakításának fontosságára, a „disaster severity scale”-re mint irányadó sérültbecslési módszerre, a változó ellátási elvekre és a jövő perspektívájára, melyben a telemedicina és a számítógépes szimulációs gyakorlatok segítséget nyújtanak majd. Az ellátási időfaktor szintén a konferencia témáját képezte az egészségügyi anyagellátási rendszer kérdéseivel együtt. Ekkor ajánlotta fel a magyar küldöttség vezetője, a Társaság elnöke, hogy a következő világkonferencia Magyarországon legyen.

Ugyanez az év más fontos eredményeket is hozott, november 30-án tartotta az MKKOT II. Országos Tudományos Konferenciáját „Prehospitalis és hospitalis ellátás rendkívüli körülmények között” címmel, illetve ekkoriban nyert eredményes pályázat után intézetvezetői kinevezést dr. Birkás János az átalakult Orvostovábbképző Intézet jogutódjában, a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Katonai és Katasztrófa-orvostani Tanszékére. Dr. Vámos László korábbi javaslatának megfelelően 1994-től a Honvédorvos az MH Egészségügyi Szolgálat mellett a Társaság lapja is lett; az első, közös kiadású szám az akkor jelentős lemaradással megjelenő 1993. évi 45. évfolyam 1. száma volt, mely egy sok mindent eláruló, a szervezet küldetését teljes egészében fedő „Beköszöntővel” üdvözli ennek a döntésnek a helyességét és a hátterét. Miután ez a köszöntő mind műfajában, mind tartalmában értékes és becses írásos emléke a Társaság múltjának és a mai napig érvényes feladatainak, ezért érdemes azt szó szerint közölni:

„BEKÖSZÖNTŐ

KEDVES OLVASÓNK! TISZTELT SZERZŐINK!

Ha lapunkat (folyóiratunkat) kézbe veszi, biztos feltűnik, hogy annak borítója megváltozott. Ez az új köntös nemcsak külsejében jelent változást, hanem bizonyos mérvű tartalmi bővülést is tükröz. Ugyanis – mint ez a fedőlapunkon olvasható – újságunk a jövőben nemcsak a katonarovostan témakörét kívánja reprezentálni, hanem a katasztrófaorvostan tematikájával is bővül. Ennek jelentőségét alig lehet napjainkban kétségbe vonni. Ezért is olvasható már a borítólapon, hogy a Honvédorvos nemcsak katonarovosi, hanem a katonai- katasztrófaorvostani társaság [sic] lapja is egyben. Miután az orvostudomány egyes ágazatai alig határolhatók el egymástól, szoros vagy laza összefüggések határozzák meg az egészséges és beteg szervezet működését, így mi sem szorítkozhatunk egy szűk területre. Szeretnénk helyt adni mind a gyakorlati klinikai, mind az elméleti kísérletes munkáknak, a továbbképző jellegű dolgozatoknak, avagy az orvostörténelem, az egyetemes orvostudományt érintő közleményeknek is. Ezért kérjük:

- Kedves Olvasóink fogadják szeretettel megújult lapunkat;
- Tisztelt Szerzőinket, hogy a jövőben is osszák meg velünk gondolataikat, ötleteiket, kísérleti és klinikai munkájuk eredményeit.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG”

A következő évben, 1994. október 27-én került megrendezésre „A menekültek egészségügyi ellátásának kérdései” témában tartott III. Tudományos Konferencia, ahol a hazai előadók mellett külföldi vendégelőadók úgyszintén szerepeltek. Ebben az évben a genfi székhelyű Katasztrófaorvostani Világszövetség tagjai sorába is felvételt nyert a Társaság, amely az 1996. őszén tartandó nemzetközi konferenciát Budapestre invitálta. A felvétel elfogadása a nagy szakmai elismerés mellett kihívást is jelentett a Társaság vezetésének, hiszen a szervezés ideje alatt kellett a A III. Amerikai–Magyar Katonaorvosi Kongresszust is lebonyolítani Budapesten.

5. ábra. A III. Amerikai–Magyar Katonaorvosi Kongresszus résztvevőinek látogatása a budaörsi katonai temetőben

1996. november 3-a és 6-a között, roppant sok nehézséggel tarkított előkészítő munka után az MH KHK-án kívül több honvédségi objektum igénybevételével és segítségével, nagy sikerrel és elismertséggel rendezte meg a Társaság a 6. Nemzetközi Katasztrófaorvostani Konferenciát. Ez úttörő jellegű munka és teljesítmény volt, miután akkor hazánkban még kuriózumszámba ment a különböző szakmák világkongresszusainak megrendezése, nem csoda tehát, hogy több napi- és hetilap is beszámolt az eseményről. Maga az MKKOT az 1999. évi tisztújító közgyűlésén értékelte tagsága előtt a 6. Nemzetközi Katasztrófaorvostani Társasággal közösen rendezett konferenciát, ebből a forrásból ismeretes, hogy a rendezvényen 26 országból több mint 120 fő vett részt, akik számára a HM III-ban (Hűvösvölgy) szakmai kiállítást rendeztek, illetve az, hogy a nemzetközi társaság vezetésébe beválasztották dr. Horváth Istvánt.

6. ábra. A 6. Nemzetközi Katasztrófaorvostani Kongresszus megnyitó ünnepsége. Balról jobbra az első három személy a Nemzetközi Katasztrófaorvostani Társaság vezetői, utánuk dr. Kökény Mihály Népjóléti Minisztérium politikai államtitkára, dr. Horváth István nyugállományú ezredes, a Népjóléti Minisztérium főosztályvezetője, 1995 és 1999 között az MKKOT elnöke, dr. Svéd László vezérőrnagy, a rendezőbizottság elnöke, dr. Fodor István a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára, mellette Oravecz István vezérőrnagy, a Polgári Védelem Országos Parancsnokság parancsnoka.

A szervezési munkálatok idején azonban az első vezetőség mandátuma lejárt, így 1995. április 28-án tisztújító közgyűlésre került sor. A Társaság az alábbi elnökség vezetésével folytatta tevékenységét az 1995–1999-es ciklusban:

<i>Elnök:</i>	Dr. Horváth István orvos ezredes
<i>Alelnök:</i>	Dr. Liptay László orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Göbl Gábor
	Dr. Hetei Péter orvos ezredes
	Dr. Orgován György orvos ezredes
	Dr. Svéd László orvos vezérőrnagy
	Dr. Sztanojev György orvos ezredes
	Dr. Török Zoltán orvos ezredes

Az MKKOT 1998-ra tervezett konferenciája az országgyűlési választások, a honvédségi szervezeti változások, benne az egészségügyi szolgálat átszervezése, illetve a koszovói válság kirobbanásából adódó többletfeladatok, az árvíz és a belvíz elleni védekezésben való szerepvállalás, valamint a NATO-tagság előkészítési munkálatai miatt elmaradt, mindezek teljes egészében lekötötték a szakma, és ebben a vezetőség és a tagság szellemi és fizikai kapacitását. De éppen ekkorra esett a „katasztrófatörvény” előkészítése és átdolgozása, melyért szintén jelentős intellektuális erőket mozgósítottak. Mindezzel együtt a szakmai kapcsolatok ápolása folytatódott a társ-szervezetekkel, például a Magyar Oxyológiai Társasággal, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálattal. Ettől az évtől adminisztratív kötelezettséggel gazdagodott a tevékenységi kör, évente el kellett készíteni a Központi Statisztikai Hivatal felé a társadalmi szervezetek, alapítványok, közhasznú társaságok működési mutatóiról szóló jelentést.

Mindezen feladatteljesítés és kihívások mellett szinte észrevétlenül röppent el az újabb négy esztendő, így 1999-ben az éves közgyűlés keretében újra tisztújításra került sor. A 2003-ig hivatalt viselő elnökség a következő lett, amely tagjai nagy részének, a tisztségviselők személyének azonosságán keresztül a szervezet irányításában jelentős folyamatosságot képvisel:

7. ábra. MKKOT-konferencia az 1990-es évek végén.
Balról jobbra: dr. Pannonhegyi Albert nyugállományú orvos ezredes,
MH KHK Idegsebészeti osztály, osztályvezető főorvos,
prof. dr. Orgován György orvos ezredes, MH-fősebész, 2007 és 2011 között MKKOT-elnök,
dr. Németh András ezredes MH egészségügyi csoportfőnökhelyettes,
2013 és 2019 között MKKOT-elnök.

<i>Elnök:</i>	Dr. Liptay László orvos ezredes
<i>Alelnök:</i>	Dr. Török Zoltán orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Göbl Gábor
	Dr. Hetei Péter orvos ezredes
	Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
	Dr. Svéd László orvos vezérőrnagy
	Dr. Szolnoki László orvos ezredes
	Dr. Sztanojev György orvos ezredes

A Felügyelő Bizottság elnökéül dr. László Imrét választották, tagjai pedig Kóky András és dr. Fűrész József lettek. A közgyűlésen készült jegyzőkönyvből az előző elnökség saját eredményei közül kiemelte a sikeres együttműködést a HVK Egészségügyi Csoportfőnökséggel, az MH Központi Honvédkórházzal, az MH Egészségvédelmi Intézettel, a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Katonai és Katasztrófaorvostani Tanszékével, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem újonnan alakult Katona-egészségügyi Tanszékével, az Egészségügyi Minisztériummal, a MOTESZ-szel, és az Országos Mentőszolgálattal. A korra jellemző pénzügyi helyzetet mutatja, hogy a befolyt tagdíjak (800,- ill. 400,- Ft) már nem fedezték a működési költségeket (banki költségek, MOTESZ-tagdíj), ami miatt szükséges volt azokat a duplájára emelni. Dr. László Imre FB-elnök közgyűlési beszámolójából ismeretes, hogy 1994 óta 221 fő lépett be a Társaságba, de 1997-ben csak 61 fő fizette be tagdíját, az 1999. júniusi taglétszám a tagdíjfizetés elmaradása miatt pedig sajnálatosan tovább csökkent 54 személyre. A szervezeti nehézségek ellensúlyozására irányuló útkeresés keretében dr. Fűrész József javasolta, a közgyűlés pedig elfogadta a szakma multidiszciplinaritásából adódóan önálló szekciók szervezését az alábbi szakterületek szerint:

- Szervezési és Anyagellátó Tagozat (dr. Szolnoki László)
- Sebészeti (prof. dr. Orgován György)
- Belgyógyászati (dr. Liptay László)
- Neuropszichiátriai (dr. Kovács Gábor)
- Égési Betegség Tagozat (dr. Török Zoltán)
- Sürgősségi Ellátási (dr. Göbl Gábor)
- Repülőorvostan (dr. Grósz Andor) és
- Kísérletes Orvostudományi Tagozat (dr. Fűrész József).

A második évtized (2001–2011)

Az 1990-es évek kezdeti lendülete, eredményei és nehézségei után az ezredforduló az MKKOT tízéves jubileumának ünnepét, a 2001. május 17-ei közgyűlést és tudományos ülést hozta, de megoldandó feladatokat is hagyott a Társaság életének második dekádjára. Elnöki beszámolójában dr. Liptay László az alacsony, csupán 54 fős tagság kiegészítésére aktív tagtoborzásra hívta fel a figyelmet.

A magas színvonalú Tudományos ülés üléselelnöki feladatait három professzor, dr. Vámos László, dr. Birkás János és dr. Hideg János mellett a HVK egészségügyi csoportfőnöke, dr. Svéd László vezérőrnagy látta el. A programban öt alapvető előadás szerepelt, ebből két államtitkári (Bali József, Honvédelmi Minisztérium és Géher Pál, Egészségügyi Minisztérium), valamint egy-egy az Országos Mentőszolgálat budapesti mentőszervezet vezető főorvos-helyettese (dr. Göndöcs Zsigmond), és az Egészségügyi Minisztérium Szervezési Főosztály főosztályvezetője (dr. Horváth István, volt MKKOT-elnök és HVK egészségügyi csoportfőnök) részéről. Néhány hónappal később, 2001. október 25-én pedig már a IV. Tudományos konferenciát tartotta a Társaság „Korszerű szervezési, diagnosztikai és terápiás elvek és eljárások alkal-

9. ábra. Dr. Záborszky Zoltán 75. születésnapjának megünneplése, 2002

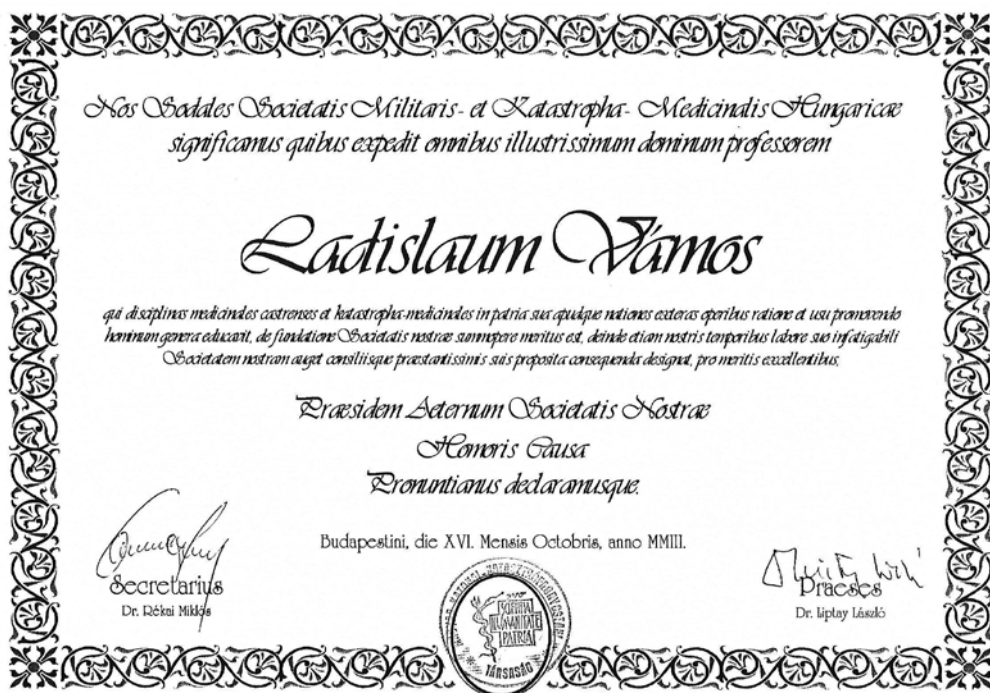
mazása a katonai- és katasztrófaorvostan mindennapi gyakorlatában” címen. A gazdag szakmai program 4 szekcióban 24 előadásból, és a konferencia előtt 3 előadásos szatellita szimpóziumból állt a stressz-pszichoszomatikus betegségek témakörében. A konferencia tudományos szervezőbizottságát a katonai orvosi kar prominensei, prof. dr. Birkás János, prof. dr. Farkas József, dr. Fűrész József, prof. dr. Hideg János, prof. dr. Orgován György, prof. dr. Vámos László és dr. Svéd László alkotta. A rendezvény a jelen tudományos eredményeinek bemutatásán túl lehetőséget teremtett az elmúlt 50 év kiemelkedő belgyógyász katonai orvosai (prof. dr. Bernát Iván, dr. Keleti Béla, dr. Kenedi István, dr. Német Gyula, dr. Németh István és prof. dr. Trencsényi Tibor) emlékének és munkásságának méltatására is. Az éves beszámoló adatközlése szerint a 2001. évi konferencia sikerét jelzi, hogy azon 240 fő vett részt, ami köszönhető volt egyrészt a kiváló előadásoknak az OMSZ, az ÁNTSZ és a HVK

Egészségügyi Csoportfőnökség részéről, de a konferencia akkreditálása után járó kreditpont-szerzési lehetőségnek is.

Az MKKOT tagtoborzásának eredményekét a 2002. április 11-ei éves közgyűlés 82 fős tagságról adott számot; szakmai támogatásként, illetve az intézményközi kapcsolatok ápolása érdekében az elnökségi üléseken meghívottként részt vett prof. dr. Vámos László és prof. dr. Birkás János is, a Katonai-katasztrófaorvostani Tanszék volt és akkori vezetői. Az előző év értékelésében azonban megoldandó probléma is felvetődött: Hideg János professzor megkifogásolta, hogy a Honvédorvos esedékes lapszámának kiadása azért késedelmes, mert a konferencia előadói nem küldik be az előadásaikat, csak az absztraktok vannak meg, az eredeti közlemények hiányában a lapszám nem tud megjelenni. Felvetődött a MOTESZ-ből való kilépés, de a főtítkár megerősítette a tagság előnyeit.

A 2002-es év tudományos ülésének témája a bioterrorizmus volt, a kérdés fontos aspektusait dr. Huszár László, dr. Faludi Gábor és dr. Rókusz László előadása öszszegezte. Az V. Tudományos konferenciát 2002. október 17-én tartotta az MKKOT a katasztrófa helyzetben való sürgősségi ellátás problémáiról; a gazdag szakmai programban 27 előadás szerepelt 5 szekcióban, mely előtt újra szatellita szimpóziumra hívta a tagságot a pszichológiai stressz és következményei témában. Ez a rendezvény volt az éppen hivatalban lévő elnökség működésének záróakkordja; 2003. április 24-én a tisztújító közgyűlésen a 115 fős tagságból 64-en jelentek meg. Ekkor került sor az Alapszabály egyik fontos módosítására, miszerint az elnök két egymás követő

10. ábra. Vámos László professzor tiszteletbeli elnöki oklevele

időszakra is megválasztható. Bővült az elnökségi ülések állandó meghívottjainak köre is, a Felügyelő Bizottság elnöke, a HVK EÜCSE, a Semmelweis Egyetem Katona- és Katasztrófaorvostani Tanszékének vezetője, a Pécsi Tudományegyetem képviselője, a ZMNE Katona-egészségügyi Tanszék vezetője, a Honvédorvos főszerkesztője, az OMSZ főigazgatója, valamint a BM Katasztrófavédelmi Főigazgatóság egészségügyi osztályvezetője kapcsolódott be így szorosan a Társaság munkájába. A tisztújító közgyűlés döntött az „Örökös tiszteletbeli elnök”-i cím odaítéléséről prof. dr. Vámos László alapítónak, aki a Társaság létrejöttében egyedülálló és meghatározó szerepet töltött be; mellette tiszteletbeli tagságot kapott prof. Csernák Ibolya, a Georgetown-i Egyetem tanára, a robbanásos sérülések kórtanának nemzetközi szakértője.

Fontos és örömteli volt az a bejelentés, hogy a Honvédorvos anyagi okok miatti négyéves csúszása prof. dr. Hideg János főszerkesztő közbenjárásával lecsökkent, így a lap lassan utolérte magát. A megjelenés visszadátumozása mellett a folyóirat folytonosságának megőrzése érdekében döntött a szerkesztőség, így azonban például 1999-es megjelenésű cikkben 2000. évi közleményekre történt hivatkozás.

Az elmúlt időszak értékelése, az eredmények és a problémák áttekintése után vette át a stafétát az újonnan megválasztott elnökség:

<i>Elnök:</i>	Dr. Liptay László orvos ezredes
<i>Aelnök:</i>	Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Aracsi László orvos ezredes
	Dr. Faludi Gábor orvos ezredes
	Dr. Göbl Gábor
	Dr. Göndöcs Zsigmond
	Dr. Hetei Péter orvos ezredes
	Dr. Sztanojev György orvos ezredes
	Halála után kooptálással
	Dr. Vekerdi Zoltán orvos alezredes

A Felügyelő Bizottság dr. Szolnoki László elnöklete alatt dr. Nagy Dénessel és dr. Vachaja Józseffel állt fel.

Az elnökség és a tagság 2003-as munkáját értékelő közgyűlést 2004. április 29-én tartotta a Társaság a KHK új, „Kék” tanácstermében. Dr. Liptay László elnök külön köszönetét fejezte ki a Társaság munkáját és elismertségét segítő embereknek és szervezeteknek, név szerint megemlítve prof. dr. Vámos Lászlót, dr. Svéd Lászlót, dr. Horváth Istvánt, prof. dr. Hideg Jánost és a BM részéről dr. Huszár László ezredest. Az év másik fontos eseménye az október 4-ei VII. Tudományos konferencia volt, amely „A rendkívüli helyzetek és katasztrófák egészségügyi felszámolására kijelölt intézmények munkájának koordinálási problémái” témát járta körül. A plenáris ülés előadói a következők voltak: dr. Svéd László, HVK egészségügyi csoportfőnök, dr. Bujdosó László országos tisztifőorvos, dr. Radnóti Gábor, az Egészségügyi Minisztérium Védelmi Iroda vezetője, dr. Göbl Gábor az OMSZ-tól, dr. Rékai Miklós, a Társaság főtitkára, Tatárka István a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, illetve Sztanek Endre

a Budapesti Rendőrfőkapitányság, valamint dr. Visontai Ildikó, az Országos Epidemiológiai Központ képviselőjében. A jövőre nézve pedig elhatározatott, hogy a Társaság tudományos életébe a csapatorvosi hálózatot is bevonják, így az MH belgyógyász főszakorvosi összevonása a Társaság Szervezési Szekciójának rendezvényeként került megrendezésre.

A következő esztendő tudományos üléssel egybekötött közgyűlését 2005. április 21-én tartották. A rendezvényen ismertetett beszámoló szerint ekkor az MKKOT-nek 157 tagja volt, a másik örömteli bejelentés pedig az Európában állomásozó amerikai hadsereg egészségügyi szolgálatával való jó kapcsolatról tudósított, de az szintén elhangzott, hogy a Nemzetközi Katasztrófaorvostani Társasággal szorosabb együttműködésre kell törekedni, ezért kívánatos, hogy a Társaság az elnököt delegálja a nemzetközi közösségbe, illetve tagdíját kifizesse. A Tudományos ülésen a nukleáris terrorizmus egészségügyi vonatkozásairól volt szó Zelenák János (MH Vegyvédelmi Információs Központ), prof. dr. Köteles György (OSSKI), dr. Horváth Győző és dr. Turai István előadásainak köszönhetően.

Szomorú eseményt is hozott azonban a 2005-ös év az MKKOT történetében, 2005. szeptember 24-én, életének 78. évében elhunyt prof. dr. Vámos László, a Társaság alapítója és örökös tiszteletbeli elnöke. „Halálával több mint öt évtizedes szakmai életpálya szakadt meg” – írta a róla megjelent nekrológ. Szellemi örökségére építve szerveződött meg az éves, immáron VIII., „A terrorcselekmények következményeinek egészségügyi problémái” témában megrendezett, sikerrel övezett tudományos konferencia 2005. november 3-án 204 fő résztvevővel és az MH Egészségügyi Parancsnokság jelentős elvi-gyakorlati támogatásával. Ugyanebben az esztendőben már ismételen a Szervezési Szekció együttműködésével zajlott le az MH csapatorvosi főszakorvosi összevonás, ahol az MH Egészségvédelmi Intézete több előadással képviselte a preventív medicina témakörét.

A 2006. április 13-ai közgyűlésen szavazta meg a tagság, hogy a Társaság 100 000 Ft támogatással járuljon hozzá a MOTESZ a Budapestre tervezett Nemzetközi Orvosszövetségek Európai Fóruma (EFMA/WHO) ülésének a megtartásához. Ebben az évben a tavaszi tudományos ülés témáját sajnálatos aktualitás adta, a rendezvény a „Humán- és madárinfluenza-járvány aktuális kérdései”-t tekintette át dr. Melles Márta, dr. Csohán Ágnes, prof. dr. Berencsi György, dr. Jankovics István (Országos Epidemiológiai Központ), dr. Pálfi Vilmos (Országos Állategészségügyi Intézet), prof. dr. Ternák Gábor (Baranya megyei Kórház), továbbá dr. Rókusz László (MH Központi Honvédkórház), illetve dr. Faludi Gábor (MH Egészségvédelmi Intézet) összegzésein keresztül.

Az éves tudományos konferenciára 2006. október 18-án gyűlt össze a tagság az MH KHK-ban, és a szakmai nap már a kilencedik tagja volt a rendezvénysorozatnak. Cél a katonáorvosi és katasztrófaorvostani prioritások változásának számbavétele volt a XXI. században, a konferencia védnökei dr. Lamperth Mónika önkormányzati és területfejlesztési miniszter, dr. Szekeres Imre honvédelmi miniszter és dr. Molnár Lajos egészségügyi miniszter voltak.

A korábbi évek sikerei után az irattár vonatkozó dokumentuma meglehetősen elszomorító adatot közölt, a 2007. május 31-ei közgyűlésen a nyilvántartott 160 fős

tagságból csupán 25 személy jelent meg. A kicsiny hallgatóság előtt ismertetett elnöki beszámoló azonban kiemelte, hogy dr. Fűrész József szervezésében sikeres volt a 2007. november 15–17. között megrendezett NATO Health Protection Panel Research and Technology Organisation ülés.

A következő négyéves ciklusra, a 2007–2010 közötti évekre megválasztott elnökség az alábbi összetétellel kezdte meg munkáját:

<i>Elnök:</i>	Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
<i>Alelnök:</i>	Dr. Faludi Gábor orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Göbl Gábor
	Dr. Göndöcs Zsigmond
	Dr. Liptay László orvos ezredes
	Dr. Rókusz László orvos ezredes
	Dr. Svéd László orvos vezérőrnagy

A Felügyelő Bizottság elnöke dr. Nagy Dénes lett, tagoknak pedig dr. Vachaja Józsefet és dr. Szolnoki Lászlót szavazta meg a tagság. A 2007. esztendő azonban nem csupán az MKKOT életében, vezetői személyében jelentett változásokat, hanem a katona-egészségügy intézményrendszerében is, így a 2007. október 16-ai X. Tudományos konferencia helyszíne a 2006-ban elhatározott „egészségügyi reform” keretében újonnan életre hívott komplex intézmény, az Állami Egészségügyi Központ előadóterme volt. A teljesség igényével érdemes azonban megjegyezni, hogy úgyszintén ekkor alakult meg a Magyar Honvédség Honvéd Egészségügyi Központ (MH HEK) is. Az ülés 174 résztvevője „A sürgősségi ellátás korszerű módszerei a katona- és katasztrófaorvostanban – szervezési és diagnosztikai problémák, a klinikai gyakorlat kérdései”-ben nyert alapos eligazítást az elhangzott 20 előadásnak köszönhetően. A konferencia hivatalos védnökei az illetékes tárcáktól érkeztek, dr. Szekeres Imre honvédelmi, dr. Takács Albert igazságügyi és rendészeti és dr. Horváth Ágnes egészségügyi miniszter. A szervezeti változások, az intézmények átnevezésének gyakoriságát jól illusztrálja, hogy a 2008. április 24-ei tudományos ülés ugyanott, de már a Honvédelmi Minisztérium Állami Egészségügyi Központ (HM ÁEK) tanácstermében zajlott le, ahol a „Preventív medicina a katasztrófaorvostanban” témában mélyedhettek el a jelenlévő (katona)orvosok. Ősszel, november 20-án „Új szervezési módszerek, diagnosztikus és terápiás eljárások a katona-katasztrófaorvostanban” címen tartotta az MKKOT immáron XI. Tudományos konferenciáját a HM ÁEK-ben, amelyen a három plenáris előadás mellett 5 szekcióban számos jeles szakértő szólt a 181 résztvevőhöz.

Még a 2008. esztendő eseményei közé tartozik a december 12-ei, a MOTESZ-szel közös rendezésű Interdiszciplináris Fórum. „Az interdiszciplináris együttműködés a katasztrófák és tömeges balesetek során” címmel megtartott anketon számos szervezet képviseltette magát az előadói stábben: MH HEK, HM ÁEK, Egészségügyi Minisztérium Védelmi Iroda (Radnóti Gábor), Magyar Higiénikusok Társasága (Páldy Anna), Magyar Sürgősségi Orvostani Társaság Közhasznú Egyesület (dr. Svéd László), Magyar Oxyológiai Társaság (dr. Göbl Gábor), Országos Mentőszolgálat

A Magyar Orvostársaságok és Egyesületek Szövetsége (MOTESZ)

2008. évi decemberi interdiszciplináris fórumát

**„INTERDISZCIPLINÁRIS EGYÜTTMŰKÖDÉS
A KATASZTRÓFÁK ÉS TÖMEGES BALESetek SORÁN”**

címvel rendezi meg

a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társasággal közös szervezésben,

a Magyar Higiénikus Társaság, a Magyar Infektológiai és Klinikai Mikrobiológiai Társaság,
a Magyar Oxyológiai Társaság, a Magyar Sürgősségi Orvostani Társaság Közhasznú Egyesület,
a HM Állami Egészségügyi Központ, az Egészségügyi Minisztérium Védelmi Iroda,
az FJC Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet,
a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar Honvéd- Katasztrófaorvostani
és Oxyológiai Tanszék közreműködésével.

11. ábra. Az *Interdiszciplináris Fórum meghívója, 2008*

(dr. Göndöcs Zsigmond), Magyar Infektológiai és Klinikai Mikrobiológiai Társaság (dr. Rókus László), Országos Frédéric Joliot-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (dr. Turay István), Péterfy Sándor utcai Kórház (dr. Zacher Gábor). Az előadók személye pedig jól mutatja a katonáorvosok társadalmi kapcsolatait szakterületük civil szakorvosi közösségeivel. 2011-es jegyzőkönyvből, az elnökség négyéves munkájának értékeléséből tudható, hogy a sikeres szakmai napra 68 fő fizetett részvételi díjat.

A külföldi kapcsolatok tekintetében számottevő siker, hogy 2008-ban már a 16. Amerikai–Magyar Katonaorvosi Konferencián vett részt az MKKOT több tagja.

Az Irattár 2009 tavaszáról újabb közgyűlésről és tudományos ülésről tájékoztat: április 22-ét a szervezők „A preventív medicina aktuális katasztrófaorvostani vonatkozásai” témának szentelték, a szakmai nap előadói az Országos Epidemiológiai Központ, valamint az ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal képviselői voltak. Az éves beszámoló 160 fős rendezett tagdíjfizető tagságról szól, közülük azonban a jegyzőkönyv szerint csak 33-an voltak jelen, így az aktivitást érintő sajnálatos tendencia évek óta nem változott. Sikerként könyvelhették viszont el, hogy a honvédorvostan-katasztrófaorvostan és oxyológia szakképesítés akkreditációja nagy elégedettséggel lezárult, és a képzés ismét befogadást nyert. Az elnök arról is tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az új szakmai kollégium megválasztása is megtörtént. Ezen a közgyűlésen határozták el, hogy prof. dr. Vámos László, a Társaság alapítója és tiszteletbeli elnöke emlékére a Kórházban márványtábla örökítse meg.

A XII. Tudományos konferenciát 2009. november 11-én tartotta a Társaság, és az eddigi témaválasztásokkal ellentétben ekkor nemcsak az akut kérdések kerültek terítékre, hanem a múlt eredményeinek összegzésére is módot adott a „Katonaorvostan – katasztrófaorvostan: múlt, jelen, jövő” alapgondolat. A 110 fő hallgatóság előtt megtartott 3 plenáris ülésen és a két szekcióban összesen 22 előadást magában foglaló konferencia védnökei ismét az illetékes tárcavezetők voltak, dr. Szekeres Imre

12. ábra. Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy emléktáblájának avatása
Balról jobbra: dr. Németh András orvos ezredes, MH KHK-parancsnok, dr. Svéd László
orvos vezérőrnagy, MH egészségügyi csoportfőnök, dr. Szekeres Katalin orvos alezredes,
dr. Rókusz László orvos ezredes, dr. Liptay László nyugállományú orvos ezredes,
Pácserné Bozi Judit

honvédelmi, dr. Draskovics Tibor igazságügyi és rendészeti, valamint dr. Székely Tamás egészségügyi miniszterek.

A Társaság 2010. április 7-ei éves közgyűlését és tudományos ülését a jelen nehézségei tematizálták, a szakmai program az első H1N1 (SWINE) hullámról szólt, a közgyűlésen pedig prof. dr. Orgován György beszámolója a szervezet problémáira hívta fel ismét a figyelmet: „A taglétszámunk 118 fő, 40 fő van jelen. A Társaság célja az alapítás óta nem változott: a tudományos élet szinten tartása a tavaszi tudományos nap és az őszi konferencia szervezésével, az aktív tagok számának emelése, tagdíjhátralékok rendezése, valamint kapcsolatteremtés a hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel. A Társaság tavaly őszi, XII. konferenciáján kevesen jelentek meg, annak ellenére, hogy a „Katonaorvostan-katasztróforvostan: múlt, jelen, jövő” szakmaiságában átfogóan mutatta be a szakterület munkáját. Továbbra is szoros kapcsolat az Európában állomásozó amerikai hadsereg egészségügyi szolgálatával (évente megrendezésre kerülő Amerikai–Magyar Katonaorvosi Konferenciák). A Honvédorvos folyóirat kiadása továbbra is egy év elmaradással történik, a 4 éves megjelentetési szünet bepótlása lassabban megy a tervezettnél. A világgazdasági válság okozta problémák begyűrűztek a hadseregbe is, a Társaság működésének biztosításáért köszönet az MH HEK és az ÁEK – Honvédkórház vezetőinek. Fontos eredmény, hogy sok év munkájának eredményeképpen a katasztróforvostan a graduális képzés része lett a Semmelweis Egyetem Általános Orvosi

Karán.” Ekkor újabb alapszabály-módosítást fogadott el a tagság, ez egyrészt a Társaság címének változása (akkor költözött a Lehel útról a Róbert Károly körútra), másrészt az éves tagdíjak kényszerű emelése (1600,- Ft-ról 3000,-re, ill. 800,- Ft-ról 1000,-ra), mely 2011-től lépett hatályba. A megbeszélésen az szintén szóba került, hogy a Társaság tervezett honlapjának kialakításához és pénzdíjas tudományos pályázatok kiírásához további forrásokra lenne szükség.

2010 tavaszán azonban egy másik rendezvényen is képviseltette magát az MKKOT tagsága, május 27–29. között a Pécsi Tudományegyetemmel közösen tartották a III. Nemzetközi Migrációs Tudományos Tanácskozást (3rd Conference on Migrant and Ethnic Minority Health in Europe) prof. dr. Szilárd István szervezésében. Az őszi, XIII. Tudományos konferenciára kis késéssel 2010. december 1-jén érkeztek az érdeklődők az ÁEK – Honvédkórház „Kék” tanácstermébe. „Az együttműködés kérdései a katasztrófák, illetve a tömeges balesetek következményeinek felszámolásában” kérdéskör feldolgozása a plenáris részen kívül négy különböző témájú szekcióban, összesen 35 előadásban történt meg. A szónokok a Nemzeti Erőforrás Minisztérium, a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az Országos Tisztifőorvosi Hivatal, az Országos Mentőszolgálat, a Máltai Szeretetszolgálat, valamint az MH HEK és ÁEK-Honvédkórház munkatársai voltak, a védnők pedig már az új kormány tagjai, dr. Hende Csaba honvédelmi, dr. Pintér Sándor belügy- és prof. dr. Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter. Az MKKOT azonban nem csupán a tudományos munkában, tagságán keresztül a gyógyító praxisban foglalkozott katasztrófák felszámolásával, hanem – a szükséghelyzet miatt – a MOTESZ felhívására a maga szerény anyagi javait felajánlva, 50 000 Ft-ot utalt a felsőzsolcai árvízkárosultak javára.

A harmadik évtized (2011–2021)

A Társaság második évtizede több alkalommal is a gyakorlati katasztrófaorvostani tevékenységben állította kihívás elé a tagokat, a vörösiszap-katasztrófa adta a tudományos szintézis aktualitását a 2011. május 25-ei „Vörös iszap 2010” című tudományos ülésnek, melynek programjában 9 előadás szerepelt a BM Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az Országos Mentőszolgálat, az Országos Közegészségügyi Intézet, az Országos Onkológiai Intézet és az ÁEK – Honvédkórház tudós munkatársaitól. Az ugyanezen a napon tartott tisztújító közgyűlés elnöki beszámolója újra a tagság alacsony aktivitását kellett, hogy kifogásolja: „Taglétszámunk jelenleg 232 fő, megjelent 62 fő. A céljaink – mint a tudományos társasági élet folyamatossága, az aktív taglétszám emelése, a szakmai kapcsolatteremtés, a katonaeorvostan aktuális kérdéseinek tanulmányozása és publikálása, segítség a Honvédorvos szerkesztésében – nem változtak az elmúlt négyéves ciklusban sem. Köszönet a mindenkori konferenciaszervezőknek, az Országos Mentőszolgálatnak, az ÁNTSZ-nek, az Országos Katasztrófavédelmi Főfelügyelőségnek és az Egészségügyi Minisztériumnak. A Társaság működési körülményeinek biztosításáért köszönet a MH HEK parancsnokának, és a Honvédkórház mindenkori főigazgatóinak. Visszatekintve, az 1999-ben alakult szakmai

szekciók közül csak a Neuro-pszichiátriai folytatott érdemleges és önálló tevékenységet az elmúlt évtized első felében, a többi szekció tevékenységének újragondolása szükséges. A legaktívabb tevékenységet a preventív medicina, ezen belül is a pszichológiai szakterület és a missziós feladatokkal foglalkozó, ill. abban részt vevő kollégák fejtették ki. A Társaság tagjainak közműködésével megjelent a Katasztrófák felszámolásának egészségügyi alapjai c. egyetemi tankönyv. A SE ÁOK-on a katasztrófaorvostan kötelezően választható tantárgy lett III–IV–V. évfolyamon, és a tankönyv az egyetemi képzés törzsanyaga. Nagy jelentőségű, hogy olyan könyv jelent meg, amely a legújabb ismeretek tükrében tárgyalja meg a katasztrófaorvostan alapvető kérdéseit. További siker, hogy 2011. áprilisától működik a Társaságunk honlapja is.” Ezen összegzés zárta le az eddigi vezetőség munkáját és ekkor szavazott bizalmat a tagság a régi-új elnökségnek a 2011–2015-ös ciklusra:

<i>Elnök:</i>	Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
<i>Alelnök:</i>	Dr. Faludi Gábor orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Göbl Gábor Dr. Göndöcs Zsigmond Dr. Liptay László orvos ezredes Dr. Rókusz László orvos ezredes Dr. Svéd László orvos vezérőrnagy és új tagként: Dr. Szomolányi Gábor orvos ezredes

A szavazatok alapján a Felügyelő Bizottság elnöke újra dr. Hetei Péter lett, a tagok azonban újak: dr. Meglécz Katalin és Pácserné Bozi Judit.

Az őszi XIV. Tudományos konferencia (2011. november 30.) a „Katonaorvostan–katonaorvoslás feladatai a mában” nevet viselte, és 25 témát dolgozott fel a Katonaorvostan klinikai kérdései és a Prevenció kérdései szekciókban 93 fő részvételével. Hasonló volt ehhez a következő esztendő rendezvénye, a 2012. november 28-án a Honvédkórházban megtartott XV. Tudományos konferencia, amelynek mottójául a „Katonaorvostan – katasztrófaorvostan aktuális kérdései”-t választotta az elnökség. Érdekessége ennek a szakmai napnak, hogy a 30 előadás mellett első alkalommal poszterszekcióba is jelentkezhetek a résztvevők. A konferencia védnökei a szokásos tárcavezetők, dr. Hende Csaba honvédelmi, dr. Pintér Sándor belügy- és Balog Zoltán emberi erőforrások minisztere voltak, a rendezvény levezető elnöke pedig a Társaság alelnöke, dr. Faludi Gábor. Talán ez a szerepátruházás jele, vagy már esetleg következménye volt annak, hogy prof. dr. Orgován György hosszú elnökség után – feltehetően a munkahelyéről történt végleges nyugállományba helyezése miatt – lemondott tisztségéről. Így 2013. május 8-án rendkívüli tisztújító közgyűlésre hívta össze tagjait a Társaság. A mikro- és a makrokörnyezetben tapasztalható nehézségek plasztikusan érződnek dr. Faludi Gábor alelnök, megbízott elnöki beszámolójából: „Úgy gondolom, és remélem egyetértésre találok mindenki részéről, hogy ahogy a Magyar Honvédséget gyötrik a szervezetátalakítás megújuló rohamai, ezeknek tovaterjedő hullámai mélyrehatóan érintik a honvédegségügy szervezetét és erőit is. Következményei

pedig mélyrehatóan befolyásolják Társaságunk működési feltételrendszerét. Szerencsétlen időben a gazdasági nehézségek körülményei és fundamentális szerkezeti változások között kell megoldanunk a Társaságunk életével kapcsolatos teendőket és egyben a vezetésének átalakítását. Nem kívánom leplezni, hogy az elnökség további változtatásokat tervez, valamennyiünk egyetértésével fiatalítani kívánunk, mert véleményünk szerint csak ez lehet a biztosítéka a Társaság működési dinamizmusa javításának, új megoldások bevezetésének és az alkalmazkodó megújulásnak.” Az Alapszabály értelmében kooptálással dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok kapott megbízást az elnöki posztra, ő pedig továbbra is a szervezeti átalakítások tengerén kormányozta az MKKOT hajóját. Az akkor már Magyar Honvédség Egészségügyi Központ néven működő, egyazon intézmény fogadta be a Társaság 2013. november 27-ére meghirdetett XVI. Tudományos konferenciáját. A „Sürgősségi ellátás háborús helyzetben és katasztrófában” című rendezvényt már az új elnök, dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok nyitotta meg, a résztvevőket az MHEK parancsnoka, Szabó István mérnök dandártábornok köszöntötte. A társ-szervező Magyar Hadtudományi Társaság képviselőjében annak elnöke, prof. dr. Nagy László nyugállományú ezredes szintén méltatta a nagy hagyományokkal rendelkező katonatorvosi tudományos tevékenységet, az MHT Védelem- és Katasztrófa-egészségügyi Szakosztályával közös szekció beköszöntőjében. A konferencia egyik tematikus műhelyében – melynek társ-üléslétnöke dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD volt – CAPT (N) dr. Andreas Dierich MC DEU, a NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ parancsnokhelyettese előadásában többek között a 2014. június 23. és 26. között Budapestre tervezett Force Health Protection Work Group (Egészségügyi Haderővédelmi Munkacsoport) ülésének előkészületeiről is beszámolt. Az egészen estig tartó konferencián számos kiváló ismertetés hangzott el az egészségügyi művelési tapasztalatok megosztásától a klinikumon át a preventív medicina számos területéről, valamint a rendvédelmi szerveknél folyó tudományos tevékenységről.

2014. április 16-ai közgyűlés és tudományos ülésen (MH EK – Honvédkórház) „A magyar katona-egészségügy a béke szolgálatában – sikerek és tapasztalatok a 15 éves NATO-tagságunk tükrében” címmel 8 előadás hangzott el, ősszel pedig a Magyar Hadtudományi Társaság Katasztrófa- és Védelem-egészségügyi Szakosztályával való kooperációt folytatva a november 26-ai XVII. Tudományos konferencia újra közös szervezésben jött létre. A konferencia üléslétnökei prof. dr. Gál János, a Semmelweis Egyetem klinikai rektorhelyettese, az Általános Orvostudományi Kar Honvéd-, Katasztrófa- és Rendvédelem Orvostan Tanszék megbízott tanszékvezetője, dr. Zsiros Lajos orvos dandártábornok, PhD, a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ orvosigazgatója és prof. dr. Nagy László nyugállományú ezredes (DSc), a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke volt. A 21 előadás közül érdemes néhány elvi alapvetést kicsit részletesebben is ismertetni. Prof. dr. Gál János előadásában rövid történeti áttekintést adott arról, hogyan integrálódott az egyetemi oktatás rendszerébe a honvédegszégügyi képzés az 1970-es években, hogyan vált egyre komplexebbé a honvéd- és katasztrófaorvostani tanszék előbb az oxyológia, majd 2013-ban a rendvédelem beépülésével. Gál professzor kiemelte, hogy az orvosképzésben is alkalmazkodni kellett a megválto-

zott körülményekhez, hiszen évről évre növekszik a katasztrófafhelyzetek száma, háborús konfliktusok is egyre közelebb kerülnek határainkhoz. Így az orvosoknak is meg kell tanulniuk alkalmazkodni a stresszhelyzetekhez. Klinikai tapasztalat, hogy stresszhelyzetekben az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazása gyakran zavart szenved, és ennek a blokkoló hatásnak különösen nagy jelentősége van a sürgősségi betegellátásban, kihatással lehet a sérültellátás hatékonyságára katasztrófafhelyzetekben. Ezért a képzésben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a szimulációs tréningekre, a szakterületek közötti átjárhatóság biztosítására.

Dr. Isaszegi János nyugállományú mérnök vezérőrnagy, PhD összefoglalta a Magyar Honvédség nemzetközi szerepvállalásait az 1990-es évektől kezdődően, és a hallgatóság figyelmébe ajánlotta a Zrínyi Kiadó legújabb kiadványait, külön kiemelve a Gyógyító missziók című könyvet, amely olyan interjúk gyűjteménye, melyben az MH különböző nemzetközi missziós szolgálatot teljesítő katonáorvosai és egészségügyi szakdolgozói beszélnek tapasztalataikról.

Prof. dr. Rókus László a vérzéses lázokról készített előadásának különös aktualitását adta az Afrikában terjedő ebolajárvány, amely nem korlátozódott a kontinensre, az egész világot fenyegette. Felhívta a figyelmet egy esetleges egészségügyi katasztrófafhelyzet betegellátási, szociális és gazdasági következményeire, hangsúlyozva a felkészülés fontosságát.

Dr. Gáspár Szabolcs, a Honvédkórház Traumatológiai Osztályának orvosa saját személyes tapasztalatain keresztül hasonlította össze az iraki és az afganisztáni harc-
téri betegellátás jellemzőit. Dr. Várhelyi Levente orvos alezredes, PhD beszámolója szervesen kapcsolódva a megkezdett témához áttekintést adott azokról a képzésekről, ahol a többnemzeti egészségügyi csoportokba kijelölt szakemberek felkészítése történik. Dr. Svéd László felszólalásában méltatta az afganisztáni szerepvállalás egészségügyi biztosítási feladataiban szolgálatot teljesítő katonák tevékenységét, és felhívta a figyelmet arra, hogy a megszerzett tapasztalatok olyan értékesek, hogy azokat meg kell őrizni a következő missziók számára, így mindenképpen szükségesnek tartaná azokat akár könyv formájában továbbra is megjelentetni.

A rövid szünetet követően prof. dr. Rókus László vette át a levezető elnöki szerepet, majd átadta a szót dr. Muzsary Ildikó ezredes asszonynak, aki a 2014 őszén végrehajtott Mobil Orvosi Segélyhely (MOSH) gyakorlat tapasztalatairól beszélt. Dr. Kiss Adrienn orvos főhadnagy a katasztrófafhelyzetekben is alkalmazható akut vérzéses állapotok lehetőségét mutatta be, prof. dr. Rókus László előadásában pedig a 2000-es években lezajlott SARS-infekció (Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma) akkori aktualitásaira hívta fel a figyelmet. Prof. dr. Sandra Sándor a sorozatos akusztikus trauma, illetve a stressz okozta tinnitus (fülséngés) magneto- és lézertérápiával történő gyógyítási lehetőségeit tárta hallgatósága elé, a klinikai szekció záró előadásában pedig dr. Reményi Ákos az allergiás nátha és gyógyszeres kezelésének katasztrófa-orvostani vonatkozásairól szólt.

A konferencia délutáni, dr. Faludi Gábor és dr. Göbl Gábor vezette blokkjában a preventív medicina, a megelőző egészségügy területéről kilenc előadást hallgathattak meg a résztvevők, ebből négy egészségfejlesztési vonatkozású volt, melyeket az MH EK Védelem-egészségügyi Igazgatóság munkatársai jegyezték.

A sikeres konferencia illő zárása volt a leköszönő elnökség munkájának, nem is csoda, hogy a közülük többeket is vezetői tevékenységük folytatására kérte a Társaság tagsága a 2015. április 14-ére kitűzött tisztújító közgyűlésen. A régi-új elnökség a 2015–2019-es időszakra vállalta a szervezet irányítását:

<i>Elnök:</i>	Dr. Németh András nyugállományú orvos dantártábornok
<i>Alelnök:</i>	Dr. Faludi Gábor orvos ezredes
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Rékai Miklós orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Bognár Tamás orvos alezredes
	Dr. Göbl Gábor
	Prof. dr. Rókusz László orvos ezredes
	Dr. Sótér Andrea alezredes
	Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy
	Dr. Szomolányi Gábor orvos ezredes
	Dr. Vekerdi Zoltán orvos ezredes
	Dr. Zsiros Lajos orvos dantártábornok

A Felügyelő Bizottság maradt dr. Hetei Péter elnöklése alatt, tagjai pedig dr. Buda Péter és újra dr. Meglécz Katalin lett. Az vezetőség munkaterve több feladatot is felsorolt, 2015-ben került sor a Magyar Hadtudományi Társasággal (MHTT) való együttműködési megállapodás aláírására. De az új Polgári Törvénykönyv hatályba lépése miatt, amely számos változást eredményezett a civil társaságok működésében, 2015. október 14-ére rendkívüli közgyűlést is össze kellett hívni az Alapszabály módosítására. Az adminisztráció nehézkességét mutatja, hogy a Fővárosi Főügyészség hiánypótlást is elrendelt a folyamat során. Alig több mint egy hónappal később pedig már a XVIII. Tudományos konferencia napja, 2015. november 25. is elérkezett. Már hagyományt teremtett, és az együttműködési megállapodás pontjait követte, hogy újra Magyar Hadtudományi Társaság Katasztrófa- és Védelem-egészségügyi Szakosztályával közös tanácskozásra gyűltek össze az érdeklődők dr. Zsiros Lajos

13. ábra. Dr. Németh András nyugállományú orvos dantártábornok

orvos dandártábornok, PhD védnöksége alatt. A konferencia négy szekcióban zajlott, az első a műveletek egészségügyi biztosításáról szól, melynek keretében értékes előadás hangzott el többek között az ukrán (ma már sajnos első ukrán) háború egészségügyi biztosításának átalakuló rendszeréről, illetve aktualitása okán kellett áttekinteni Japán II. világháborús biológiai- és vegyifegyver-programját, valamint az ISAF misszió egészségügyi tapasztalatait. A második a nemzetközi hadgyakorlatok egészségügyi tapasztalatait – Quicksilver 2015, Vigorous Warrior 2015 – dolgozta fel, illetve az interoperabilitás eredményeit, valamint a NATO által is minősített telepíthető biológiai laboratórium fejlesztését mutatta be. A harmadik szekció a migrációs helyzet által generált Ideiglenes Biztonsági Határzár és Közös Akarat gyakorlat egészségügyi biztosítási szakterületét vette számba, és ezen belül a közegészségügyi biztosítást, mely feladatokban a MH Egészségügyi Központ jelentős állománnyal vett részt. Ebben a műhelymunkában számolt be az ORFK két előadója a rendvédelmi szervek migrációs feladatokkal kapcsolatos tevékenységéről. A negyedik tematikus blokkban a kiképzés és továbbképzés témakörben a honvédség állományában végzett stresszkezelési tréningek hatékonyságának vizsgálatával, és az akkor indult Honvéd Testalkati Program első eredményeivel szintén megismerkedhettek a résztvevők, valamint betekintést nyertek a szénhidrátszegény transzferrin változásába (CDT) az alkoholfogyasztók, az absztinensek és doppingszert használók körében végzett kutatásra támaszkodva.

A 118 fős regisztrált tagságból, 36 résztvevő jelenlétében zajlott le a szakmai program és az éves közgyűlés 2016. április 20-án. Dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok elnöki visszatekintésében tájékoztatást adott a Társaság 2015. évi tevékenységéről, a főbb tudományos eseményekről. A közgyűlés a Társaság elnöki, pénzügyi és felügyelő bizottsági beszámolóját ellenszavazat nélkül fogadta el. A fontos sikerek ellenére azonban az MKKOT folyamatosan a hosszú távú működését veszélyeztető problémákkal küzd, ezt bizonyítják az elnök szavai: „Tagjaink szakterületük kiválóságai, valódi reprezentánsai, azonban aggasztó a jövőre nézve, hogy a társaság korösszetétele évről évre emelkedik, a nagy szakmai múlttal rendelkező kollégák mellett sorainkban egyre kevesebb a fiatal kolléga. Ennek számos oka körvonalazódik, egyrészt évről évre egyre kevesebb katonarost avatnak fel. A professzionális hadseregre való áttérés pozitív mennyiségi és minőségi mutatói mellett sajnos a munkaerőpiac elszívó hatásai is érvényesülnek. Magasan képzett, több évtizedes szakmai múlttal rendelkező kollégáink kiválnak a hadsereg kötelékéből, utánpótlásuk valódi és piacképes katonarostosi életpálya, karrier hiányában nincs. A Társaság új építőkövei elfogytak. Hiába a Honvédkórház magas szakdolgozói létszáma, érthető módon a klinikai területen dolgozók művelt szakmájuknak megfelelő kollégiumokban és társaságokban tevékenykednek. A rendvédelmi szervek irányában sem bizonyultunk hatásos tagtoborzással, mivel az ott szolgálók szerződéses civil orvosok, akiktől nem várható el a társaság iránti elköteleződés. Mindannyiunkra nagy felelősség hárul hivatásunk jövője ügyében, nem szabad a nagy elődök erőfeszítéseit, eredményeit megfakulni hagyni.”

A közgyűléshez kötődő tudományos program plenáris előadójaként dr. Zsirus Lajos orvos dandártábornok, a Magyar Honvédség fősebesze a katasztrófák során töme-

gesen jelentkező sérültek sebészeti ellátásáról szóló előadása után dr. Berényi Tamás, a Magyar Sürgősségi Orvostani Társaság elnöke a migránsok egészségügyi ellátásának megszervezése és gyakorlati végrehajtása során szerzett tapasztalatokról tájékoztatta a hallgatóságot. Dr. Vekerdi Zoltán orvos ezredes (MH EK Védelem-egészségügyi Igazgatóság) az elnöki aggodalmakhoz kapcsolódva a honvédegyeszségügy jövőjét érintő gondolatait osztotta meg a résztvevőkkel. Felhívta a figyelmet arra, hogy az évekkel ezelőtt megkezdődött pályaelhagyási hullám az egészségügyi szolgálatokat is súlyosan érinti, a feltöltöttség tekintetében egyelőre javulás nem tapasztalható. Hangsúlyozta, hogy a Magyar Honvédség által a NATO részére 2023-ra felajánlott dandár egészségügyi szolgálatának megszervezése és feltöltése komoly kihívás, melyre a felkészülést már most (értsd 2016-ban) meg kell kezdeni. A Védelem-egészségügyi Igazgatóság másik munkatársa, dr. Meglécz Katalin orvos ezredes előadása szervesen kapcsolódott a Vekerdi ezredes által felvetett témához, beszámolt arról, a Magyar Honvédség egészségügyi szolgálatát jelentős mértékben sújtó pályaelhagyás okairól kérdőíves felmérés készült, melynek kiértékelése dr. Fejes Zsolt ezredes irányításával folyamatban van. Dr. Bognár Tamás orvos alezredes (NATO KEKK) a nyugat-afrikai ebolakrízis egészségügyi vonatkozású tudományos hozadékaról tartott rövid beszámolót. A Magyar Honvédség Egészségügyi Központ – Honvédkórház és a Pécsi Tudományegyetem által szervezett nigériai továbbképzésről dr. Kelemen Andrea orvos százados (MH EK Védelem-egészségügyi Igazgatóság) adott áttekintést. Ezt követően dr. Kiss Adrienn (MH EK – Honvédkórház) a Zyka-vírus-infekcióval kapcsolatos legfrissebb ismereteket osztotta meg az érdeklődőkkel, őt dr. Szentgyörgyi Viktor (MH EK Védelem-egészségügyi Igazgatóság) követte, aki a laboratóriumi baktériumszámlálás problémakörének új megközelítéséről beszélt, míg a konferencia záróelőadásában Angyalné dr. Pataki Ágnes és Deli Gábor (MH EK Védelem-egészségügyi Igazgatóság) a sugársérülések esetében alkalmazható biodozimetriai módszerekről tartott beszámolót.

Ugyanebben az esztendőben, az őszi, 2016. november 16-án megtartott XIX. Tudományos konferencia újra a Magyar Hadtudományi Társaság Katasztrófa- és Védelem-egészségügyi Szakosztályával, valamint a Negatívnyomás-terápiával a Sebgyógyulásért Egyesülettel közös szervezésben valósult meg, és ez volt az „Első hazai NPWT tudományos szakmai nap”, melynek fővédnökségét Tömböl László vezérezredes, a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke vállalta magára. A tudományos esemény megemlékezéssel kezdődött: prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy születésének 90. évfordulója alkalmából Szabó István vezérőrnagy, az MH EK parancsnoka helyezett el koszorút az emléktáblánál. A koszorúzást követően dr. Liptay László nyugállományú orvos ezredes emlékezett meg a hazai katasztrófaorvostan és a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság megalapítójáról. Méltató szavai mellett a Társaság erkölcsi kötelességére is kitért: „Legyen ez az emléktábla tanítványaid részéről csekély viszonzás mindazon gazdag ismeretekért és tudásért, amelyet Tőled kaptunk, és amelyet igyekszünk a jövőben nem csak megőrizni, hanem képességeink szerint emlékedhez méltó módon továbbfejleszteni.”

A szakmai program különlegességét egyébként az adta, hogy az egész napos esemény egyetlen téma, a negatívnyomás-terápia (Negative Pressure Wound Therapy,

14. ábra. Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy emléktáblájának megkoszorúzása, 2016 (Szabó István mérnök vezérőrnagy, MH EK-parancsnok)

15. ábra. Dr. Liptay László orvos ezredes, MH-főbelgyógyász az egyik ünnepi tudományos ülésen

NPWT) köré szerveződött. Az új módszer iránti nagy érdeklődésre való tekintettel a részvételt előzetes regisztrációhoz kellett kötni, de a 150 fős előadóterem így is kicsinek bizonyult. A MH Honvédkórház előadói mellett a Semmelweis Egyetem, a Debreceni Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, a Testnevelési Egyetem és több neves kórház igazgató főorvosai, főorvosai, klinikus és kutató szakemberei adtak tájékoztatást a módszer egyre szélesebb körű alkalmazási lehetőségeiről, a korszerű sebkezelés tapasztalatairól, az állatmodelleken végzett kísérleti kutatások eredményeiről. A három szekcióban elhangzott összesen 20 előadást nagy érdeklődéssel hallgatta végig a szakavatott hallgatóság, az előadók sok kérdést kaptak és egy-egy témában intenzív eszmecsere alakult ki. Viszonylagos újdonság az MKKOT életében, hogy a rendezvénynek szponzora is akadt a Hartmann-Rico Hungária Kft. személyében.

A NATO katona-egészségügyéhez való kötődés szimbóluma lett a 2017. április 19-ei éves közgyűlés és tudományos ülés, sajnálatos, hogy a szervezet 125 fős tagságát mindösszesen csak 24-en képviselték a mindennapokat meghatározó eseményeket, módszereket, cselekvési környezetet bemutató előadásokon, ahol dr. Fazekas László orvos ezredes, a NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ igazgatója személyesen is részt vett. Az üléselnökök – dr. Kopcsó István orvos dandártábornok, PhD (MH egészségügyi főnök) és dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD – megnyitója után az MH egészségügyi főnöke a NATO egészségügyi doktrínák (MC 326/3 és AJP 4.10 D) változásairól és ezek jövőbeni, a magyar katona-egészségügyi ellátásban is várható hatásairól adott áttekintést. Dr. Zsiros Lajos orvos dandártábornok, PhD a tábori sebészet elméletének és gyakorlatának fejlődését mutatta be az elmúlt évszázadoktól napjainkig. Ezt követően három előadás a NATO KEKK munkatársaitól hangzott el: elsőként dr. Tóth Zoltán orvos alezredes a TCCC (tactical combat casualty care) múltjáról, jelenéről és lehetséges jövőjéről, majd dr. Vekszler Péter ezredes a NATO és nemzeti katona-egészségügyi kiképzési követelményekről, majd Kecskés Attila zászlós a civil környezetben alkalmazott katona-egészségügyi ismeretek hasznosíthatóságáról szólt. Dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy a migránsok által behurcolt/behurcolható betegségekről, dr. Vekerdi Zoltán orvos ezredes pedig az ebolajárványra történő hadműveleti területen való felkészülés kihívásairól és tapasztalatairól osztotta meg tudását a megjelentekkel. A tudományos ülés utolsó előadója dr. Sótér Andrea alezredes volt, aki az „epidemiológia a hadszíntéren” kérdéskört járta körül.

Jubileumi, ünnepi rendezvény volt a 2017. november 15-én megtartott XX. Tudományos konferencia, amely egyben mint „MH tisztifőorvosi (főepidemiológusi) összevonás” került megrendezésre. A tudományos konferenciát a Társaságon kívül a Magyar Hadtudományi Társaság Katasztrófa- és Védelem-Egészségügyi Szakosztálya (MHTT), valamint a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ (MH EK) együttesen jegyezte. Dr. Németh András, MKKOT-elnök nyitotta meg az ülést, tolmácsolva Tömböl László nyugállományú vezérezredes, MHTT-elnök üdvözetét, valamint megemlékezett legidősebb tagtársunk, prof. dr. Záborszky Zoltán nyugállományú orvos ezredes 90. születésnapjáról, akinek a gyógyításban, a kutatásban, a szervezésben elért kimagasló eredményeit, az új megoldások keresésében való kitartását, páratlan vezetői

képességeit méltatta, például állítva őt a fiatal orvosgeneráció elé. A konferencia résztvevőit Kun Szabó István vezérőrnagy, az MH EK parancsnoka köszöntötte, nagyra értékelve a Társaságban folyó tudományos munkát; örömét fejezte ki, hogy ennek bázisául az MH EK szolgál, illetve további támogatásáról biztosította a Társaság tagságát. A konferencia hivatalos megnyitását követően, a tudományos program felvezetéseként dr. Meglécz Katalin orvos ezredes, honvéd tisztifőorvos köszöntötte a megjelenteket. Elsőként dr. Rékai Miklós nyugállományú ezredes, aki 1995–2019 között 24 éven át volt a Társaság főtítkára „26 év 20+1 tudományos konferencia” című emlékelőadásában elevenítette fel a Társaság történetét, megemlékezett a tudományos konferenciák soráról és a hazánkban tartott, nagy sikerű nemzetközi katasztrófa-egészségügyi tanácskozásról (6th International Conference of Disaster Medicine, 1996). Dr. Várhelyi Levente orvos őrnagy, PhD, MH-főbész a „Katasztrófák során keletkezett sérültek hospitális ellátása” címen a 2017. november 7-én az MH EK – Honvédkórház, az Országos Mentőszolgálat, a Rendőrség és az MH Katonai Rendészeti Központ részvételével végrehajtott tömeges sérültellátási gyakorlat céljáról, tapasztalatairól és a jövő terveiről számolt be. A NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ képviselőjében dr. Bognár Tamás alezredes, PhD „A többnemzeti katona-egészségügyi együttműködés, a WV2017 gyakorlat” címmel ismertette meg a hallgatósággal NATO legnagyobb egészségügyi gyakorlatsorozatát. Dr. habil. Szabó Sándor András ezredes, PhD, MH-repülőfőszakorvos „Speciális alkalmasságvizsgálati kategóriák a katonai repülésben, különös tekintettel a NATO standardizációs egyezmények bevezetésére” című előadásában mutatta be a megelőzés szerepét a repülőorvostanban. „A pszichológiai biztosítás lehetőségei és tapasztalatai telepített és nem telepített pszichológus esetén, műveleti területen” volt a témája Andó Sándor ezredesnek (MH Egészségügyi Központ, Pszichológiai és Egészségmagatartási Intézet intézetvezetője), aki az MH honi és missziós pszichológiai biztosításának rendszerébe avatta be a tagságot. A pszichológiai biztosítás területén a rendvédelmi szervek tevékenysége vonatkozásában, a BM OKF Katasztrófavédelmi Igazgatóság képviselőjében Marosi Andrea adott elő (A BM OKF Krízisintervenció Csoportjának jelene és jövője) a katasztrófa-helyzetekre történő pszichológiai felkészítésről, és rávilágított néhány olyan területre, melyek a katasztrófa-helyzeteket általánosan jellemzik. Dr. Fehér Éva, a BM Terrorelhárítási Központ vezető főorvosa a TEK preventív és kuratív feladatait vázolta a „Rendvédelmi szervek alapellátása és szakellátása a prevenció tükrében” címen. Az alapellátó orvos honvédelmi ágazati feladatait dr. Varga Annamária orvos őrnagy, az MH Egészségügyi Központ, FEKI alosztályvezetője prezentálta a konferencia résztvevőinek. Az alapellátás és foglalkozás-egészségügyi ellátás támogatásának szükségességét, szerepét és lehetőségeit a Magyar Honvédség szervezetében, a laboratóriumi diagnosztikai képesség elengedhetetlen szükségességét dr. Mátyus Mária orvos ezredes, PhD, az MH Egészségügyi Központ, TKLI intézetvezető főorvosa ismertette. A hon- és rendvédelmi életpálya harmadik pillérét képezve, az előljárói gondoskodás részeként került bevezetésre 2017 januárjában a honvédelmi vagy rendvédelmi egészségkárosodási ellátás rendszere, erről az utolsó blokk előadói szóltak. A rendvédelem tekintetében dr. Torma Albert büntetésvégrehajtási orvos ezredes, BM rendvédelmi tisztifőorvos, a Katasztrófavédelemnél való alkalmazásáról a BM

Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság vezető főorvosa, dr. Szomolányi Gábor tűzoltó orvos ezredes beszélt, a honvédelmi oldalt dr. Gyarmathy László nyugállományú orvos ezredes „MH Egészségügyi Központ, EFI, a katonai egészségi felülvizsgálati rendszer és a honvédelmi egészségkárosodási ellátás” című előadása képviselte.

A tudományos napok jeles előadói, az aktualitásokra koncentrááló színes tematika, a szakmai közösségi életben való részvételre való buzdítás ellenére ismét csak a fiatalabb generációk érdektelenségével kellett szembesülnie 2018. április 18-án a Társaság éves közgyűlésén és szakmai programján megjelent 24 elkötelezett tagnak, akik személyükben a 125 fős szervezetet képviselték. „A Társaság taglétszáma stagnál, a toborzási erőfeszítéseink ellenére nem emelkedik. A legfőbb probléma a nemzeti egészségügyet is sújtó szakemberkivándorlás. Elsorvadt a civil életből való merítés lehetősége, de megszűnt a honvédegyeségügy vonzereje is. A honvédség létszámcsökkentésével járó átszervezések időszakát, a csapattagozat folyamatos zsugorodását, a szakintézetek és kórházak összevonását és/vagy bezárását eredményezte, szakembereink és képességeink folyamatos elvesztésével. A magyar honvédegyeségügy sikeres nemzetközi szerepvállalása, a NATO-hoz való csatlakozás utáni kiemelkedő eredményei megerősítették annak presztízsét mind a hazai, mind a nemzetközi katonai közösségben. Ugyan a hazai bázis folyamatosan redukálódott, de a missziós feladatok által kínált kihívások, a NATO-beosztások vonzereje, elfedték a veszteségek vészjósló fenyegetését. Egy tehetséges új generáció nőtt fel a rendszerben, kiváló nyelvtudással és elismert nemzetközi tapasztalatokkal, csak a fő nehézségük az, hogy elfogyott alattuk a szolgálat. Nincs elég beosztott tiszt, a munkájukat több szakvizsgálóval és tudományos fokozattal rendelkező ezredek, alezredek végzik” – olvashatók a jegyzőkönyvben az elnök aggódó és az eseményeket, a helyzetet értelmező mondatai.

A XXI. Tudományos konferencia, melyet 2018. november 14-én – részben talán az útkeresés, részben bizonytalansággal a makrokörnyezet kihívásai, a nyugat-európai nemkívánatos események miatt – a Terrorelhárítási Központban tartott a Társaság „A terrorizmus okozta kihívások, a következmények felszámolásának egészségügyi vonatkozásai. A honvéderő-katasztrófaorvostan aktualitásai” témában nyújtott elmélyülési lehetőséget az összesen 13 előadásnak köszönhetően. Elméleti alapozások és gyakorlati megfontolások hangoztak el a műveleti területek egészségügyi biztosításának megszervezéséről, a sérültellátás folyamatának és módszereinek az áttekintéséről a végleges ellátással bezárólag, és a hagyományoknak megfelelően egy szekció a honvéderő-katasztrófaorvostan aktualitásaival foglalkozott. A napot látványos – BTR, kutyás, létrás autóval történő behatolás elemeivel tarkított – kültéri taktikai medicina TEK-bemutató zárta.

A 120 éves Honvédkórház emlékévi eseményeihez csatlakozott a 2019. április 17-ei közgyűlés és a szokásos tavaszi tudományos ülés. A rendezvény részben Honvéderő indulásának 130 éves jubileumáról emlékezett meg, melyről Pogányné dr. Rózsa Gabriella PhD, az MH EK Tudományos Könyvtár vezetője adott részletes történeti áttekintést; a kiadvány történetét prof. dr. Grósz Andor nyugállományú orvos dandártábornok, főszerkesztő a katonaezredek nézőpontjából tekintette át, megemlékezve a folyóirat történetében kiemelt szerepet játszó katonaezredekéről, munkásságuk hatásáról

a szemléletváltásban és fejlődésben. A katonaeorvoslás jelenkori feladatait, kihívásait és eredményeit az MH EK Tudományos Kutató és Laboratóriumi Intézet Katonai- és Kóréletani Laboratóriumának osztályvezetője, dr. Fent János villantotta fel a hallgatóság előtt „A nanorészecskék katonaeorvosi vonatkozásai” című előadásával. A tudományos ülés után az MKKOT – Alapszabálya értelmében – tisztújító közgyűlést tartott, ahol a jelenlévők megismerték és elfogadták a Társaság addigi elnökének, dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornoknak a beszámolóját, a Felügyelő Bizottság jelentését és a könyvvizsgálói jelentést.

A leköszönő Elnökség megköszönte Majer Éva munkáját, aki évtizedeken át térítésmentesen látta el a Társaság könyvelői feladatait, és Nagyné Szalay Klára támogatását, aki a Katasztrófaorvostani Tanszék adminisztrációjának végzése mellett intézte a Társaság ügyeit, az akkreditációval járó kötelezettségeket. Önzetlen és lelkiismeretes munkájukkal mindketten hosszú éveken át segítették a Társaság jogszerű szervezeti és szakmai működését. Az MKKOT tagsága, mi és az utókor pedig köszönettel tartozik az ekkor leköszönt elnökség azon tagjainak, akik az alapítástól kezdődően mindvégig vezető szerepet vállaltak a szervezet életében, szaktudásukkal, odaadó munkájukkal járultak hozzá a hazai katonaeorvos és katasztrófaorvosok fejlesztéséhez, a szakmai közösség összekovácsolásához, a katonaeorvosi hivatás presztízsének emeléséhez. Ezúton is köszönetet mondunk dr. Svéd László nyugállományú altábornagy úrnak, PhD, dr. Liptay László nyugállományú orvos ezredes úrnak, dr. Rékai Miklós nyugállományú orvos ezredes úrnak, dr. Hetei Péter nyugállományú orvos vezérőrnagy úrnak, dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok úrnak és végül, de nem utolsósorban dr. Faludi Gábor nyugállományú orvos ezredes úrnak. Tőlük vette át a 2019–2023-as, számos kihívással, vírussal, járvánnyal, háborúval terhes időszakra az MKKOT-t, tagságát, feladatait, jövője alakításának felelőségét az új elnökség:

<i>Elnök:</i>	Dr. Kopcsó István orvos dandártábornok, PhD, utóbb vezérőrnagy
<i>Aelnök:</i>	Dr. Várhelyi Levente orvos ezredes, PhD
<i>Főtitkár:</i>	Dr. Sótér Andrea alezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Bognár Tamás orvos alezredes, PhD
	Dr. Fehér Éva főorvos
	Dr. Fejes Zsolt orvos ezredes, PhD
	Dr. Fekete László orvos ezredes, PhD
	Dr. Meglécz Katalin orvos ezredes
	Dr. habil. Szabó Sándor András orvos ezredes
	Dr. Szomolányi Gábor tűzoltó orvos ezredes

A Felügyelő Bizottság dr. Mátyus Mária orvos ezredes, PhD elnöklete alatt, dr. Szmartyka Ágota orvos őrnaggyal és Pogányné dr. Rózsa Gabriella PhD honvédelmi alkalmazottal kezdte meg működését.

Az új elnökség égisze alatt tartotta meg a Társaság 2019. november 13-án XXII. Tudományos konferenciáját „A katasztrófa-orvostan jövője a jelen tükrében” címmel, amelynek nyolc előadása a katasztrófaorvostan egy-egy különleges aspektusáról adott áttekintést. Bemutatkozott a speciális mobil laboratóriumi képesség a belgiumi

NATO-gyakorlaton való részvétel tapasztalataival, a közelmúlt terrorcselekményeinek nyilvános hatásairól a NATO Medical Sharing Group harmadik ülésének összefoglalója alapján értesültek a résztvevők. Rendkívül aktuális kérdéssel foglalkozott az MH Egészségügyi Szolgálat főnöke „A nemzet reziliencia szintjének növelése a civil-katonai együttműködésben rejlő lehetőségek hatékonyabb kihasználásával” című áttekintésében. A NATO Katonai Egészségügyi Szolgálat Főnökeinek Tanácsa összehívó tisztje Brüsszelből jelentkezett Skype-on „A NATO első kiszervezett tábori kórházának (Role-2 Basic) kihívásai és tapasztalatai”-val, de még számos szervezési, közegészségügyi és klinikai kérdéssről szóltak az előadók, akik mindegyike több évtizedes szakmai munkássággal, tudományos minősítéssel rendelkező, elismert szakember.

Ez a rendezvény volt hosszú időre az utolsó személyes jelenletre, szakmai találkozásokra, beszélgetésre, diskurzusra lehetőséget teremtő alkalom, hiszen utána a COVID-járvány a katonai és katasztrófaorvostant új kontextusba helyezte, a mindennapokat a járvány elleni küzdelem feladatai, az életmentés vagy a betegellátás megszervezése, támogatása, az anyagellátás biztosítása, később az oltópontok és oltóbuszok működtetése töltötte ki az utolsó percig. A tudományos és elméleti megközelítés luxussá vált, illetve a látókört teljes egészében a vírus meg- és kiismerésére való törekvés és a járvány elleni védekezés töltötte ki.

A jegyzőkönyvi bejegyzések ennek visszatükröződései: „A koronavírus-pandémia megfékezése miatt bevezetett járványvédelmi intézkedések értelmében a 2020. április 23-ára tervezett tudományos ülés és a november 25-ére tervezett őszi tudományos konferencia megrendezése törlésre került. A járványügyi helyzetre való tekintettel az online formában történő megrendezést technikai és informatikai háttér hiányában a Társaság nem tudta megszervezni.” „A koronavírus-világjárvány miatti intézkedések alapján a 2020. szeptember 30-án 14 órára meghirdetett közgyűlés is elmaradt az MH Egészségügyi Központban. Az éves közgyűlés megtartására személyes részvétellel 2020. október 30-án került sor a Magyar Tartalékosok Szövetségének előadótermében. A zajló koronavírusjárvány miatt, a 90 fős tagságból csak néhányan jelentek meg, azonban tekintettel a második összehívásra, a közgyűlés határozatképes volt és elfogadta az éves beszámolójelentéseket”. A jelentésekből származó idézetek egy tervekkel, feladatokkal rendelkező, azokat felvállalni szándékozó, de a körülmények szorításában küzdő szervezet életébe engednek betekintést: „A tisztújítás utáni személyi változások után a Társaságunk titkársági feladatait – elnökségi ügyvitelét és a pénztárosi feladatokat – Konczné Erdei Nóra zászlós látta el, a főtitkár vezetése mellett. A könyvelői feladatokat Gombár Viktória végezte díjazás nélkül, valamint jogi területet érintő kérdésben dr. Szaló Péter tartalékos őrnagy nyújtott segítséget, szintén díjazás nélkül. Az egyesületek működési mutatóiról szóló KSH jelentés, valamint „A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített éves beszámolója és közhasznúsági melléklete”, vagyis az éves mérleg elkészítése és feltöltése az Fővárosi Törvényszék (Országos Bírói Hivatal) honlapjára megtörtént. A COVID-világjárvány társadalmi hatásai szerteágazóak voltak, így a mi Társaságunk működésére is rányomta a bélyegét. Egyrészt a rendezvényeinket törölni kellett, másrészt a tagság aktív része a járvány elleni küzdelemben dolgozott erején felül. A Társaság működéséhez szükséges minimális összeg a jelenlegi tagság éves tagdíjfeladásából nem biztosított. A 100%-os

tagdíbefizetés mellett sem fejleszthető/üzemeltethető a társaság honlapja (mely 2021 nyarán fatális hiba miatt össze is omlott és nem elérhető). A jövőben a Társaság működőképességének megtartásához a bevételek növelése szükséges, mely egyrészt a tagdíjak emeléséből, másrészt támogatói adományokból látunk biztosítottnak. A Társaság 2021. évi pénzügyi terve a legszükségesebb működési költségeket foglalja magában. Amennyiben a Honvédelmi Minisztérium által előzetesen jóváhagyott 2 millió Ft támogatást nem érkezik meg, a Társaság szakmai programot nem tud felelősen tervezni 2021. évre, így a Társaság 30 éves fennállásának jubileumi konferenciáját is halasztani szükséges. Továbbá a Társaság honlapjának újraindítási/fenntartási költségével sem tudunk tervezni fedezet hiányában.”

A 2021. esztendő, a kettős jubileumi év, a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság alapításának 30. és a magyarországi katona-egészségügyi intézményrendszer megteremtésének 240. évfordulója. De ennek is csak a második fele teremtett végre lehetőséget az egyesületi tudományos élet újraindítására, a soron következő, XXIII. Tudományos konferencia megrendezésére 2021. szeptember 22-én, a Magyar Hadtudományi Társasággal közös szervezésben a Terrorelhárítási Központban. A járványhelyzet javulása adott szabadságot, esélyt a személyes jelenletre épülő tudományos nap megszervezésére, de a témaválasztás szabadságát a még akkor (és később is) meglévő és a járvánnyal összefüggő számos tennivaló elsöpörte, a többi, bármily aktuális kérdést kiszorítva a konferencia minden prezentációja a koronavírus-pandémia okozta kihívásra adott válaszokat összegezte. A rendezvényt az MKKOT elnöke,

16. ábra. Dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD, az MH EK parancsnoka, MH egészségügyi főnök, az MKKOT elnöke a „240 éves a magyar katona-egészségügy” ünnepi konferencián

Dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD nyitotta meg, majd Hajdu János altábornagy, a TEK főigazgatója köszöntötte a közel 150 fős szakmai közösséget, ahol a katonaegészségügyben dolgozókon kívül a fővárosi egészségügyi intézmények vezetői is képviseltették magukat.

A délelőtti szekciót prof. dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes, CSc, a Magyar Hadtudományi Társaság elnöke és prof. dr. Wikonkál Norbert Miklós DSc, az MTA doktora, az MH EK Honvédkórház főigazgatója moderálták üléselnökként, mely a járványügyi veszélyhelyzet katonai- és rendvédelmi egészségügyi vonatkozásait vette számba hazai és nemzetközi szinten az MH Egészségügyi Központ, a Terrorrelhárítási Központ, valamint a NATO Katona-egészségügyi Központ előadói által. A szekciót dr. Szilávik János, a Dél-pesti Centrumkórház osztályvezető főorvosa nyitotta, őt prof. dr. Jakab Ferenc, a Pécsi Tudományegyetemen működő Szentágotthai János Kutatóközpont Virologiai Kutatócsoportjának vezetője akadémiai szintű előadása követte, amely a Magyarországon folyó koronavírus-kutatások eddigi eredményeit összegezte.

A szekciót a TEK osztályvezető főorvosa, dr. Faggyas Attila ezredes zárta surveillance rendszerük bemutatásával, majd ebéd után a taktikai medicina gyakorlatát kültéri, látványos bemutatóban szemléltették meg a tanácskozás résztvevői.

A délutáni szekció prof. dr. Gál János egyetemi tanár, a Semmelweis Egyetem AITK-klinikaigazgató, ÁOK Honvéd-, Katasztrófa- és Rendvédelem Orvostan Tanszéki Csoport, tanszékcsoportvezetője és dr. Mártai István, az oxyológia-sürgősségi

17. ábra. Az MKKOT XXIII. Tudományos konferenciája megnyitása.

Dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD, MH EK-parancsnok,
MH egészségügyi főnök, az MKKOT elnöke,
prof. dr. Wikonkál Norbert Miklós DSc, MTA doktora, Honvédkórház-főigazgató,
prof. dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes, CSc, MHTT-elnök

orvostan, toxikológia, honvéd-, rendvédelem-, katasztrófaorvostan szakterületeken országos szakfelügyelő főorvos, a Terrorrelhárítási Központ Személyvédelmi Igazgatóság osztályvezetője üléselnöklétével a koronavírus-fertőzés klinikai vonatkozásait összegezte infektológiai, kardiológiai és intenzív ellátási aspektusokból. Az elnöki zárszóban dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD kiemelte, hogy a koronavírus-járvány okozta állandó készenlét és az ezt követő készülségi állapot életünk megkerülhetetlen részévé vált, az új szlogen, ahogyan Jakab professzor megfogalmazta, „Tartsd szárazon a puskaport, és magasan az ellenanyagszintet”.

Az MKKOT soros éves közgyűlését 2021. szeptember 29-én tartotta. A beszámoló középpontjában az előző közgyűlésen is kiemelt kérdésként kezelt finanszírozási probléma állt: „A Társaság működési (anyagi) ellehetetlenülése miatti probléma megoldása érdekében személyes, támogatás kérésű megbeszélésre került sor a honvédelmi miniszterrel 2019-ben, aki azt javasolta, hogy a Társaság mind szellemében, mind tagságában újuljon meg. Miniszter úr javasolta továbbá, hogy a Társaság Elnöksége is újuljon meg, hiszen az aktív állományban állók alkotják és végzik a szakmai munka javát, ez előnyös a Társaság aktívabb működtetésére is. A Társaság Elnöksége a mandátum lejártával megújításra került még 2019-ben, ennek ellenére a Társaság támogatása nem történt meg.” A főtitkár a felvetett kérdésre az alábbi választ adta: „Ígéret van rá, de a támogatási szerződés megkötéséhez szükséges formanyomtatványok még nem érkeztek meg. A HM honvédelemért felelős államtitkársága kezeli a honvédséghez tevékenységükben kapcsolódó civil szervezetek támogatását. A 2021. év elején beadott támogatási kérelmünket az MHP vezetői személyi és szervezeti változásai miatt ismételtelen fel kellett terjesztenünk, kérelmünket visszaigazolták, reméljük, hogy a támogatási szerződéshez szükséges dokumentációk megküldése után még 2021-ben a Társaság számláján lesz a támogatási összeg is. Az ügy érdekében az illetékes HM TKEMF ügyintézőjével rendszeres kapcsolatban állunk. Emlékeztetőként jegyzem meg, a Társaság 2020-ban kapott 300 000 Ft támogatást a székhelyt is biztosító Magyar Honvédség Egészségügyi Központján keresztül, a Magyar Honvédség Parancsnokság parancsnokhelyettesének (MHP PKH) a jóvoltából. Sajnos a Magyar Honvédség felsővezetői személyi változásai és a szervezeti változások jelentősen lelassítják az ez irányú ügymenetet, továbbá vegyük figyelembe, hogy a zajló koronavírus-járvány elleni küzdelemben a honvédség is aktív szerepet vállal.” Ha a közgyűlés a pénzügyi gondok tekintetében nem is tudott érdemi előrelépést tenni, az Alapszabály módosítása részben korunk nagy kihívója, a pandémia miatt vetődött fel. Így indokolt volt a járványügyi veszélyhelyzet miatt az elnökség és a közgyűlés elektronikus úton történő összehívhatóságát biztosítani, a működőképesség megtartása érdekében pedig az éves tagdíj összegét szükséges megemelni.

Zárásként engedje meg az olvasó, hogy – a Társaság teljes történetének tanújaként – személyes érzelmeimmel összegezzem a MKKOT eddig leírt történetét. Elsőként köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, akik ennek a kiadványnak a létrehozását lehetővé tették, és nem utolsósorban azoknak, akik ebben tevőlegesen is részt vettek. Másodsorban szerzőtársam, a Társaság főtitkárának köszönöm, hogy a rendelkezésre

álló különböző szintű, minőségű, formájú és tartalmú dokumentumokból, melyeket a megszokott irodalomjegyzékként nem lehet beazonosíthatóan felsorolni, egy a Társaság történetét tényszerűen, és kizárólagosan biztos, többszörösen pontosított adatokból, a későbbiekre nézve hiteles forrásként kezelhetően állította össze.

Az emberi élet hosszának és a történelem időtartama hasonlításának nincs értelme, miután az egyik véges, a másik meg általában végtelen. Ebből következően már nagyon kevesen vannak, akik ezt a harminc évet a Társaság közelében éltek le. Biztosan állítom, hogy a Társaság alakulásának kezdetén nagy szerencséje volt az akkor csak szemlélőként résztvevőknek, miután elkötelezett, kiváló szaktudással és megfelelő szervezői, vezetői képességekkel rendelkező, nem utolsósorban magas pozíciójú katona- és civil orvosok, tudósok bábáskodtak a Társaság megszületésénél. Egy önálló fejezetért írtak a Magyar Honvédség Egészségügyi Szolgálatának történetébe. Sajnos sok akkori karizmatikus és meghatározó katona és polgári orvos távozott ez idő alatt. Azt gondolom, hogy nevüket itt is őrizzük meg. Nyugodjanak békében, és köszönjük, amit tettek.

- Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy
- Prof. dr. Farkas József orvos vezérőrnagy
- Prof. dr. Hideg János orvos vezérőrnagy
- Prof. dr. Birkás János orvos vezérőrnagy
- Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
- Dr. Horváth István orvos ezredes
- Dr. Medveczki Pál orvos ezredes
- Dr. Novák János orvos ezredes
- Dr. Ónodi István orvos ezredes
- Dr. Nagy Dénes gyógyszerész ezredes
- Dr. Laczik János orvos ezredes
- Dr. Berki Mihály orvos ezredes
- Dr. Katona István orvos ezredes
- Dr. Szabó László állatorvos ezredes
- Dr. Bencze Béla

Végezetül álljon itt a társaság eddigi elnökeinek a névsora:

- 1991–1995 Prof. Farkas József, az MTA doktora
 1995–1999 Dr. Horváth István orvos ezredes, a hadtudományok kandidátusa
 1999–2007 Prof. dr. Liptay László orvos ezredes
 2007–2011 Prof. dr. Orgován György orvos ezredes
 2011–2012 Dr. Faludi Gábor orvos ezredes, mb. elnök
 2013–2019 Dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok
 2019–2023 Dr. Kopcsó István orvos dandártábornok, PhD, utóbb vezérőrnagy.

Ők mindnyájan életükkel, tetteikkel, már lezárult pályafutásukkal vagy a jelen katona- és katasztrófaorvostani tudományos és gyakorlati szerepvállalásukkal bizonyították vagy bizonyítják ma is Charlotte Perkins (1860–1935) igazát: „Min-

dennél fontosabb kötelességünk, hogy megtaláljuk feladatunkat és elvégezzük azt.”

Irodalom

Jelen dolgozat a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság éves közgyűlési beszámoló jelentéseit, levelezését és egyéb, a Társaság által irattározott forrásokat használta fel, melyeket az MKKOT sajtóirodájában őriz (1134. Budapest, Róbert K. krt. 44. H épület, 3. emelet 053 iroda)

A tanulmányban közölt képek tulajdonosai:

HM Zrínyi Nonprofit Kft. archívuma, Honvédkórházért Közhasznú Alapítvány (Pácsvé Bozi Judit), Honvédkórház archívuma, Köztérkép.hu, dr. Svéd László és dr. Sótér Andrea,

Lt. Col. A. Sótér, PhD

Lt. Gen. (retired) L. Svéd, MD

G. Pogány Rózsa, PhD

Review of the activities of the Society of Hungarian Military and Disaster Medicine on the occasion of its 30th anniversary

The Society of Hungarian Military and Disaster Medicine (MKKOT) was founded in 1991. In addition to professional affiliation with it, we have aimed at reviewing the development and changes that took place over the decades in this young field of science. We wanted to specifically look back at those scientific sessions of MKKOT that involved renewal of the leadership of our society, in order to record their legacy for the next generations of colleagues. Our survey summarizes the spiritual legacy of our great predecessors through analysis of a total 23 conferences, more than 10 scientific sessions and 9 amendments to the Terms of Reference of our society. We have inspected the reasons of fluctuating membership and can testify the responsiveness of MKKOT to transformations in military medicine through activities of the society. We summarize the work of different presidencies of our society which are recorded in documents of different quality. We want to give you an insight into the 30 year history of MKKOT.

Key-words: Society of the Hungarian Military and Disaster Medicine, scientific session on military and disaster medicine, conference on military and disaster medicine.

Magyar Honvédség Egészségügyi Központ

**A katonai orvosi hivatás
és a mai Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság
szerepvállalása**

A múlt és a jelen találkozása a jövő építése érdekében

**Dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD, parancsnok,
MH egészségügyi főnök,
MKKOT-elnök**

*Kulcsszavak: Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság, katonai orvosi
tudományos élet, társadalmi szerepvállalás*

A 30 éve megalapított Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság a tudományos életben képviseli a katonai és katasztrófaorvostan kutatóit és gyakorlati szakembereit, magába integrálja az elődszervezetek és a régen élt katonai orvosok eszméi örökségét, elméletalkotó és gyakorlati tevékenységével pedig építi e terület jövőjét a NATO-val való együttműködésben. Szakmai szervezetként és a katonai orvosok közösségeként helytáll a jelen katonai egészségügyi feladataiban a COVID miatti egészségügyi vész helyzetben a déli határfeladatokban és az ukrajnai háború miatti menekültellátásban.

A jeles évfordulók alkalmat teremtenek a visszatekintésre, de a múlt számbavétele, az eredmények, sikerek vagy a problémák, nehézségek vagy akár a kudarcok felidézése szükségképpen a jövőt is formálja, erőt, cselekvési algoritmusokat, már ismert módszereket, lehetőségeket, illetve módosítási javaslatokat szolgáltat, ezáltal képezve kapcsot a különböző idősíkok között. A jelen és a jövő katonai orvosi praxisa és tudományos munkája épít a megelőző korok békeidei, hadi, missziós, katasztrófaelhárítási, járvány elleni küzdelem alatti tapasztalataira, így a tudás átörökítése nem csupán folyóiratcikkek, szakkönyvek áttanulmányozása vagy szakmai beszélgetések során valósul meg az egyes személyek életében, hanem intézményi szinten úgyszintén lehetővé válik a szellemi örökség megőrzése.

A 2021. évben két fontos jubileumot is ünnepelhetett a katonai orvosi közösség. Az egyik a modern értelemben vett magyarországi katonai egészségügyi intézmény-

1. ábra. Dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter megnyitó beszéde a „240 éves a magyar katonaegészségügy” ünnepi konferencián

rendszer kiépítésének és fennállásának 240. évfordulója volt, melynek tiszteletére 2021. szeptember 21-én tartottunk ünnepi konferenciát a Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központ reprezentatív termeiben [1].

A rendezvény megnyitóját dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter tartotta, aki ünnepi beszédében a közelmúltra fókuszálva a 2007-ben Állami Egészségügyi Központként létrejött, majd abból 2013-ban megalakult komplex feladatrendszerű MH Egészségügyi Központ szerepét, helytállását méltatta a számos kihívás, az akkor már többedik hullámánál tartó COVID-járvány elleni védekezés feladataiban, illetve elismeréssel nyilatkozott a katonaegészségügyben dolgozók szakmai, etikai tartásáról, a mindig jobbra-többre törekvésről, amely még a legkiélezettebb helyzetekben is sikerre viszi az alakulatot.

A 240 éves történet legfontosabb eseményeiről, változásairól Pogányné dr. Rózsa Gabriella szólt. Ennek során rávilágított arra, hogy a Honvédkórház 1781-es alapításától kezdődően mindvégig meghatározó eleme volt a katonaeorvosi ellátásnak, illetve tudományos életnek – többek között a Magyar Katonai- Katasztróforvostani Társaság 30 évvel korábbi életre hívásában játszott szerepe okán –, de előadása során több szempontból jelentős hasonlóság mutatkozott a számos történelmi forduló között is a felvilágosodás kori, a történelmi és a jelenlegi, a NATO-hoz kötődő hazai katonaegészségügy elvi koncepciója között.

Dr. Ruszin-Szendi Romulusz altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnoka „A Magyar Honvédség fejlesztése” című előadásában kiemelte, hogy a jelenleg zajló átfogó haderőfejlesztési programnak integráns része az egészségügyi fejlesztés, hiszen az ország biztonsága, adott esetben a hadsereg sikere, fizikai, lelki és morális ereje nem csupán a fegyverek és a haditechnikai eszközpark ütőképességén alapul, hanem éppígy a különféle kiképzések keretében megszerzett szaktudáson és a katonák egymás iránti bizalmán, a biztonságérzeten, a segítség garantált rendelkezésre állásán. Vagyis azon a biztos tudaton, hogy megfelelően felkészült, motivált katona-egészségügyi rendszer szolgálja a katonákat és a civil lakosságot.

Ennek az erkölcsi erőnek másik oldaláról, a katonarovosi hivatásról és hivatástudatról a védelem-egészségügyi praxis, szakkiképzés és a tudományos műhelymunka szempontjából és képviselőként a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ parancsnokaként jómagam adtam áttekintést, kiemelve a folyamatos tanulás, megújulás fontosságát, valamint a mentális, habitusbeli alkalmazkodás szükségességét. Ahogyan II. József idején, ma is békeidőben az intézményen belüli hivatásgyakorlás, a békeidőben is jelentkező különleges helyzetekben való megfelelés során kell az optimális reagálás, a veszélyben, időhiányban, extrém körülmények közötti döntéshozatal és cselekvési kompetencia képességét kialakítani. A védelem-egészségügyi NATO-beli modelljéről dr. Vekerdi Zoltán orvos ezredes, COMEDS-összekötő tiszt adott áttekintést, amelyben a jelenlegi hibrid hadviselés elvárásainak megfelelni tudó, mobilitásra épülő, gyors és egyszerűbben strukturált harctéri ellátásszervezés előtérbe kerülése figyelhető meg. A szemléletváltásnak pedig NATO-tagállamként a hazai katona-egészségügyben, magában alakulatunk feladatvállalásában szintén be

2. ábra. A „Katona-egészségügyi életmű díj”

kell következnie. Az MH EK azonban nem csupán a Magyar Honvédség egészségügyi bázisintézménye, hiszen maga a Honvédkórház a főváros, a nagytérség és bizonyos szakmák tekintetében az egész ország civil egészségügyének zászlóshajója. Prof. dr. Wikonkál Norbert főigazgató ennek méltatása mellett a COVID-betegek ellátása idején bevezetett új intenzív terápiás eljárásokról, az azoknak a kórházi gyakorlatban való meggyökeresedéséről is tájékoztatta a megjelenteket.

A tudományos konferencia szakmai programjának vázlatos ismertetése önmagában igazolja a múlt-jelen-jövő egymásba fonódását a katona-egészségügy területén, az ünnepi rendezvény azonban külön alkalmat teremtett a hagyományok, az eszmei örökség előtti tisztelésnek.

A kétszeres jubileumra készülve javaslatomra a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság közgyűlése 2021-ben megszavazta a „Katonaegészségügyi életmű díj” alapítását, melyről Társaságunk új alapító okirata a következőképpen rendelkezik: „Az elismerést a Társaság rendezvényén, évente 1 alkalommal adományozza, 3–5 fő részére, a katonaorvoslás azon jeles képviselői számára, akik aktív szolgálati időszakuk során kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, munkájukban maradandót alkottak, melyek hosszú távon is pozitív hatással voltak a hazai és nemzetközi katona-egészségügyi tevékenységre. Az elismerésre a tagság írásbeli javaslatot tehet az Elnökség részére. Az elismerés odaítéléséről az Elnökség dönt nyílt szavazással.” [2]

Az elismerés oklevélből és bronz emléklapokból áll, és első alkalommal – sajnálatosan csak posztumusz – dr. Medveczki Pál nyugállományú ezredes, a Magyar Néphadsereg egészségügyi csoportfőnökhelyettese, az azóta sajnálatos módon elhunyt dr. Polgár József nyugállományú ezredes, a Kecskeméti Honvédkórház korábbi parancsnoka, valamint dr. Aracsi László nyugállományú ezredes, a Pécsi Honvédkórház egykori parancsnoka kapta meg. Életművük illő méltatásaként és az utókorra való hagyományozás szándékától vezérelve a díjátadáskor elhangzott laudációjukat fontosnak tartom itt is megörökíteni.

Dr. Medveczki Pál orvos ezredes

1935-ben született, orvosi diplomáját 1959-ben vette át Budapesten, s még az évben a Magyar Néphadsereg 6. Gépkocsizó Lövészezred beosztott csapatorvosaként kezdi meg katonai pályafutását főhadnagyként. Ezt követően 1961-től a Magyar Néphadsereg 56. Egészségügyi Zászlóalj parancsnoka, innen a Szovjetunióba, a Kirov Katonai Akadémiára kerül beiskolázásra. Hazatérte után a székesfehérvári Magyar Néphadsereg 5. Hadsereg Parancsnokság egészségügyi osztályvezető-helyettese, majd gyógyító és megelőző főorvosa. 1967-ben szervező szakorvos képesítést szerez. 1972-től alezredesként a Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatfőnökség kiemelt kiképző főorvosa. 1978-ban kerül a Magyar Néphadsereg 2. Katonai Kórház parancsnokaként Kecskemétre, 1979-ben nevezik ki ezredessé. Hat év után, 1984-től a Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatfőnökség főnökhelyettesi beosztást látja el. 1986-ban az egészségügyi miniszter Kiváló Orvos kitüntetésben részesíti. Pályafutása végén, 1992-1995-ig miniszteri biztos a honvédkórház rekonstrukciós beruházási munkában.

Tudományos és oktatói tevékenysége elismeréseként címzetes egyetemi docensi címet kap, a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsának elnöksége

3. ábra. Dr. Medveczki László átveszi az Életműdíjat

az 1977. évre meghirdetett tudományos pályázatán a vegyes kórházbázisokról írt tanulmányával II. helyezést ér el. 1984-től a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsának is tagja.

Ezredes úr nem sokkal rendezvényünk előtt, 86 éves korában elhunyt, a katonai szolgálat halottjaként való temetése 2021. szeptember 14-én a Farkasréti temetőben volt. A díjat fia, dr. Medveczki László vette át.

Dr. Polgár József orvos ezredes

1936-ban született, orvosi diplomáját 1962-ben vette át Budapesten. Főhadnagyként Miskolcon a 105. Honi Légvédelmi Tüzérezred vezető orvosaként kezdi meg hivatásos szolgálatát. 1968-ban egészségügyi szervezés szakvizsgát szerez. 1969-től a 2. Honi Légvédelmi Hadosztály megbízott egészségügyi szolgálatvezető, majd 1973-tól egészségügyi szolgálatfőnök. 1982–1984 között az állami egészségügyi szolgálat kikérése alapján a Sátoraljaújhelyi Városi Tanács Kórház-Rendelőintézet igazgató főorvosa. A Kecskeméti Honvédkórház vezetőjévé 1984-ben kerül kinevezésre, 1986-ban ezredessé léptetik elő. Felügyeletével és irányításával, 1992-ben a kórház bázisán alakul meg a „MOCS” a Mobil Orvos Csoport, mely a délszláv válság határ menti biztosítási feladataink az egészségügyi biztosítására volt hivatott. 1997-ben oroszánrészt vállal a kecskeméti, V. Amerikai–Magyar Katonaorvosi Kongresszus szervezésében és végrehajtásában. A vidéki honvédkórházak és rehabilitációs intézetek együttműködésének, szakmai és baráti találkozóinak egyik meghatározó és vezető személyisége volt. A Magyar Honvédség átszervezésének elemeként 1995. december 16-ával megszűnt

a 2. sz. Honvédkórház és a ROVKI, és a két intézmény bázisán megalakításra került az MH Kecskeméti Repülőkórház. Ennek az „új” intézménynek a vezetőjeként konzolidálta a két régi intézmény működését és kiemelkedő szakmai sikereket ért el. Parancsnoksága alatt került átadásra és kezdte meg működését az új és korszerű szakorvosi rendelőintézet, alakult ki, majd fejlődött igen jelentős mértékben a központi diagnosztika, az endoszkópia és az intenzív betegellátás. Innen vonul nyugállományba 1996-ban.

Főigazgatóként kiváló vezetői tulajdonságairól tett tanúbizonyságot és szerzett jelentős tapasztalatot. Feladatát naprakész szakmai felkészültséggel végezte, vezetése alatt az intézet a gyógyító-megelőző munka területén elért eredményei alapján elismerést és tekintélyt szerzett. Nagy figyelmet fordított a betegellátás színvonalának emelésére, az orvosok és középkáderek képzésére. Munkáját számos alkalommal elismerték, 1971-ben a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatával, majd 1979-ben a Vörös Csillag Érdemrenddel jutalmazták.

Az elismerést ezredes úr megromlott egészségi állapota miatt felesége, Nádasy Katalin asszony vette át.

Dr. Aracsi László orvos ezredes

1945-ben született, Pécssett 1969-ben veszi át orvosi diplomáját és kezdi meg szolgálatát a 8. Gépesített Lövészadosztály, 63. Gépesített Lövészezrednél Nagyatádon vezetőorvosként. 1971-ben Pécsre kerül a 9. Gépesített Lövészadosztály 57. Egészségügyi Zászlóalj parancsnokának, közben egy évet Kaposváron tölt mb. eü. szolgálatvezetőként. A leningrádi Kirov Katonaorvosi Akadémia elvégzése után 1975-ben Székesfehérváron, az 5. Hadsereg egészségügyi szolgálatának KÖJÁL főorvosaként teljesít szolgálatot. 1976-tól kerül vissza Pécsre a 3. Katonai Kórház parancsnokhelyettesi beosztásába. 1979 társadalomorvostan szakvizsgát szerez. Parancsnoka, az ikonikus és nagy tekintélynek örvendő dr. Koronczay József orvos ezredes – akit szókimondása miatt nem nagyon kedvelnek –, az akkori egészségügyi szolgálatfőnök teret enged kreativitásának és nagy csapattapasztalatának. Az 1980-as évek elejétől jelentős szerepet játszott a kor akkori legnagyobb csapategészségügyi fejlesztéseként létrehozott nagykanizsai Helyőrségi Csapatrendelő (HCSR) szakmai és működési rendjének kialakításában, későbbiekben felügyeletében és a többszintű együttműködés megvalósításában. Az egyik legnehezebb feladata ebben az időszakban a tartalékos, illetve sororvosi teljes képzés Budapestről Pécsre történő áthelyezése majd működtetése és felügyelete volt. Ezt a feladatot, akkor azt mondták, hogy rajta kívül nem tudta volna más megoldani. 1987-ben nevezik ki a 3. Katonai Kórház parancsnokává és léptetik elő ezredessé. 1992-től nagy energiákat fektet a Dél-dunántúli Sürgősségi Centrum több kormányzati cikluson átívelő megoldására és az érdekében végrehajtott fejlesztések, átalakítások, szervezeti változtatások kezelésére. Ez többek között az egész műtéti és logisztikai kiszolgálás fejlesztését és átalakítását jelentette. Az, hogy ez az álom nem vált valóra, arról Ő tehet a legkevésbé. A délszláv válságban a kórház kiemelkedő szerepet játszott. A heliport, a betegátvétel, az osztályozási rendszer és a diagnosztika ki- és átalakításával alkalmassá váltak az amerikai sérültek ellátására való akkreditációra, mely Európában akkor egyedülálló teljesítmény volt.

1994-ben szakmai munkája elismeréseként, az elsők között, Flór Ferenc-díjjal tüntetik ki. 1995-től tagja a MH Orvosi Tudományos Tanácsának, 1996-tól az Egészségtudományi Szekció elnöke. 1997-ben közgazdasági szakokleveles egészségügyi menedzser szakképesítést szerez. A Pécsi Honvédkórháznak az Egyetem részére történő átadásával igazgatói, ill. főigazgatói beosztásából vonul nyugállományba 2002-ben. Több tudományos cikk és kiadvány szerzője és társszerzője. Szakmai tudását, tapasztalatát a kórház bázisán megalakult tanszékek munkatársaként kamatoztatta, azt a Pécsi Tudományegyetem Művelési Medicina Tanszék meg alapításánál is megosztotta.

Nagy öröm számomra, hogy a Társaság tagjainak szavazatai alapján az MKKOT harmincéves fennállásának ünnepén újabb három díjazottat köszönhetünk. 2022-ben dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD, dr. Liptay László és dr. Barna Béla nyugállományú orvos ezredek kapnak Életmű díjat, Nagyné Szalay Klára és dr. Breznayné Filló Ilona úrasszonyok több évtizedes támogató munkásságért a Társasági díszoklevéllel fejezzük ki hálánkat. A múlttal, a felhalmozott tapasztalatokkal, szaktudással, szakmai emlékezettel való kapcsolatunkat azonban nemcsak az életműdíjjal való jutalmazás hordozza, ez kétségtelenül erőt adó, szép és emelkedett pillanatokhoz napi rutinnal, feladatokkal teli életünkbe, hanem – hála Istennek – többen személyükben ma is jelen vannak sorainkban vagy a Társaság jelenlegi vezetőségében, rendezvényeinken.

A ma eredményeiért és a jövőre vonatkozó tanácsaikért ezennel is köszönet illeti korábbi elnökeinket: néhai prof. dr. Farkas József orvos vezérőrnagyot, az MTA doktorát (1991–1995), néhai dr. Horváth István orvos ezredest (1995–1999), prof. dr. Liptay László orvos ezredest (1999–2007), néhai prof. dr. Orgován György orvos ezredest (2007–2011), dr. Faludi Gábor orvos ezredest, megbízott elnököt (2011–2012), dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornokot (2013–2019), illetve örökös és tiszteletbeli elnökünket, néhai prof. dr. Vámos László nyugállományú orvos vezérőrnagyot, aki 2003-ban nyerte el e címet, valamint tiszteletbeli tagtársunkat prof. Csernák Ibolyát, aki Georgetowni Egyetem tanára és a robbanásos sérülések kórtanának nemzetközi szakértője. Társaságunk nyilvántartása szerint a szervezet teljes története során megtisztelték minket tagságukkal, vezetőségi tevékenységükkel, munkájukkal, ötleteikkel, tudományos eredményeikkel és személyes kapcsolatrendszerükkel három évtizeden át támogatták a katoniorvoslás ügyét: dr. Faludi Gábor nyugállományú orvos ezredest, PhD, dr. Gachályi András nyugállományú mérnök ezredest, prof. dr. Grósz Andor nyugállományú orvos dandártábornokot, dr. Horváth Győző nyugállományú alezredest, dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornokot, dr. Rékai Miklós nyugállományú orvos ezredest, prof. dr. Rókusz László nyugállományú orvos ezredest, dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagyot, PhD, dr. Zerkowitz Kristóf nyugállományú orvos alezredest és dr. Zsiros Lajos nyugállományú orvos dandártábornokot, PhD.

Mindannyiuknak nagy szerepe van a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság működésében, szellemi gazdagságában és a mind a mai napig meghatározó szervezetközi együttműködésekben.

4. ábra. Az együttműködési megállapodás aláírása a Magyar Hadtudományi Társasággal, 2015.

Balról jobbra: dr. Szomolányi Gábor orvos ezredes, dr. Burány Béla, dr. Svéd László nyugállományú orvos altábornagy, PhD, középen dr. Németh András nyugállományú orvos dandártábornok és prof. dr. Nagy László nyugállományú ezredes, DSc, dr. Rékai Miklós nyugállományú orvos ezredes, dr. Zsiros Lajos PhD, orvos dandártábornok, dr. Sótér Andrea alezredes, prof. dr. Rókusz László nyugállományú orvos ezredes és Nagyné Szalay Klára

2015-ben kapott hivatalos formát a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság és a Magyar Hadtudományi Társaság 2012-ben újjászervezett Katasztrófa- és Védelem-egészségügyi Szakosztálya már korábban is meglévő szakmai kapcsolata, amely nem csupán a két grémium profiljából következő személyi átfedésekből gyökerezik, hanem korábbi közös rendezvények alapozták meg a szervezeti szintű kooperáció reális lehetőségeit [3].

A közös munka pozitív tapasztalatai nyertek megerősítést 2019. szeptember 12-én, amikor a korábbi együttműködési megállapodás megújítására került sor. Az újabb szerződés aláírását egyrészt a mindkét Társaságban megtartott tisztújítás és a vezetőségben bekövetkezett változások indokolták, másrészt azonban a hadtudomány és a védelem-egészségügy makrokörnyezetében zajló folyamatok is. Mindkét szervezet részese a maga eszközeivel, humán és intellektuális erőivel, a tagság szervezeti kötődéseivel a 2016-ban meghirdetett Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programnak, közös munkálkodásuk további célja azonban az érintett kérdésben való tudományos ismeretterjesztés, de a vonatkozó magyar szakmai nyelvezet, terminológia fejlesztése úgyszintén közös érdekük [4].

A Magyar Katonai- Katasztrófa Orvostani Társaság megalapításától kezdődően szoros szálakkal kötődött a Honvédkórházhoz mint intézményhez, a szervezet tagságának jelentős része teljesíti itt szolgálatát, illetve a Társaság irodája, irattára immá-

5. ábra. Az együttműködési megállapodás az új elnökök között, 2019.
 Prof. dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes, CSc
 és dr. Kopcsó István vezérőrnagy, PhD

ron hagyományosan a kórház Róbert Károly körüti székhelyén működik. A korábbi „szokásjogon” alapuló kooperációt szentesítő szerződés aláírása történt meg 2019. július 12-én dr. Kun Szabó István vezérőrnagy, az MH EK parancsnoka, és jómagam, az MKKOT elnöke között [5].

A Társaságunk történetére való visszatekintő tanulmány, illetve a jelen ünnepi gondolatok bemutatják azt az örökséget, amelyre építeni lehet, az együttműködések azt a szervezeti, intézményi háttérrel, amely a működésben segítségünkre van, ezekből gazdálkodva, ezekre építve lehetséges a jelen és a jövő feladatvállalása a NATO katona-egészségügyi rendszeréhez, szabályzataihoz, alapelveihez és módszereihez kapcsolódva-kötődve.

A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében komoly védelem-egészségügyi fejlesztések tervezése és kiépítése van folyamatban, ezek közül prioritást élvez a NATO-elvárásokkal összhangban a Magyar Honvédség Role 1 és Role 2 képességének kialakítása. A Role 1 a zászlóalj/ezred szintű szervezetek, a Role 2, a telepíthető egészségügyi ellátó egység pedig a dandárszintű szervezet műveletének egészségügyi biztosítására hivatott, vagyis jellemzően mozgékony, moduláris felépítésű, feladatfüggően alkalmazható egészségügyi létesítmény, amellyel képesek leszünk a sebesültek élet-, végtag- és funkciómentő sebészeti ellátására, állapotuk stabilizálására [6]. A mobil eszközök bevetésére azonban a Honvédség Magyarországra irányuló és békeidei védelem-egészségügyi szerepvállalásában úgyszintén szükség lett az elmúlt időszakban a migráció okozta válsághelyzet idején a határ melletti egészségügyi biztosítás, a COVID-járvány elleni védekezésben kórház-sátrak felajánlása, kapacitások felszabadítása és átengedése, oltóbuszok és oltópontok működtetése vagy az ukrajnai háború miatti átcsoportosításban, a menekültek fogadásában való részvétel formájában.

Hogy ezeken a területeken mit hoz a jövő, azt egyelőre nem tudhatjuk, de bizonyosnak látszik az Egészséges Budapest Program keretében bekövetkező kapacitás-áthelyezés és ingatlanfejlesztés, a kiképzés eszközparkjában a szimulációs képességek integrációja, új kiképzési létesítmény kialakítása és működtetése, illetve katona-egészségügyi laboratóriumi diagnosztikai kapacitásbővítés, valamint ABV-védelmi technológiai fejlesztés. Ezek a projektek nem magához a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társasághoz kötődnek, hanem a Honvédséghez vagy az MH EK-hoz mint alakulathoz, tagságán, szellemi kvalitásain, humán erőforrásán, tudományos felkészültségén keresztül, szaktudását, motivációját, testi-lelki erejét beleadva azonban maga a Társaság is részese a jelen nehézségei felszámolásának, a veszélyek elhárításának, a problémák megoldásának, a jövő nemzetbiztonságának.

Irodalom

- [1] Konferencia a 240 éves a katona-egészségügyről. Fotó Szováthy Kinga. URL: <https://www.honvedkorhaz.hu/hirek/konferencia-a-240-eves-a-katona-egeszsegugyrol.html>
- [2] A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság alapszabálya. Megtalálható az MKKOT iratárában.
- [3] Együttműködési megállapodás a Magyar Hadtudományi Társasággal. 2015. február 19. URL: <https://mkkot.hu/egyuttmukodesi-megallapodas-a-magyar-hadtudomanyi-tarsasaggal/>
- [4] Együttműködési megállapodás megújítása a Magyar Hadtudományi Társasággal. 2019. szeptember 10. URL: <https://mkkot.hu/egyuttmukodesi-megallapodas-megujitasa-a-magyar-hadtudomanyi-tar-sasaggal/>
- [5] Együttműködési Keretmegállapodás az MH Egészségügyi Központ és a Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság között. URL: <https://mkkot.hu/egyuttmukodesi-keretmegallapodas-az-mh-egeszsegugyi-kozpont-es-a-magyar-katonai-katasztrofa-orvostani-tarsasag-kozott/#more-251>
- [6] Új úton az MH Egészségügyi Központ. URL: <https://kormany.hu/hirek/uj-uton-az-mh-egeszsegugyi-kozpont>; A magyar katona-egészségügy munkáját csodálva. URL: <https://www.honvedkorhaz.hu/hirek/korabbi-hirek/a-magyar-katona-egeszsegugy-munkajat-csodalva.html>; NATO elvárásoknak megfelelő kiképzés a Honvédkórházban. URL: <https://www.honvedkorhaz.hu/hirek/korabbi-hirek/nato-elvarasoknak-megfelelo-kikepzes-a-honvedkorhazban.html>

A tanulmányban közölt képek tulajdonosai:

Honvedelem.hu, Honvédkórház archívuma, Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság.

Major General István Kopcsó, MD, PhD

**The profession of military doctors and the recent activity
of the Hungarian Society of Military and Disaster Medicine
Symbiosis of past and present for future**

The Hungarian Society of Military and Disaster Medicine, founded 30 years ago, represents the researchers and practitioners of military and disaster medicine in the scientific community, integrates the scientific heritage of predecessor organizations and the military doctors lived in the past and builds the future of theoretical and practical activities in military health care in connection with NATO. As a professional organization and as a community of military physicians, he is present in his current military medical duties due to COVID epidemic, in the southern border missions and the supply of refugees coming from Ukraine because of the war.

Key-words: Hungarian Society of Military and Disaster Medicine – scientific activity in military medicine – social engagement.

A 240 éves a magyarországi katona-egészségügy ünnepi konferencia díszvendégei, 2021
Balról jobbra: Kaszab Zoltán főtörzszászlós, MH-vezénylőzászlós,
dr. Kun Szabó István vezérőrnagy, Köztársasági Elnöki Hivatal Honvédelmi Iroda, főhadsegéd,
dr. Kopcsó István vezérőrnagy, az MH EK parancsnoka, MH egészségügyi főnök,
MKKOT-elnök, dr. Ruszin-Szendi Romulusz altábornagy, az MH parancsnoka,
dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter,
dr. Vidoven Árpád, a HM közigazgatási államtitkára,
prof. dr. Horváth Ildikó az EMMI egészségügyért felelős helyettes államtitkára,
Bábiné Szottfried Gabriella az OKFŐ főigazgató-helyettese,
prof. dr. Wikonkál Norbert Miklós, az MH EK Honvédkórház főigazgatója,
prof. dr. Gál János, Semmelweis Egyetem AITK klinikaigazgató és Honvéd-, Katasztrófa-
és Rendvédelem Orvostan Tanszéki Csoport, tanszékcsoportvezető

*A 240 éves a magyarországi
katona-egészségügy ünnepi
konferencia résztvevői,
2021*

*Dr. Pozsgai Attila
nyugállományú orvos ezredes,
dr. Horváth Győző
nyugállományú orvos
alezredes,
dr. Faludi Gábor
nyugállományú orvos ezredes*

Az MKKOT XIII. Tudományos konferenciájának résztvevői, 2021

Kezdőoldal   Bemutkozás   Dokumentumok   Linkek   Kapcsolat

Katona-egészségügyi Életmű díj 2022 – Felhívás szavazásra

2022.01.31.

A tavaszi tudományos ülésünk keretében, 2022. április 13-n tervezzük a Társaságunk

<https://mkkot.hu/honvedorvos-lxxii-efolyam-2020-3-4-szam/>

Honvédorvos LXXII. ÉVFOLYAM – 2020/3–4. szám

2022.01.18.

HONVÉDORVOS

TARTALOM

Déli Gábor, Dr. Pataki Ágnes PhD, Emődý-Kiss Blanka, Takács Edina, Papp Sándor, Dr. Fent János

A COVID-19 megelőzésére szolgáló vakcinák összetétele, működési elve

Címkék

Beszámoló
Együttműködési megállapodások

Honvédorvos **Hírek**

Katona-egészségügyi Életmű díj
Közgyűlés Programok
Tudományos Konferencia

Együttműködések:

A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság új honlapja (www.mkkot.hu)

HONVÉDORVOS SZERKESZTŐSÉGE

1134 Budapest, Róbert Károly krt. 44. • Telefon: (1) 4651-800/ 713-12 v. 715-13
e-mail: mh.ek.tudomanyoskonyvtar@hm.gov.hu

Kiadja: az MH Egészségügyi Központ

Kiadásért felelős: Dr. Kopcsó István orvos vezérőrnagy, PhD

Felelős szerkesztő: Prof. Dr. Grósz Andor nyugállományú orvos dandártábornok, PhD

Kiadás éve: 2022

Index: 25378 • HU ISSN 0133-879X

Nyomdai előkészítés és kivitelezés:

HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.

Felelős vezető: Kulcsár Gábor ügyvezető

Korrektúra: Kiss Zoltán

Tördelés, képfeldolgozás: Teszár Edit

Soksorozítóosztály, felelős vezető: Pásztor Zoltán

A folyóiratot elektronikus változatban archiválja a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ REAL-J adatbázisa (<http://real-j-mtak.hu/>)

ZRÍNYI KIADÓ